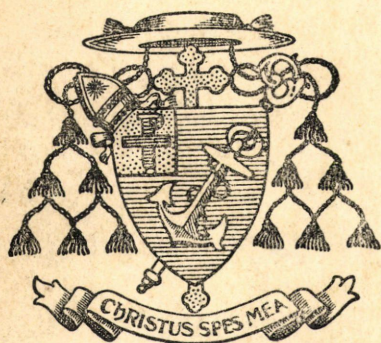

**Győregyházmegye
multjából**

VI. szám

**A
pápóci prépostság
és
perjelség története**

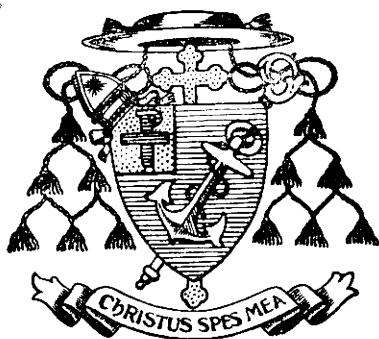
Irta: Bedy Vince dr.

Győr, 1939.

Győregyházmegyei Alap Nyomdája. – 15.457.

Győregyházmegye
multjából

VI. szám

A
pápóci prépostság
és
perjelség története

Írta: Bedy Vince dr

Győr, 1939

Győregyházmegyei Alap Nyomdája. 16.457.

Nihil obstat.

Jaurini, die 10. Octobris 1939.

Dr. Adalbertus Szabady m. p.
censor dioecesanus.

Nr. 2110/1939.

Imprimatur.

Jaurini, die 12. Octobris 1939.

L. S.

Dr. Rudolphus Ragats m. p.
vicarius generalis eppalis.

ELŐSZÓ.

Néhai Bedy Vince dr., egyházmegyénk fáradhatatlan történetírója *A győri székeskáptalan történeté*-ben megígérte, hogy a győri székeskáptalanba kebelezett, Krisztus testéről, másként a legszentebb Megváltóról nevezett pápóci prépostságnak, valamint a vele sok tekintetben kapcsolatos pápóci perjelségnek történetét külön tanulmányban közrebocsátja. Sajnálatos halálának váratlan közbejötté miatt ígéretét csak részben válthatta valóra. Az ígért munka tudományos részével ugyan elkészült 1938. karácsonyára, de már a mű nyilvánosságra bocsátását nem valósíthatta meg. Rám maradt az a kegyeletes feladat, hogy gazdag írói hagyatékából kiemelve a magyar történettudomány gyarapítására átnézés és kis-méretű kiegészítés után útjára segítsem a gonddal és szívvel írott tanulmányt, melyben a kiváló szerző a magyar keresztény középkor áldozatrakész vallásosságának és építő kultúrmunkájának maradandó emléket állított. Ez a mű Bedy Vince dr. halála napjáig tartó munkálkodásának értékes záróköve. Ezt a lankadatlan, lelkes, példaadó munkálkodást becsülte meg *Breyer István dr.* győri püspök úr Önmagyméltósága, midőn elrendelte a posthumus könyv kiadását a *Győregyházmegye multjából* c. monografia-sorozatban. A nagymultú és széphivatású préposti javadalom mai birtokosa, *Ragats János dr.*, pápai prelátus, prépostkanonok boldogult nagyprépostja iránt érzett tiszteletből és elődjei iránt való kegyeletből részt kért a megjelentetés terhéből és magára vállalta a kinyomtatás költségeit.

Midőn Bedy Vince dr. nagykiterjedésű, úttörő, tudományos munkálkodásának utolsó kész termékét az olvasók szíves szeretetébe ajánlom, fájó szívvel búcsuzom attól a tanulságos és élvezetes munkától, melyet nekem atyai jóakaróm megjelent műveivel szerzett.

Győrött, 1939. szeptember hó.

Szabady Béla dr.

BEVEZETŐ SZAVAK.

A középkor hatalmasainak, gazdag előkelőinek életét koruk hibái mellett mélységes vallásosság is jellemzi, amellyel nagyszabású intézményeket létesítettek. Ezek az intézmények a vallásosság, a kultúra középpontjai lettek: templomok, iskolák keletkeztek mellettük. Ily intézmény keretét tölti ki a Nádasdy-nemzetségből származó Gelsey Margit, Magyar Pálné alapította pápóci prépostság és perjelség is. Ezeknek rövid történetét akarjuk a következőkben vázolni. Anyagunk legnagyobb részét levéltári kutatás alapján hordtuk össze, de felhasználtuk a nyomtatásban megjelent forrásmunkákat is. Dolgozatunk két részre oszlik: az első részben a prépostságról, a másodikban a perjelségről értekezünk. Kiegészítésül néhány okiratot közlünk, melyeket értekezésünk folyamán már megemlítettünk, vagy rövid kivonatban ismertettünk, de amelyek történetünk elsőrendű anyagát foglalják magukban.

Történetünk nem tár az olvasó elé mozgalmas életet, mégis történelmi értéknek hordozója, azért érdeklődésre számíthat. A prépostság története szorosan beleszőődik a győri székeskáptalan életébe, mert alapítása óta a székeskáptalanba bekebelezett intézményként működött, prépostja egyuttal székesegyházi kanonok is, sőt elsőrendű méltóság a káptalani rangsorban. Az egyes prépostok, mint székesegyházi kanonokok, az egyházmegyei, sőt az országos történet forгатagában is részt vesznek. Mint előkelő családok tagjai a király szolgálatában politikai kiküldetésekbén járnak el. Püspökök kerülnek ki prépostjai sorából. Irodalmi, tanügyi és más érdekes köz-

szolgálat jutalmazására szolgál a prépost címe és javadalma.

A pápóci kolostor perjelei Nagy Lajos király fehervári jeles kápolnájának többször mesterei és így közvetlenül a király mellé kerülnek, befolyásuk sok dologban érvényesül. Maga a rend kolostorával egyetemben a magyar hatalmasok pártfogását többször élvezi. A király mint a kolostor kegyura különös figyelmet fordít a perjelek kinevezésére abban az időben, mikor már a kolostor megszűnik, és a perjelség mint egyházi méltóság és javadalom marad fenn.

Hálás köszönetet mondunk itt Huszár Mihály sárvári apátplébános, országgyűlési képviselő úrnak, aki sok értékes adatot bocsátott rendelkezésünkre, és a perjelség címerét is megrajzoltatta dolgozatunk számára.

Győr, 1938. december hó.

A SZERZŐ.

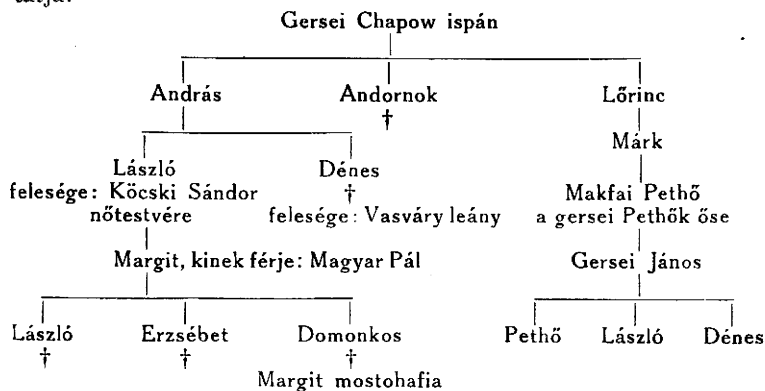

GELSEI MARGIT
A PÁPÓCI PRÉPOSTSÁG ALAPÍTÓJA.

I. A pápóci prépostság.

A pápói prépostság és perjelség története szorosan összefügg, azért párhuzamosan, de külön cím alatt is foglalkoznak a két jeles intézménnyel. A prépostság későbbi alapítvány, de még ma is fennáll; a perjelségnek ma csak címe van meg. Mind a két intézményt a Nádasdyak nemzetségéből származó Magyar Pálné, Gelsey Margit alapította.¹⁾ Lelkét közelhozta Istenhez a mérhetetlen sok csapás, mely lassankint elszakította a siralomvölgyétől, és egyedül az égből várható vigasztalás felé irányította. A szenvedés, ha mélyen beleszánt a lélekbe, erősebb vallásos érzést vált ki. Mikor az életet minden oldalról keserűség veszi körül, akkor a lélek Istenbe kapcsolódik bele. Ez történt Gelsey Margittal is. Atyját a nagyhatalmú oligarkának, Németújvári Jánosnak parancsára kegyetlenül meggyilkolták; kihurcolták az Isten házából, ahová bemenekült és lefejezték. Atyai nagybátyját, Dénest egész házanépével együtt a rágyújtott házban megégették. Őt magát dajkája mentette meg a haláltól. Ne-

¹⁾ Okirataink a Gelse, Gerse, Cherse nevet felváltva használják. Margit asszony leszármazását a következő családfa mutatja:

L. Pór Antal: N. Magyar Pálné. Kat. Szemle, 1889. évf. 465. l. — Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel. 8, 16. l. — Zalai oklvt. I. 262., 543. II. 1340. év. II. 416. l. 1419. év és Fejér: C. D. 8/4 457. l.

veltetése anyai nagybátyjára, Köcski Sándor országbíróra maradt, aki Károly Róbert király udvarába vitte be a serdülő leányt és Erzsébet királyné szolgáló hölgyei közé soroztatta be. Innét ment férjhez is. A királyi udvar kedvelt embere, Magyar Pál tárnokmester és gimesi várnagy mint özvegyember vette feleségül. A csapások a házasetetbe is elkísérték Margit asszonyt: meghalt nagy fia, férjes leánya, mostohafia; a Köcski-rokonságból is elhalt nagybátyja és ennek fia, György. Férje is eltávozott 1361-ben az élők sorából. A sok csapástól megtört, betegeskedő nagyasszony magára maradt. Nagy-kiterjedésű jöszágai számára a vallásos, istenes intézményekben keresett örökösöket — fiatalabbkori elhatározása alapján. Károly Róbert király 1332-ben fíusította Margitot, akkor már Magyar Pálnét²⁾ és atyai birtokainak nagyobb részét új adománylevéllel ráruházta, hogy rokonai ne zaklathassák. Atyai ősi birtokainak egyik részét Magyar Pál nyerte el kir. adományképpen, aki már 1324-ben kérte I. Károly királytól a vasmegyei Mákfa, Gelse és a zalamegyei Zalatelekek és Paah birtokokat, melyek a fiúörökösök nélkül elhalt Gersei Chapo András fiai, László és Dénes után a koronára szálltak át. Miután Gersei Márk és Pethő ellenmondásukat visszavonták, Magyar Pál beiktatást nyert e birtokokba.³⁾ Nem tudjuk eldönteni a kérdést, hogy Margit ekkor már felesége volt-e Magyar Pálnak, vagy éppen az ősi birtok hozta-e össze őket. 1328-ban a veszprémi káptalan Szent-andráspaah birtokába iktatta be Magyar Pált, aki eddig zálogban bírta azt, de Róland nem váltotta ki.⁴⁾ 1332-ben Károly király újból megerősítette Magyar Pált Mákfa, Gelse, Zalateleke és Paah tulajdonában.⁵⁾ A szintén Chapó ispántól leszármazó Gersei Pethők, akik egyszer ellenmondásukat visszavonták, nem tudtak belenyugodni abba, hogy a leányleszármazó örököljön, vagy annak idegen családból származó férje bírja az ősi családi jöszágot, azért 1340-ben családi leszármazásukat hitelesen igazolták és a vasvári káptalan útján jelentették a királynak, hogy Gerse, Mákfa, Hosszupaah, Zalateleke birtokokban őket illeti meg az örökösödés.⁶⁾ Magyar Pál feleségéről, mint különben is jogos tulajdonos-

²⁾ Hazai okmt. 1., 161. l.

³⁾ Zalai oklvt. I. 175. l.

⁴⁾ U. o. 215. l. 1328. márc. 28.

⁵⁾ U. o. 268. l. 1332. nov. 11.

⁶⁾ U. o. 362. l. 1340. márc. 25. — Fejér C. D. 8/1. 457. l.

ról gondoskodni akarván, 1343-ban Nagy Lajos király titkos kancellárja előtt Gelse, Mákfa, Nagymézadó, Kismézadó vasmegyei, Hosszúpaah zalamegyei birtokait, melyeket Károly király adományából bírt, feleségének, Margit asszonynak adta.⁷⁾ Margit gazdagságát a kezén maradt zálogos birtokok is erősen növelték: Köcski Sándor és fia, György egymásután zálogosították el Magyar Pálnak és feleségének a Sopronmegyében fekvő két Pálit, Elk-pusztát, Sebest, a Vas megyében levő Pápóczot, Miklósfalvát, és a Györmegyében levő Nagyécs, Pázmánd nevű birtokaikat, melyek részben ki nem váltott zálog, részben örökáron való vétel után Margit asszony kezén maradtak.⁸⁾ A nagykiterjedésű birtok eredetét, jogi változásait okirataink alapján a következőkben iparkodunk megállapítani: I. Károly király Köcski Sándor országbíró Pápócz, Elk, Csalabér, Miklósfalu, Somlyó, Zsédény, Miske, két Páli, Sebes, Takácsi, Egered, Écs, Pázmánd, Köcsk, Uk birtokában 1327. augusztus 29-én megerősítette, miután birtoklása ellen senki sem szólalt fel.⁹⁾ 1332. október 20-án néhai Köcski Sándor fia György és testvérének, Tamásnak fia Miklós, Pápócz, Écs, Pázmánd, Somlyó, Köcsk, Zsédény, Miske, Uk, két Páli és Sebes birtokának felét, melyeket már eddig is zálogban bírt Magyar Pálné, neki mint rokonnak a zálogösszegben elidegenítették.¹⁰⁾ Az elidegenítés nem jelentette a tulajdonjog örök átadását, mert 1347-ben Magyar Pál és fia László királyi bizonyítást kér és nyer arról, hogy Köcski György a Rábaközben fekvő két Pálit a zálogból nem váltotta ki,¹¹⁾ tehát még ekkor is csak zálogjogon bírta Magyar Pál és felesége. Az elzálogosítás 1346. január 11-én történt 26 denár-márkáért, egy-egy márkát 10 penzába számítva. Azt is kikötötték, hogy a visszaváltásnak egy év alatt kell megtörténnie; egy év eltelte után csak a kétszereséért válthatja vissza Köcski György, két év után pedig teljesen Magyar Pál és fia László birtokába megy át.¹²⁾ Ezért kellett 1347-ben a királyi bizonyítás arról, hogy a visszaváltás eddig nem történt meg.

⁷⁾ Zalai oklvt. I. 414. l. 1343. aug. 21.

⁸⁾ Hazai okmt. 2., 84., 118. l. A Köcski-család és Magyar Pálné birtokainak részletes leírása: Kat. Szemle, 1889. évf. 465. l. Pór Antal: N. Magyar Pálné asszony c. értekezésében.

⁹⁾ Hazai okmt. 1., 143. l.

¹⁰⁾ U. o. 161. l.

¹¹⁾ U. o. 199. l.

¹²⁾ U. o. II. 84. l.

1341-ben I. Károly a szabad adományozása alá tartozó Dág (Tyák) sopronmegyei falut adományozta Magyar Pál gimesi várnagynak.¹³⁾ A birtokviszonyok bizonytalanságát mutatja az, hogy Omode lánya Katalin, a Nyulak szigetén apáca, 1357. november 18-án a vasmegyei Pápóczot, Csatabér és Elk pusztákkal együtt, továbbá a két Pálit, melyek a győri káptalan hiteles bizonyossága szerint őreá szálltak át, 300 márkáért, egy márkát 10 pensába számítva, eladta Köcski Sándor fiának Györgynek és Magyar Pálnénak, Gelsei László, András fia, leányának.¹⁴⁾ Szinte lehetetlen a folyton változó birtokviszonyokat teljes világosságban figyelemmel kísérni, mikor a nagy rokonság évről-évre pert támaszt hol egyik, hol másik birtokáért, és elzálogosítja majd az egyik, majd a másik birtokrészt. 1361-ben I. Lajos király néhai *Köcski György özvegyének, férjezett Magyar Pálnénak* kérésére megerősítette Károly királynak 1327-ben kiadott birtoklevelét, melyben Pápócz, Elk, Csatabérföldre, Miklósfalú, Somlyó, Zsédény, Miske, két Páli, Sebes, Takácsi, Egered, Écs, Pázmánd, Köcsk, Uk birtokokat Köcski Sándor országbírónak adta és jogos tulajdonául ismerte el és neki mint Köcski unokának, Köcski Sándor nőtestvére leányának adta és az örökösök nélkül elhalt Köcski György után nem foglalta le.¹⁵⁾ Még e királyi adomány sem biztosította Margit asszony teljes birtokjogát, mert 1362-ben május 12-én Kont Miklós nádor Csatabér, Elk, Miklósfalú vasmegyei birtokokat kö-

¹³⁾ U. o. I. 185. l. E birtokok Deákföldre, másnéven Pityer-major pusztával azonosak Zsebeháza és Bánthegeye pusztától délre. Ezekhez tartozik Vicaföldre is.

¹⁴⁾ U. o. I., 217. l.

¹⁵⁾ U. o. I., 226. l. Ez egyetlen okirat említi, hogy Margit asszonynak Magyar Pállal való házassága előtt Köcski György volt a férje és mint özvegy ment hozzá Magyar Pálhoz. Igen különös, hogy a birtokpercek alatt soha erről említést nem olvasunk. Margit asszony a prépostsági és perjelségi alapító levelében, melyet Kálmán győri püspök adott ki, megemlékezik férjéről, fiáról, nagybátyjáról, annak fiáról, Györggyről és a többi rokonnokról, de első férjéről egy szót sem említ. Ha Köcski György lett volna első férje, akkor el nem hallgatta volna az ő nevét sem, mikor felsorolja azokat, akiknek lelkiüdvéért tette e rendkívüli nagy alapítványokat. Nem is találkozunk okiratainkban más Köcski Györggyel, mint Margit asszony nagybátyjának, Köcski Sándor országbírónak fiával, Györggyel, akivel többször van birtokügye Magyar Pálnénak még férje életében.

zös tulajdonul ítélte meg Magyar Pál özvegyének és Köcski Kachow Tamásnak.¹⁶⁾ Úgy látszik, Magyar Pál halála után a rokonság újból pert indított a nevezett birtokok ellen. Még 1364-ben is foglalkozott a király és Kont Miklós nádor e birtokok tulajdonjogának kérdésével.¹⁷⁾

Margit asszonynak a prépostság és perjelség meg-alapítása után királyi engedélyre volt szüksége, hogy birtokaival szabadon rendelkezessék és a rokonság ne akadályozhassa tervei megvalósításában; azért már 1351-ben jogot kért arra I. Lajos királytól, hogy a Köcski Sándortól szerzett Pápócz falut bárkinek elhagyhassa.¹⁸⁾ Szükségleteinek fedezésére a két Pálit 260 arany forintért zálogba adta Tar Jánosnak, akitől István prépost váltotta vissza 1368-ban Bebek István országbíró tanúsága szerint.¹⁹⁾ 1372-ben 600 arany forintért és 140 márkáért eladta Lajos királynak négy birtokát: Köcsk, Zsédény, Gelse és Kismézadó vasmegyei falukat. A kapott pénzen építette Pápóczon a két templomot. Lajos király viszont e birtokokat Mezőlaki Miklós mester, besztercei főispánnak, óbudai várnagynak adományozta. Mivel azonban az eladást közben megtámadták, és jogigényt támasztottak e birtokokra, Lajos király és Mezőlaki Miklós kezére jogilag nem mehettek át. Margit kénytelen volt Miklós mesternek a két Pálit, melyekre alapításakor a pápóci prépostságnak adott, zálogba vetni mindaddig, míg az eladott birtokok ügyét rendbehozza, és Miklós mesternek azokat átadhatja. Margit halála után István prépost a saját érdekében hozzalotott az ügy rendezéséhez. A négy birtok közül sikerült is neki Kuchk (Köcsk), Zsédény és Kismézadó birtokokat a támadók kezéből kiszabadítania és Mezőlakinek átadnia, de Gelsét per útján sem tudta visszaszerezni, azért kénytelen volt a két Pálit 350 forint fejében továbbra is meghagyni a zálogban. Csak később tudta Pálit visszaváltani.²⁰⁾ A gersei Chapó-család tagjaival is több ízben pereskedett a közös őstől származó birtokokért, melyeket szintén jótékony célra kötött le már a korábbi időkben. Jószaigaiból első sorban az Erzsébet királyné által épített óbudai Nagyboldog-

¹⁶⁾ U. o. I., 329. l.

¹⁷⁾ U. o. II., 118. l.

¹⁸⁾ Hazai okmt. I., 247. l.

¹⁹⁾ U. o. 261. l.

²⁰⁾ U. o. I., 269. l. — Nagy Imre: Sopron vármegye története. I., 404. l.

asszony-templomot és a klarissza apácák kolostorát látta el bőséges adománnyal. 1353-ban a budai káptalan előtt férje és fia László beleegyezésével végrendeletet tett: az apácáknak hagyta Gelse, Alsár, Sárffőmezádó vasmegyei és Derse verőcemegyei birtokait. Kijelenti, hogy az apácák templomában akar temetkezni; az egyik oltárnál minden héten misét mondjanak érte és szülőiért. Életében haszonélvezi a birtokokat, sőt egyiket szüksége szerint el is zálogosíthatja, de az apácák kiválthatják. Lajos király anyja kérésére megerősíti 1354-ben ez adományt.²¹⁾ Ez ellen meg a Gersei Pethők tiltakoztak 1353-ban. Mákfai Pethő fia János, tiltotta Margit asszonyt a Dráván túl, Szlavóniában levő Derse, a Vas megyében fekvő Gelse és a Zalamegyében levő Paah birtokainak elidegenítésétől. 1355-ben pedig Mákfai Márk fia Pethő tiltakozott Hosszúpaah birtoknak az óbudai apácák részére való elidegenítése ellen.²²⁾ A tiltakozásnak azonban csak jogfenntartó értéke volt. Margit asszony rendelkezését nem változtatta meg, sőt továbbment adakozásában. Pápócon megtelepítette a Szent Ágoston szabályait követő remetét, kolostort, templomot, kápolnát épített nekik; ugyanott megalapította a legszentebb Megváltóról nevezett pápói prépostságot, templomot, káptalani székházat épített. Mindegyik intézményt bőséges adománnyal látta el. Ez utóbbinak adta vas-, sopron- és győrmegyei birtokait. Jótékonyágában annyira ment e nemeslelkű nagyaszonny, hogy önmagáról teljesen megfeledkezett. Hosszantartó betegsége csaknem nyomorúságba döntötte. Erzsébet királyné megszánta testi és anyagi gyötrődését, és 1354-ben visszaadta elajándékozott birtokait. A budai káptalan bizonyáglevele szerint a királyné Margit asszony jelen hosszú betegségén és élete nyomorúságán megindulva visszaadta Hosszúpaah, Szentandrás paah, Beurpaah és Nagypókafölde zalamegyei, továbbá Korlátfalva, Szindafölde és Alsár vasmegyei birtokait, miket a budai apácáknak adott. Nemcsak a teljes haszonélvezetet adta vissza, de megengedte, hogy szüksége szerint elzálogosíthatja, eladhatja őket. Azt is megengedte, hogy a Boldogasszony paahon, a veszprémi püspök által letelepíteni szándékolt pálosoknak átadhassa Hosszúpaah, Szentandrás paah és Beurpaah tizedét, vagy pedig ennek megfelelő jövedelmét köthesse le.²³⁾ Nincs okmány szerű

²¹⁾ Anjoukori okmt. 6., 127., 167. l.

²²⁾ Zalai oklvt. 1., 543. l.

²³⁾ U. o. 557. l. 1354. dec. 15.

értesülésünk arról, hogy Margit asszony mily mértékben élt a jóságos királyné kegyével; tudjuk azonban, hogy később a pápói prépostok a nekik adott birtokokból zálogosítottak el, hogy az alapítónő anyagi zavarán segítsenek.

A pápói prépostság alapítólevele, jogi helyzete, birtokviszonyai, káptalanának szervezete.

A prépostság alapítólevelét Gelsey Margit beleegyezésével Kálmán győri püspök (1337—1375.) állította ki 1365. év Szent György napjának nyolcada alatt. Ugyanez az okirat foglalja magában a perjelség alapítását is. A prépostságra vonatkozólag a következő pontokat tartalmazza az alapítólevél:

1. A Krisztus testéről, másként a legszentebb Megváltóról nevezett új pápói egyházat a társas egyházak (társas káptalanok) rangjára emeli Kálmán püspök, melynek káptalanja a préposton kívül négy kanonokból áll; 2. a társas egyházat kiveszi a vasvári prépost joghatósága alól, és egyenesen a győri püspök joghatósága alá rendeli; 3. a pápói plébániát bekebelezi a társaskáptalanba, úgy hogy a pápóciak mindig a négy kanonok közül választanak maguknak plébánost; 4. a prépostot mindig a győri püspök nevezi ki a győri káptalan tagjai közül, aki megtartja kanonoki stallumát és jövődelmét is; és így a prépostságot inkorporálja a győri káptalanba; 5. a pápói társaskáptalan négy kanonokját a prépost nevezi ki, őt illeti a kanonokok felett a testvéri és előljárói megintés joga, sőt a stallumtól és javadalomtól való megfosztás joga is. A kanonokok javadalmaul átengedi a prépostság jövődelmének felét; 6. a pápói perjel a kolostor javait sem el nem idegenítheti, sem el nem zálogosíthatja másnak, csak a pápói prépostnak és káptalanának, viszont a prépost és káptalana is csak a pápói kolostornak adhatja el, vagy zálogosíthatja el a maga javait. Így a birtokok soha más kézre nem kerülhetnek, mint vagy a préposti vagy a kolostori egyház kezére; 7. név szerint felsorolja a prépostság és kolostor javait.²⁴⁾

Az alapítólevél értelmében 1366-ban Keresztelő Szent János napját követő szombaton István győri kanonokot nevezte ki Kálmán püspök első prépostul, akit gyűrü küldésével be is iktatott, és helyét a karban az

²⁴⁾ Függelék: I. sz. okirat.

örkanonok után való sorban jelölte ki.²⁵⁾ Az alapítónő pedig Nagy Lajos királynál kieszközölte, hogy a prépostot is, a perjelt is a hazai törvények szerint ünnepélyesen beiktassák a nekik adományozott birtokokba. Nagy Lajos király 1367-ben meg is parancsolta a szentmártoni konventnek a prépost és perjel beiktatását;²⁶⁾ a megtörtént beiktatásról pedig 1368. február 22-én Budán ünnepélyes kir. okiratot adott ki.²⁷⁾ Hiányzott még a pápai megerősítés. Ennek kieszközlésére Gelsey Margit megbízott emberét Rómába küldte a Szentszékhez. A megerősítést azonban a Szentszék megtagadta. Ugyanis a Szent Ágoston-rendű remeték számára adományozott birtokokat a pápa nem fogadta el, azoknak tényleges birtoklását a perjelnek és kolostorának egyenesen megtiltotta, mivel ez a rend szegénységi fogadalmával homlokegyenest ellenkezett. A prépostság megerősítésének csak az az egyetlen akadálya volt, hogy Kálmán püspök alapítólevele szerint a prépost és káptalana csak a kolostornak idegenítheti vagy zálogosíthatja el birtokait. Míg ez a pont benne marad az alapítólevélben, addig a prépostság alapítását sem erősítheti meg a Szentszék, mert ezzel az Ágoston-rendűek birtoklási jogát is elismerné. Mihelyt e pontot törlik, azonnal megerősítést nyer a prépostság.²⁸⁾ Gelsey Margit alapítványát biztosítani akarta, azért betegségében 1371-ben Pápócra magához kérte a győri káptalan kiküldöttait, és végrendeletet tett előttük, mely szerint a perjelség és kolostor birtokai a prépostságra szállnak át, ha akár hazai törvényeink, akár a szerzet szabályai nem engedik meg a kolostornak a birtokszerzést. Ugyanekkor jelentette ki azt is, hogy *a prépostságot és perjelséget a maga és férje Magyar Pál, fia László és leánya Erzsébet, továbbá Köcské Sándor és ennek fia György, és Kachow Miklós, valamint ennek fia Tamás, összes rokonai és ősei lelke üdvéért, az Isten és a Boldogságos Szűz és a Szentek karának dicsőségére és tiszteletére alapította és rendelte.*²⁹⁾

Időközben az alapítólevélben említett écsi fél birtok is visszakerült Gelsey Margitnak kezére Nagy Pál fiának, Jánosnak magva szakadtával, és 1372-ben azt is

²⁵⁾ Fejér: Cod. Dipl. IX. 3. 603. l.

²⁶⁾ Győri kápt. m. lvt. Pápóci prépostság okmt. I. Cth. 22. sz.

²⁷⁾ U. o. III. Cth. 85. sz. — 10. Tárca, 891. sz.

²⁸⁾ U. o. II. Cth. 60. sz. — 8. Tárca 717/720. 726. sz.

²⁹⁾ Függelék: II. sz. okirat.

a prépostságnak és kolostornak adta.³⁰⁾ A győrmegyei pázmándi (Vámus Paznan) birtok felét 1372-ben István prépost Gelsey Margit és a győri káptalan beleegyezésével elcserélte Alárd zirci apát vasmegyei szentmiklósi fél birtokával. A pázmándi birtok értékesebb volt ugyan, de a csere mégis kedvező volt a prépostságra, mert így az egész szentmiklósi birtok a prépost kezére került.³¹⁾ A prépostság alapításakor Kálmán püspök a pápóci és szentmiklósi tizedet a prépostnak és káptalanának adta, melynek élvezetében 1377-ben Péter győri püspök, és 1438-ban IV. Jenő pápa is megerősítette a prépostot és káptalanát.³²⁾ A birtokjogot nem biztosították ebben az időben telekkönyvek, azért a megismételt birtokbaiktatás erősítette meg a tulajdonosok jogait. Ez az oka, hogy Gergely prépost, Gyöngyösi János, Zowáthi János és Was János kanonokjaival együtt 1419-ben újból beiktattatta magát nagyécsi birtokrészébe. A beiktatásnak György deák ellene mondott; mivel azonban a kitűzött napon okiratainak bemutatására nem jelent meg, a birtokhoz való jogigényét nem igazolta, Zsigmond király elmarasztalta őt, és a győri káptalannak a prépost beiktatását megparancsolta.³³⁾ V. László király pedig új királyi adománylevéllel erősítette meg Máté prépostot 1455-ben a sopronmegyei két Páli, Daág pusztá, Vicafölde, a vasmegyei pápóci és miklósfalvi, a győrmegyei écsi és pázmándi birtokok jogában és a győri káptalan által újból való beiktatását is elrendelte.³⁴⁾

Ugyancsak V. László király Máté prépost kérésére a prépostság jobbágyságait felmentette az idegen bíróságok joghatósága alól, úgy hogy csak a prépost és annak tisztje ítélkezhessek felettük.³⁵⁾

Magánadományok is gyarapították a prépostság vagyonát: Miklós prépost a nagyécsi szőlőhegyben levő három szőlőjét a prépostsági egyháznak adta alapítványképpen, hogy annak fejében hetenkint egy szentmisét mondjanak érte a pápóci kanonokok; végrendeletében pedig 100 arany forintot hagyott a pápóci káp-

³⁰⁾ Pápóci prépostság okmt. II. Cth. 55., 57. sz. és 1. Tárca, 188. sz.

³¹⁾ U. o. 7. Tárca, 647. sz.

³²⁾ U. o. II. Cth. 86. sz. — I. Cth. 2. sz. — 2. Tárca, 244. sz.

³³⁾ U. o. II. Cth. 92. sz. — 1. Tárca, 191. sz.

³⁴⁾ U. o. I. Cth. 24. sz. — II. Cth. 62. sz. — 1. Tárca 208. sz.

³⁵⁾ U. o. I. Cth. 23. sz.

talani plébánia számára szerzendő szőlőre.³⁶⁾ 1494-ben Edvy János pápóci két jobbágyhelyét a vasvári káptalan előtt a pápóci prépostnak adta azért, hogy a prépostsági egyház főoltárának déli fala mellett családi sírhelyet nyerhessen, és hogy országos veszedelem idején családi kincseit ide elrejtthesse.³⁷⁾

A pápóci prépost kettős javadalma miatt a helybenlakás törvényét gyakran nem tartotta meg, és e címen közte és a székeskáptalan között ellentét is támadt. A székeskáptalan 1422-ben Péterfia Bassan Mátyás örkanonok által pert indított Balázsfia Gergely pápóci prépost ellen, akit a kirendelt bíróság stallumának elvesztésére ítelt. A prépost Rómába fellebbezett és V. Márton pápa előtt sikerült megbizonyítania, hogy alapításától fogva össze van kötve a prépostság a kanonoki stallummal, hogy a prépostság inkorporálva van a győri székeskáptalanba. A pápa a per megindítóját, Bassan Mátyás örkanonokot Rómába idézte igazolásra.³⁸⁾ A prépost megnyerte a pert, és stallumát továbbra is megtartotta. Tulajdonképpen nem a pápóci prépostság és a győri kanonoki stallum kettős javadalma képezte Gergely prépost és a káptalan között az ütköző pontot, hanem az a körülmény, hogy a prépost a veszprémi egyházmegyében fekvő Sermen plébániát is megtartotta, annak ellátása miatt kellett gyakran Győrtől távol lennie.³⁹⁾ A káptalan nem is a prépostságért perelt, hanem a helybenlakást igénylő kanonoki stallumért.

V. Márton pápának tulajdonítják a prépostság megerősítését is.⁴⁰⁾

A pápóci társaskáptalan szervezeti szabályzata (Constitutioja), kanonokjai.

A pápóci prépost és káptalanja között levő viszonyt az 1365. évi alapítólevél csak általánosságban jelölte meg, azért annak pontos megállapítása szükségessé vált. E viszony jogi szabályozását 1412-ben Héderváry János győri püspök végezte el a káptalan részére kiadott Cons-

³⁶⁾ U. o. II. Cth. 64. sz. — III. Cth. 110. sz.

³⁷⁾ U. o. II. Cth. 71. sz.

³⁸⁾ U. o. I. Tárca, 189. sz.

³⁹⁾ Lukesics Pál: A XV. századbeli pápák oklevelei. I. köt. V. Márton pápa, 195. l.

⁴⁰⁾ Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost püspök iratai: I. 665. l.

titutióban. E szabályzat lényeges pontjai a következők: 1. A kanonokok kinevezése, megintése, szükség szerint stallumuktól való megfosztása a prépost jogkörébe tartozik; azért is a kanonokok tisztelettel, engedelmisséggel tartoznak prépostjuknak.⁴¹⁾ 2. A kanonokok helybenlakásra kötelezettek; a prépost vagy az egész káptalan engedélye nélkül Pápóeről el nem távozhatnak; aki mégis eltávoznék, távolléte idejére eső jövödelmét elveszti, amely a templomé lesz. Ha valamelyik hat hónapon túl is távolmaradna engedély nélkül, és a prépost felszólítására sem jönne vissza, azt a prépost megfoszthatja stallumától. 3. Joga van a prépostnak arra, hogy az egyház ügyében bármelyik kanonokot kiküldje a káptalan tudtával hivatalos ügyek elintézésére, a prépost és káptalan közös költségén. Ha a kirendelt vonakodik a kiküldetés teljesítésére, egy márka büntetést fizet a templom javára. 4. A prépostság jövödelmének fele, a templomban befolyó offertórium, és ajándék fele a prépostot, másik fele a káptalant illeti. 5. A prépost a birtokok képviselője, a jobbágyok bírója: őt magát illetik a különféle bírságpénzek, a jobbágyoktól járó ajándékok. De viszont a saját költségén védi meg a prépostság jobbágyait; saját költségén adja ki a közönséges okiratokat. Az ily ügyek végzésében serény lesz, különben a püspök egyházi fenytéssel kényszeríti kötelességének teljesítésére. 6. A perbeidőző és más költséges okiratok kiadása és megszerzése a prépost és káptalan közös költségén történik. 7. Rendkívüli adót a káptalan beleegyezése nélkül a prépost nem vethet ki a prépostság jobbágyaira. 8. Ha szükség esetén a jobbágyok nem róhatók meg rendkívüli adóval, akkor az egyház szükségleteire évenként néhány hordó bort kell a közös jövödelemből félretenni, vagy más közös jövödelmet kell e célra fordítani. 9. Mikor a prépost kiszáll az egyes birtokokra, sokat ne követeljen a jobbágyoktól. Ha büntet, a bírság mindig mérsékelt legyen; szeretettel szolgáltasson mindenkinek jogot és igazságot.⁴²⁾

Ez a nagy körültekintéssel készült Constitutio sem tudta mindig a prépost és kanonokjai között az ellentétet eloszlatni. A prépost néha túlságosan éreztette hatalmát káptalanával, és annak jövödelmét is megnyirbálta; földesúri jogait saját káptalanával szemben is ér-

⁴¹⁾ A győri székeskáptalan jelentése. A megerősítő okirat azonban sem itt, sem a prépostság levéltárában nincs meg.

⁴²⁾ Függelék: III. sz. okirat.

yényesíteni akarta. Forrásaink erre nézve a következő esetet jegyezték fel: 1494-ben Beledi Tamás és Mihály, Babothi Miklós és Hydasi Mátyás pápói kanonokok panaszt emeltek Zsigmond prépostjuk ellen azért, mert az écsi szőlőhegyen levő három szőlőjükből, melyeket Miklós prépost saját pénzén szerzett, és hetenkint mondandó egy szentmise alapítványául a prépostsági egyháznak adott, kilencedet követel. A negyécsi és pázmándi határban levő prépostsági rétek, erdők, halastó jövődelmének felét nem szolgáltatja ki nekik. Győri székesegyházi kanonokokból álló választott bíróság ítelt ez ügyben, és a prépostot a nevezett három szőlő után a kilenced szedésétől eltiltotta, az écsi és pázmándi rétek, erdő, halastó jövődelmének fele részben való kiszolgáltatására kötelezte.⁴³⁾

A társaskáptalan kanonokjai közül csak kevésnek nevét sikerült okiratainkban megtalálnunk. Az ismertek a következők: 1368. *János, Mihály*.⁴⁴⁾ 1400. előtt *Aszszonyfalvi Tamás*, akinek halála után 1400. nov. 15. *Pápai Balázs*, kecéli plébánosnak adta IX. Bonifác pápa a pápói kanonokságot. Az adományozásra a szentadamberti prépostot hívta fel a pápa. A kecéli plébánia jövődelme 10 arany forint volt, a pápói kanonokságé pedig 40 arany forint.⁴⁵⁾ A reservatiók korában e kisebb javadalmak is pápai adományozás alá kerültek. 1419-ben: *Gyöngyösi (Genzes) János, Zowathi János, Was János*, az ismert kanonokok.⁴⁶⁾ 1430-ban: *János, Domonkos, Mihály*.⁴⁷⁾ 1429—1439-ben: *Orbán*.⁴⁸⁾ 1482—1502. *Beledi Tamás* pápói (Fejér: C. D. ^{10/7} 129. l.) plébános;⁴⁹⁾ 1502-ben székeskáptalani kiküldetésben a vági tizedet szedte be. 1483-ban: *Mihály, László*.⁵⁰⁾ 1494-ben: *Beledi Mihály, Babothi Miklós, Hidasi Mátyás*.⁵¹⁾ Az 1483-ban

⁴³⁾ Győri kápt. m. lvt. Pápói prépostság okmt. II. Cth. 64. sz. és 1. Tárca, 206. sz.

⁴⁴⁾ U. o. II. Cth. 69. sz.

⁴⁵⁾ Monumenta Vaticana Hung. IV. IX. Bonifác bullái 1396—1404. 261. l.

⁴⁶⁾ Pápói prépostság okmt. II. Cth. 92. sz. és 1. Tárca, 194. sz.

⁴⁷⁾ U. o. 1. Tárca. 190., 192. sz.

⁴⁸⁾ U. o. II. Cth. 86. sz. — 2. Tárca, 243. sz.

⁴⁹⁾ U. o. III. Cth. 110. sz. és győri kápt. m. lvt. I. Számadókönyv, 36. l.

⁵⁰⁾ Pápói préposts. okmt. I. Cth. 29. sz.

⁵¹⁾ U. o. II. Cth. 64. sz. 71. sz. és 1. Tárca, 206. sz.

felsorolt Mihály valószínűleg azonos az 1494-ben jelzett Beledi Mihállyal. 1560-ból ismeretes még *Bagody* Péter, aki Nádasdy Tamás nádornak kézbesítette a prímás perbeidéző levelét.⁵²⁾

A társaskáptalan *munkakörét* apró részletességgel nem tudjuk megállapítani; általánosságban azonban tudjuk, hogy egyik kanonokja, mióta Kálmán püspök a régi pápóci plébániát a káptalanba inkorporálta, mint a község plébánosa a lelkipásztori teendőket végezte. Plébániai templomul a Gelsey Margit által a Legszentebb Megváltó tiszteletére épített egyház szolgált, mely egyuttal káptalani egyház is volt. A régi Szent Lőrinc-templom, mely az Ágoston-rendű remeték Szűz Mária egyházának tőzsomszédságában emelkedett, a remeték használatába ment át. A falu végén álló Szent Miklós-templomot vagy lebontották, vagy elpusztult. A régi plébániának javadalma is valószínűleg a társaskáptalan javai közé olvadt be. — A káptalan másik kanonokja, a skolasztikus, rendeltetésének megfelelően az iskolamester feladatát végezte: teljesítette a templomi hitoktatást, szentírásmagyarázást; talán a profán ismeretek elemeire is tanította az ifjúságot. Ezen a címen Gelsey Margit külön javadalmáról is gondoskodott, mikor a pápóci vásár jövődelmének egyik részét lekötötte számára.⁵³⁾ A másik két kanonok talán a lelkipásztorkodásban is segített, és a káptalan házi dolgait, ügyeit intézte el. Hivatalos kiküldetésekben is jártak a prépost, püspök vagy király megbízásából.

A társaskáptalan megszűnése. A prépostság birtokviszonyai a 16. század végén és 17. században.

A törökök előrenyomulásával, a hódoltsági terület nagyobbodásával a prépostság jövődelme megfogyatkozott. A társaskáptalan lassankint elvesztette megélhetésének anyagi eszközeit. 1553-ban a prépostságnak már csak öt adófizető portáját ismerjük.⁵⁴⁾ 1566-ban Thuigon budai basa elfoglalta Pápócot, a káptalan elmenekült onnét — és soha vissza sem tért többé.⁵⁵⁾ 1570-ben Kisécs,

⁵²⁾ Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai. V. 157. l.

⁵³⁾ Lásd a függelékben a II. sz. okiratot.

⁵⁴⁾ Acsády: A magyar nemesség és birtokviszonyai a mohácsi vész után. 62. l.

⁵⁵⁾ Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost püspök irata: V. 161—166. II. és Pápóci prépostság lvt. 9. Tárca, 793. sz.

Nagyécs is elhagyatott, pusztult terület volt már, csak szőlőhegyeiben találunk valami csekély művelés alatt álló földet.⁵⁶⁾ 1594-ben a prépostság minden birtoka török hódoltsági területen feküdt, és részben el is pusztult.⁵⁷⁾ A templom, az épületek gondozó nélkül maradtak, azért hamarosan romladozó állapotra jutottak. A 16. század legszomorúbb éveinek, a török clörenyomulás idejének prépostja, Tranquillus Andronicus világi ember volt, aki nem sokat törődött a templommal, társaskáptallal; a romlás tehát már az ő idejében megkezdődött. Maga a török hódító iparkodott a hódoltsági területnek jobbágyok által való műveltetésére, hogy adót szedhesen tőlük: azért találkozunk itt-ott a birtokok valamely jóvődelmezőségével. Egyes hatalmas urak is felhasználták a zavaros idöket arra, hogy a prépostság birtokaira rátegyék erőszakos kezüket. 1560-ban Marcaltői Miklós ellen perelt e címen a prépostság adminisztrátora.⁵⁸⁾ A 17. század elején Bethlen Gábor hadai foglalták el a prépostság birtokait. Sennyey Gáspár soproni főkapitány 1620-ban 1300 forint hadisarc lefizetése után Páli, Deák-földe birtokot Szerdahelyi György és Körmeny Pál nemes uraknak adta, illetöleg e birtok szabad élvezetében megerösítette.⁵⁹⁾ Dallos Miklós politikai iratai szerint 2500 forintért zálogosította el Bethlen Gábor Pált Körmeny Pálnak. Ez összegből 2000 forintot Bethlen katonáinak fizetett le, 500 forintot pedig saját hűséges szolgálatának jutalmául számíthatott fel.⁶⁰⁾ Mikorra a prépostság javai ismét visszakerültek törvényes uruk kezébe, más nehéz viszonyok akadályozták a pápói társaskáptalan visszaállítását.

Meg kell emlékeznünk arról is, hogy a kurucjárás is erősen sujtotta a prépostságot. Birtokait ugyan nem foglalták el, de erős hadisarcral rótták meg, mikor Győr-, Sopronmegye a kuruc csapatok birtokában volt.⁶¹⁾

⁵⁶⁾ U. o. 7. Tárca, 620. sz.

⁵⁷⁾ U. o. 9. Tárca, 776. sz.

⁵⁸⁾ U. o. 2. Tárca, 246. sz.

⁵⁹⁾ U. o. III. Cth. 124. sz.

⁶⁰⁾ Dallos Miklós püspök politikai és diplomáciai iratai 1618—1626. 161. l. Feljegyzése azon magyarországi, nagyrészt egyházi javaknak, melyeket Bethlen Gábor erdélyi fejedelem az 1619—1621. években elidegenített.

⁶¹⁾ Győri kápt. m. lvt. Káptalani V. Számadókönyv több feljegyzése.

A prépostság mai birtokviszonyai és terhei.

A birtokok századok folyamán keresztül több változáson mentek át. A hasznos jogok: malom, fürdő, vásárjog megszűntek; a tized jövedelmet országos törvény törölte el; a tizedváltást az 1914—1918. évi világháború okozta pénzromlás semmisítette meg; a halasztavat a vizek szabályozása szüntette meg. A művelés alatt álló földterületek kisebb-nagyobb eltolódásokat szenvedtek: Dág, mai nevén Deákpusztá, beleolvadt a pálii birtoktestbe; Miklósfalva (Szentmiklós, v. Miklósfa) valószínűleg azonos a pápóci birtok Deszkaház dűlőjével. Vicafölde, a mai Beled szomszédságában levő kis Vica falu határában lehetett, de idővel kiszakadt a prépostság birtokából.

A prépostság birtokát a vagyonváltás és birtokreform előtt a következő táblázat mutatja:

1. Páli.

Jelenlegi birtok	1106 kat. hold	1410 □-öl	15.790·13 K kat. tiszta jövedelemmel.
Vagyonváltásra.	162 „ „	779 „	2.658·97 K „ „ „
Eredeti birtok	1269 kat. hold	599 □-öl	18.749·10 K kat. tiszta jövedelemmel.

2. Écs.

Jelenlegi birtok	657 kat. hold	581 □-öl	3.573·99 K kat. tiszta jövedelemmel.
Házhelyre leadva	19 „ „	562 „	398·34 K „ „ „
Eredeti birtok	676 kat. hold	143 □-öl	3.972·33 K kat. tiszta jövedelemmel.

3. Pázmándfalu.

Jelenlegi birtok	80 kat. hold	854 □-öl	1.008·16 K kat. tiszta jövedelemmel.
Vagyonváltásra.	3 „ „	1464 „	46·90 K „ „ „
Házhelyre leadva	3 „ „	1200 „	37·50 K „ „ „
Eredeti birtok	88 kat. hold	321 □-öl	1.092·56 K kat. tiszta jövedelemmel.

4. Pápóc.

Jelenlegi birtok	631 kat. hold	728 □-öl	2.822·27 K kat. tiszta jövedelemmel.
Vagyonváltásra.	122 „ „	1532 „	1.215·57 K „ „ „
Házhelyre leadva	13 „ „	574 „	109·64 K „ „ „
Eredeti birtok	767 kat. hold	1134 □-öl	4.137·48 K kat. tiszta jövedelemmel.

Összesítés:

Hely:	Birtok kat. holdban:	Kat. tiszta jövedelem:
Páli	1269 kat. hold 599 □-öl	18.749·10 K
Écs	676 „ „ 1143 „	3.972·33 K
Pázmándfalu.	88 „ „ 321 „	1.092·56 K
Pápóc	767 „ „ 1134 „	4.147·48 K
Rábasebes .	6 „ „ 129 „	85·13 K
Összesen:	2808 kat. hold 126 □-öl	28.046·66 K

*A prépostság birtoka az 1938. március 20-iki állapot szerint
(a pápói házhelyek nélkül).*

	Szántó	Kert	Rét	Legelő	Erdő	Adómentes terület	Összes terület	Kat. tiszta jövedelem
1. Páli	695 h 957 öl	1 h 335 öl	— —	116 h 195 öl	278 h 343 öl	15 h 1190 öl	1106 h 1420 öl	15.790·13 K
2. Écs	263 h 568 öl	— 1182 öl	— —	45 h 587 öl	332 h 244 öl	15 h 1000 öl	657 h 581 öl	3.573·99 K
3. Pázmánd-falu	49 h 1096 öl	— —	29 h 1159 öl	— —	— —	— 1399 öl	80 h 854 öl	1.008·16 K
4. Pápóc	617 h 540 öl	— —	— —	— —	6 h 1391 öl	7 h 297 öl	631 h 628 öl	2.822·37 K
5. Rábasebes	6 h 129 öl	— —	— —	— —	— —	— —	6 h 129 öl	85·13 K
	1632 h 90 öl	1 h 1517 öl	29 h 1559 öl	161 h 782 öl	617 h 578 öl	39 h 686 öl	2482 h 412 öl	23.279·78 K

A megmaradt birtokból OFB bérlet:

	Szántó			Adómentes		Kat. jövedelem
Páli	31 hold	273 □-öl	—	hold	841 □-öl	416·88 K
Zsebeháza . .	47 "	31 "	1	"	788 "	705·99 "
Edve	19 "	155 "	—	"	— "	238·72 "
Ráhasebes . .	6 "	128 "	—	"	— "	85·13 "
Pápóc	316 "	1126 "	1	"	1417 "	1675·95 "
	420 hold	114 □-öl	2 hold	1446 □ öl		3122·67 K

Ezen a földbirtokon kívül a *világháború előtt* 4%-os földtehermentesítési és koronajáradék kötvényben 459.000 korona törzstőkéje is volt, 1938. végén ilyen címen csak 15.176·11 pengőt mutatott ki a prépostság elszámolása.

Ezt a birtoktestet terheli a nagyécsfalui, pálii, pápóci és pázmándfalui plébániák kegyurasága: a templomok és plébániai házak fenntartásának kötelezettsége.⁶²⁾

A kegyúri teherről tájékoztathat bennünket a következő táblázatos kimutatás:

1927-ben	7450·93 P
1928-ban	7521·73 P
1929-ben	3299· — P
1930-ban	13402·71 P
1931-ben	9403·93 P
1932-ben	3566·63 P
1933-ban	2134·41 P
1934-ben	3677·56 P
1935-ben	6935·99 P
1936-ban	2829·74 P
1937-ben	2421·60 P
1938-ban	4517·44 P

Összesen: 67.161·67 P

Átlag 1 esztendőre esik 5596· — P.

A prépostság kegyúri kiadásain kívül a prépost préposti jövedelméből $\frac{1}{16}$ -od részben külön is hozzájárul a káptalan közös kiadásainak viseléséhez. Ez az immár állandósult leginkább közös jótekönykodásra fordított hozzájárulás 700—1100 pengőig fokozott évi terhet jelent. 1924 óta a szentadalberti préposttal együtt 1938. végéig kártalanította az örkanonokat azért a javadalomcsökkenésért, mely a trianoni békeparancs következtében csehszlovák impérium alá került balonyi birtok elvesz-

⁶²⁾ Ragats János dr. pápóci prépost adatai nyomán.

tésével érte. Erre a kártalanításra a balonyi birtok visszanyeréséig kerek számban 15.000 pengőt fordítottak a pápói prépostok.

A 19. század közepén nagy változás történt a prépostság jövődelmének hasznélvezetében. Karner Antal püspök az 1852-ben megüresedett préposti stallumot nem töltötte be, hanem jövődelmét a papi pályára készülő gimnáziumi ifjak segélyezésére és neveltetésére fordította. Simor János győri püspök e tényből indult ki, mikor 1857-ben a római Szentszéknek és az apostoli királynak beleegyezését kérte, hogy a prépostság jövődelmének $\frac{3}{4}$ részét kisebb papnevelőintézet fenntartására fordíthassa. A Szentszék 1857. június 13-án, az apostoli király 1857. szeptember 20-án kelt okiratában hozzájárult a püspök tervéhez.⁶³⁾ Ez idő óta a tényleges prépost a jövődelmeknek csak $\frac{1}{4}$ részét élvezi, $\frac{3}{4}$ része pedig a kisebb papnevelőintézet fenntartására szolgál. Az egész birtokot az 1936. évben telekkönyvileg a szemináriumra iratta át a püspök a prépost kérésére; de továbbra is a prépostot illeti a birtok kezelésének joga és jövődelmének $\frac{1}{4}$ része.

A prépost kinevezésének joga. Az alapítólevéllel ellenkező kinevezések.

A Kálmán püspök által 1365-ben kiadott alapítólevél világosan elrendeli, hogy a prépostot a győri székesegyházi káptalan tagjai közül a győri püspök nevezi ki.⁶⁴⁾ Az egyházjog az intézmények alapításakor megszabott feltételeket mindig elfogadta és törvényként tisztelte. A pápói prépostság alapítását külön is jóváhagyta V. Márton pápa. Századok folyamán mégis többször esett sérelem az alapítólevél rendelkezésén. A pápai reservatiók korában, az alapítás után alig 33 évre, 1398-ban IX. Bonifác pápa Zsigmond király kérésére Kápolnai Ábrahám nyitrai kanonoknak adta a prépostságot. Nem tudjuk megállapítani, hogy e prépost nyert-e kanonoki stallumot is a győri káptalanban. Eddig ismert okmányaink nem sorolják fel őt a győri kanonokok között. Az alapítólevél megsértését látjuk Szathmáry Ferenc győri püspök intézkedésében is, aki 1502—1508. években

⁶³⁾ Függelék: 4. és 5. sz. okiratok.

⁶⁴⁾ ... unus de Collegio seu Capitulo ecclesie nostre Jaurinensis et non aliunde in prepositum assumatur per nos et nostros successores preficiatur et canonice instituitur ...

a maga számára foglalta le — ismeretlen célból — a prépostságot jövödelmével együtt. 1531-ben, mikor a győri püspöki szék üresedésben volt és javait I. Ferdinánd király adományából a nem katolikus világi Bakits Pál győri várkapitány birtokolta, saját titkárának, Tolnay Mátyásnak adta a prépostságot, jóllehet volt törvényes prépost is, aki azonban mint János királpárti ember nem jöhetett Győrré, hol a Ferdinánd-párti várkapitány parancsolt. Az is valószínű, hogy e Tolnay Mátyás világi ember volt. 1541-ben Ferdinánd király a maga világi titkárát erőszakolta be győri székeskáptalani stallumba és a pápóci prépostság birtokába, Ujlaky Ferenc püspök tiltakozása ellenére.⁶⁵⁾ 1563-ban Gregoriánecz Pál püspök előttünk ismeretlen okból Fochter Farkas soproni plébánosnak adta a prépostságot kanonoki stallum nélkül; de 1565-ben kénytelen volt őt megfosztani e javadalmától.

A 17. században, a török hódoltság idejében a birtokviszonyok is, a jogi állapotok is bizonytalanok voltak; a hatalmasok mindent megtehettek, az erőtlének alig találtak védelmet. Nádasdy Ferenc gróf országbíró, Vas megye főispánja, Fogaras örökös grófja, elég erősnek érezte magát arra, hogy a pápóci prépostság birtokait katonai erővel elfoglalja, és az alapítónővel való nemzeti rokonság címén a prépostkinevezés jogát is magának követelje. Losy György esztergomi kanonokot tényleg ki is nevezte préposttá 1654-ben, nyéki Vörös Mátyás prépost halála után. Püsky János győri püspök tiltakozott e jogtalan eljárás ellen, Nádasdyt úgy a prépostság javainak bitorlásától, mint a prépost kinnevezésétől, Losyt pedig annak elfogadásától tiltotta.⁶⁶⁾ Losy nem is lett tényleg prépost. Valamely megegyezés jött azonban létre a püspök és Nádasdy között a prépostság betöltésére vonatkozólag, mert 1654-ben Matkovich Mihályt, 1663-ban Gallovich Istvánt ő nevezte ki préposttá. Mikor azonban 1668-ban is gyakorolni akarta »kinevezési jogát«, Széchenyi György, az erélyes, megalkuvást nem ismerő győri püspök nem fogadta el Nádasdy jelölését, hanem maga nevezte ki a prépostot. Erre Nádasdy Ferenc a csornai konvent előtt tiltakozott a győri püspök eljárása ellen, és bizonyítani akarta azt a történeti valótlanyságot, hogy ősei megszákítás nélkül gyakorolták a prépost kinevezésének jogát mind-

⁶⁵⁾ A prépostokról tárgyáló fejezetben bővebben szólunk erről.

⁶⁶⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 10. felvall. jk. 555—6. l.

addig, míg protestánsokká nem lettek, csak akkor ragadták magukhoz a győri püspökök e jogot. Ő azonban 1654-ben ismét visszaszerezte és gyakorolta is jogát; ugyanekkor Püsky János püspökkel egyességet is kötött a kinevezési jogra vonatkozólag.⁶⁷⁾ Széchenyi György az alapítólevél és háromszázados gyakorlat által biztosított jogából nem engedett. A Nádasdy-család jószágvesztése után magától megszűnt e kérdés további bolygatása.

A 18. század elején Keresztély Ágost püspök nem vette figyelembe az alapítólevél rendelkezését, mikor nem a káptalan tagjai közül nevezte ki a prépostot: 1701-ben Erdődy Ádám László gróftól nevezte ki préposttá és egyuttal győri kanonokká, aki aztán nyitrai püspök korában is megtartotta a prépostságot és kanonoki stallumát.

A 18. század második felében a királyi helytartótanács ismét felszínre hozta a préposti kinevezés jogának kérdését. Mikor Mária Terézia királynő a kanonokok kinevezésének jogát magának tartotta fenn főkegyuri jogára való hivatkozással, a pápói prépost kinevezésének jogát is főkegyuri jogai közé sorozta a helytartótanács és a kir. kamara okfejtésével. Zichy Ferenc gróf győri püspök erélyesen védelmezte jogát, melyet 1773-ban a pozsonyi királyi bíróság is elismert.⁶⁸⁾ Még egyszer beleavatkozott a helytartótanács a győri püspök jogába: 1805-ben széküresedés alkalmával felhívta a káptalant, hogy a pápói prépostságra vonatkozólag tegyen előterjesztést. A káptalan előterjesztése alapján a király Somogyi Lipót győri kanonokot nevezte ki préposttá. Somogyi 1806-ban szombathelyi püspökké lett, de a király engedélyével a pápói prépostságot és kanonoki stallumot megtartotta addig, míg székesegyházát teljesen fel nem építette.⁶⁹⁾ Ezen alapon Böle András, az új szombathelyi püspök is kérte székesegyházának dotációjául a pápói prépostságot. Juranits Antal győri püspök azonban tiltakozott jogának ilyenmű megsértése ellen. I. Ferenc király 1829-ben elismerte a győri püspök prépostkinevezési jogát.⁷⁰⁾ Ez időtől fogva háborítatlanul és szabályszerűen gyakorolta a püspök a prépost kinevezésének jogát.

⁶⁷⁾ Győri kápt. m. lvt. Pápói prépostság okmt. II. Cth. 80—81. sz. — U. o. 9. Tárca, 797. sz.

⁶⁸⁾ U. o. Tárca, 836. sz.

⁶⁹⁾ U. o. 10. Tárca, 879. sz.

⁷⁰⁾ 1872. évi Zalka János püspök-féle Can. Visit. 37. l.

Pápóci prépostok.

A prépostság története beleszövődik a prépostok működésébe: azért a forrásainkban fellelhető adatokat lehetőleg részletesen iparkodunk az egyes prépostoknál felsorolni.

1366—1398. *Zödi (Zeudi) István* az első prépost, akit Kálmán püspök az alapítólevél kiadása után ki-nevezett, gyűrű küldése által be is iktatott és helyét a karban az örkanonok után következő sorban jelölte meg. Első gondjai közé tartozott a prépostsági birtokügyek rendezése. Nagy Lajos király 1368-ban a szentmártoni konvent által birtokba iktatta. Mint törvényes haszon-élvező még ez évben Margit asszony óhajtására Bebek István országbíró közbejöttével visszakövetelte Tar János-tól a zálogban birt két Pálit és Sárásd nevű birtokot.⁷¹⁾ Amde a nehéz gondokkal küzdő alapítónő, Gelsey Margit szükségletére kénytelen volt a prépost a két Pálit ismét elrágosítani. Mezőlaki László besztercei gróf fiának, Óbuda várnagyának. 1373-ban 350 forint zálog mellett továbbra is a gróf kezében hagyta e jószágot.⁷²⁾ 1371-ben Gelsey Margit nevében egyezkedett Kontra Gergellyel és feleségével, néhai Nagy Pál leányával a nagy-écsi félbirtok ügyében, mely a Bebek István országbíró előtt kötött egyesség szerint Kontra Pál fiának, János-nak magvaszakadtával Margit asszonyra szállt vissza.⁷³⁾ 1372-ben a pázmándi félbirtokot Gelsey Margit és a győri káptalan beleegyezésével cserélte Alárd zirci apát szentmiklósi félbirtokával.⁷⁴⁾ Arról nem szólnak okirataink, hogy e csere tényleg létrejött-e, vagy talán később meg-másult-e. Annyi bizonyos, hogy a pázmándi birtok mai napig a prépostság kezén van, a miklósfai (szentmiklósi—miklósfalvi) vasmegyei birtokról pedig később említés sincs a prépostsági jószágok között. 1372-ben Székely Miklós országbíró István prépost kérésére elrendelte a nyulí határ kiigazítását, melynek alapján István prépost a leveldi perjellel megegyezett a határkérdésben.⁷⁵⁾ Itt az écsi határról lehet szó, mely a nyulival érintkezett. 1377-ben Péter győri püspök a pápóci és

⁷¹⁾ Pápóci prépostság lvt. III. Cth. 102. sz.

⁷²⁾ Nagy Imre: Sopron várm. tört. Oklvt. I. 404. f.

⁷³⁾ Pápóci prépostság lvt. II. Cth. 55. sz.

⁷⁴⁾ U. o. 7. Tárcá, 647. sz.

⁷⁵⁾ U. o. III. Cth. 103. sz.

szentmiklósi tized birtokában megerősítette István prépostot,⁷⁶⁾ mert a prépostság alapításakor kapta és rá is szorul, dignitása-personatusa meg is kívánja e jövődelemtöbbletet. Egyházi működéséről, életéről nem maradtak ránc feljegyzések. Mint káptalani hiteleshelyi kiküldöt-tel találkozunk 1382-ben, mikor Hédervári István felval-lásánál tanuskodott.⁷⁷⁾ Győrótt tiszteletnek és megbecsü-lésnek kellett örvendenie, mert utcát is neveztek el róla, mely »István prépost-utca« néven még 1512-ben is isme-retes.⁷⁸⁾

1398—1418. Kápolnai Abrahám. Zódi István prépost halála után 1398. július 1-én IX. Bonifác pápa nevezte ki őt mint nyitrai kanonokot pápóci prépostá Zsigmond ki-rály kérésére. A kinevező okmány felemlíti, hogy nyitrai kanonoki prebendája 8 márka, a prépostság jövődelme pedig 50 márka.⁷⁹⁾ Azt is megjegyzi a bulla, hogy a prépostság *kurata*, vagyis prépostsági káptalana lelkesz-séggel kapcsolatos, a prépost dignitása pedig principalis, vagyis a káptalani méltóságok között foglal helyet. A győri káptalan által 1399-ben átiratta Gelsey Margit nak 1368. évi ama rendelkezését, mely főképen a pápóci kolostor kiépítésére, László testvér és Péter perjel ja-vára tett adományokra vonatkozott.⁸⁰⁾ 1405-ben a Ná-dasdy-nemzetségből származó Gersei Pethő testvérekkel gyűlt meg a baja. Ezek a két Páli birtokot akarták el-foglalni, amitől bírói úton tiltotta el őket.⁸¹⁾ Gondossá-gát jellemzi az a tény, hogy 1412-ben, valószínűleg az ő kérésére készítette el Héderváry János püspök a pápóci kanonokok szabályzatát, Constitutióját.⁸²⁾ Szerző ember is volt: 1416-ban 140 arany forintért telket vett hozzá-való kúriával együtt Pápay György fiától, Jánostól és Biró Antaltól, amely telek és kúria valamikor Veszprémi Mihály győri kanonoké volt.⁸³⁾ Molnár Péter fia, György 1419. jan. 10-én kéri a pápától az Abrahám halála foly-

76) U. o. II. Cth. 86. sz. Fejér C. D. 9/5. 168. l.

77) Hédervári családi oklvt. I. 90—91. l.

78) Győri kápt. m. lvt. 1. Téka, 1083. sz.

79) Monumenta Vaticana Hung. IV. IX. Bonifác bullái. 1396—1404. 77. l.

80) Győri kápt. m. lvt. Pápóci prépostság oklvt. II. Cth. 69. sz.

81) Nagy Imre: Sopron vármegye tört. I., 573. l.

82) Pápóci préposts. oklvt. 1. Tárca, 190., 192. sz.

83) U. o. II. Cth. 59. sz. — 1. Tárca, 193. sz.

tán megüresedett prépostságot: tehát 1418-ban halhatott meg Ábrahám.⁸⁴⁾

1418—1419. *Roh mester*, a Lajos király által alapított fehervári kápolna káplánja, pápóci prépost és a pápóci Szent Ágoston rendjén levő szerzetesek kolostorának perjele. Mint perjel csak adminisztrátora a prépostságnak, a préposti stallum üresedése esetén, és csak e címén írják okirataink prépostnak. A Nádasdy nemzetségből leszármazó Gersei Pethők: László, Pethő és Dénes 1419-ben tiltakoztak ellene, hogy Pápócot, Mighalocot, Nagymákfát, Hosszupaaht, más néven Németpaaht, Szentandrásaaht és Sárfőmezőt Zalamegyében és Vas megyében, továbbá a »Berek«-ben levő Dersét, a Győrmegyében fekvő Pázmándot és Écset, a Sopronmegyében levő két Pálit, el ne zálogosítsa, el ne adja és senki meg ne vegye. Ugyanettől tiltják Mezőlakai Zámbo Lászlót és Bakodi György deák feleségét.⁸⁵⁾

A következő években meglehetősen zavaros képet mutatnak okirataink a prépostokról: ugyanazokban az években ugyanis két prépostot is ismerünk; egyiket a pápai követ nevezte ki, a másikat a győri püspök, és mindkettő pápai megerősítésért folyamodott Rómába.

1419—1442. *Balázsfia Gergely*. Elsőízben 1419-ben említi nevét okiratunk, mikor a győri káptalan Zsigmond király parancsára beiktatta őt és kanonokjait a nagyécsi birtokba.⁸⁶⁾ Maga mondja, hogy a prépostságot a magyarországi pápai követtől kapta. Nem is érezte magát biztonságban a prépostság birtokában, mert 1424-ben szept. hó 10-én újból kérte a pápai megerősítést. A káptalan sem ismerte el a prépostsággal összekötött kanonoki stallum jogos birtokosának, mert pert indított ellene, de a pert a prépost megnyerte.⁸⁷⁾ A püspök a pré-

⁸⁴⁾ Dr. Lukesics Pál: A XV. századbeli pápák oklevelei. I. köt. V. Márton pápa (1417—1431.). 76. l.

⁸⁵⁾ Nagy Imre: Sopron vármegye tört. I., 573. — Zalai oklvt. II., 416. l. 1419. febr. 2. — Somogy vármegyének a Dráván túl is terjedő vízöntéses, mocsaras, közben-közben fával beültetett, lígeles részét nevezték »Berek«-nek. Még ma is ismeretes a »Berek«, de a vizek lecsapolásával megkisebbedett és művelhető területté vált.

⁸⁶⁾ Győri kápt. m. lvt. Pápóci prépostság okiratai: II. Cth. 92. sz. 1. Tárca 194. sz.

⁸⁷⁾ U. o. 1. Tárca 189. sz. — Lukesics Pál dr.: A 15. századi pápák oklevelei. V. Márton pápa. 171. l.

postságot Domonkos fia Pálnak adta.⁸⁸⁾ A pereskedésnek két okát adják okirataink: a prépostságot nem a püspök adta Gergelynek, aki az adományozás az alapítólevél szerint illetékes; és prépostsága mellett a lelkipásztorkodással összekötött sermeni plébániát is megtartotta és így kanonoki stallumának birtokát jogtalanul tartotta a káptalan.⁸⁹⁾ Hatalmas pártfogója — úgy látszik — minden támadás ellen megvédelmezte, mert továbbra is a prépostság és kanonoki stallum birtokában találjuk. Birtokainak védelmében 1424-ben Zsigmond király elé perbe idézte Ostfi Gergelyt, aki a két Páli, Dág, Vicafölde nevű jószágait hatalmasan elfoglalta.⁹⁰⁾ Prépostsága idején fellángolt már a prépost és a pápóci remeték között soká huzódó birtokper. Mivel a szerzeteseket a birtokszerzéstől eltiltotta a Szentszék, az alapítónő rendelkezése szerint a prépost magának követte a perjelség birtokait. 1425-ben Zsigmond király kérésére V. Márton pápa Molnári Kelemen győri püspökre bízta a per elintézését. A püspök a prépost igazát állapította meg, és az ítélet végrehajtásával általános helynökökét, Domonkos rábaközi főesperest bízta meg.⁹¹⁾ IV. Jenő pápa is a prépostot vette pártfogásába és 1438-ban megerősítette a pápóci és szentmiklósi tized birtokában.⁹²⁾ 1438., 1439. években Pápóc, Sebes, Elk (ma Csonkáspuszta néven ismeretes Szentpéter határában), és a többi birtok tulajdonjogában is őt erősítette meg a szerzetesek követelésével szemben. Az ítélet végrehajtását Gergely milkovi püspökre bízta.⁹³⁾ Az ítélet nem hozta meg a békességet. 1440-ben Miklós capuai kardinális Erazmus pápóci perjel panaszára a prépostot idézte perbe, és a perjelség javára vonatkozó okiratok bemutatására kötelezte.⁹⁴⁾ Hazai főhatóságaink is a szerzeteseket vették pártfogásukba. 1442-ben Héderváry Lőrinc nádor — a prépost ellenmondását figyelembe sem véve — elrendelte a szerzetesek birtokbaiktatását.⁹⁵⁾ Prépostságának biztos időtartamát nem tudjuk pontosan megállapítani.

1419—1425. Molnár Péter fia György törvényes pré-

88) U. o. 183. l.

89) U. o. 195. l.

90) Nagy Imre: Sopron várm. tört. oklvt. II., 76. l.

91) Pápóci prépostság oklvt. I. Cth. 1. — III. Cth. 109. sz.

92) U. o. I. Cth. 2. sz.

93) U. o. I. Cth. 4. sz. — Hazai okmt. 2., 275. l.

94) U. o. 8. Tárcs. 727. sz.

95) U. o. 8. Tárcs. 730. sz.

postnak tartja magát, mert a prépostságot a jogos adományozó győri püspök adta neki, e címen kéri 1419. jan. 10-én a pápai megerősítést is.⁹⁶⁾ Nincs okiratunk arról, hogy e megerősítést megkapta volna. A győri püspök mégis törvényes prépostnak tartotta őt, mert 1425-ben az ő halálára hivatkozva adta a prépostságot *Domonkos fia Pálnak*, akinek győri kanonoki stalluma és főesperessége volt már, és egyúttal a Szent Katalin-oltár igazgatóságát is birta.⁹⁷⁾ Pál azonban nem jutott a prépostság birtokába, mert 1427. júl. 11-én újból kérte azt azon a címen, hogy Gergely kettős, kúrával összekötött javadalma miatt jogtalanul bírja a prépostságot.⁹⁸⁾ Gergelyt azonban nem tudták a prépostság javadalmából kimozdítani.

1450—1457. Máté. A birtokviszonyok bizonytalanságára való tekintettel V. László királytól a prépostság javaira vonatkozólag új adománylevelet kért és nyert, melynek alapján a győri káptalan be is iktatta őt birtokaiba.⁹⁹⁾ Királyi kiváltsággéppen jobbágyságait felmentette a király az idegen bíróságok joghatósága alól,¹⁰⁰⁾ sőt az 1442. évi birtokbaiktatás ellenére nekiadta a perjelség összes jörszágát.¹⁰¹⁾ Écsen a székeskáptalan is a birtokosok közé tartozott; a káptalani birtokrészen Máté prépost hatalmaskodást követett el, amiért 1452-ben a káptalan perbe idézte őt.¹⁰²⁾

1458—1465. Antal. Mátyás király 1459. évi rendelkezése emlékezik róla, melyben Peleskey Lukácsnak, a Szent Ágoston-rendűek tartományi főnökének megparancsolta, hogy a prépost ellen a római kúrián folytatott perét a hazai egyházi bíróság elé terjessze.¹⁰³⁾ 1463-ban Antal prépost a perjelséghez tartozó jörszágokra vonatkozólag Mátyás király rendeletére kiegyezett Bertalan tartományi főnökkel.¹⁰⁴⁾ 1465-ben pálii tisztviselői hatalmaskodást követtek el Kanizsay Imre, Miklós és László szili jobbágyságai ellen, aminek orvoslására Ország Mihály

⁹⁶⁾ Lukács: Pál i. m. 76. l.

⁹⁷⁾ U. o. 181. l.

⁹⁸⁾ U. o. 195. l.

⁹⁹⁾ Pápóci prépostság oklvt. I. Cth. 24. sz. — II. Cth. 62. sz.

¹⁰⁰⁾ U. o. I. Cth. 23. sz.

¹⁰¹⁾ U. o. I. Cth. 25. sz. — V. Házi Jenő: Sopron város tört. IV. 248. l. — Házi hibásan Mátyásnak nevezi a prépostot.

¹⁰²⁾ Győr kápt. hit. h. lvt. 24. Lad. G. Fasc. 350. sz.

¹⁰³⁾ Pápóci préposts. oklvt. I. Cth. 28. sz.

¹⁰⁴⁾ U. o. II. Cth. 63. sz.

nádor tanuállítását rendelt el.¹⁰⁵⁾ Nem tudjuk, hogy 1465. után is birta-e még a prépostságot.

1470—3-ban *Sárközy Györgyöt* találjuk a prépostok között, aki a Lajos király által épített fehérvári kápolna káplánja, pápóci prépost, és a pápóci kolostor perjele is egyuttal. Gersei Pethő László fiai, Miklós, Pethő és György tiltakoztak ez évben ellene, hogy a prépostság és perjelség birtokait el ne adja, el ne zálogosítsa. Hasonlóképpen tiltották ettől Mezőlaki Zámbó László fiát, Jánost, és Bakodi György deák feleségét, épen úgy, mint 1419-ben.¹⁰⁶⁾ Mint perjel szintén csak adminisztrátora lehetett a prépostságnak és e címen nevezhették prépostnak. Azt tudjuk még felelőle, hogy 1465-ben is a fehérvári Szent Katalin-kápolna igazgatója volt.¹⁰⁷⁾

1473—1479. *Miklós*. Kevés adat maradt ránk életét illetőleg. Benedek hántai prépost, győri kanonok és Orbán püspök általános helynöke 1482-ben Tamás pápóci kanonok kérésére írásba foglalta Miklós prépostnak három év előtt tett szóbeli végrendeletét. Meszlényi Ferenc, a győri székesegyházban levő Szent István király-oltárának igazgatója, és Meszlényi Bálint, a Mindenszentek oltárának igazgatója vallották, hogy Miklós prépost három évvel előbb écsi házában halálos betegen feküdt és előttük végrendelezett. A többek között 100 arany forintot hagyott a pápóci plébániának szőlővételre alapítványul, hogy érette minden szombaton nagymisét mondjon a plébános; 200 arany forintot hagyott a győri Szent Imre-oltár házának javítására; mivel ő maga is igazgatója volt korábban ez oltárnak; 200 forintot pedig a győri székesegyháznak hagyott.¹⁰⁸⁾ 1479-ben a szentmártoni konvent Mátyás király parancsára hatalmaskodásért perbe idézte Miklós prépostot, mivel a győri káptalan gyirmóti jobbagyaival (Fekete Bálint, Polgár Bálint, Samel István, Lengyel Lőrinc és István jobbagyokkal) rátámadt Felpéci Antal, Dénes és István, és Berseni Markos Péter feleségének, Erzsébet asszonynak házára.¹⁰⁹⁾ E két adaton kívül egyéb feljegyzést nem találtunk felőle okiratainkban. Abból a tényből, hogy 1482-ben a végrendeleti

¹⁰⁵⁾ U. o. II. Cth. 93. sz.

¹⁰⁶⁾ Zalai oklvt. II., 416. l. — Kőrmendi lvt. II. 9.

¹⁰⁷⁾ Komárom vármegye lvt. Vegyes perek, 63. II. 19. Kiadta: Alapi Gy. Komárom m. Középkori oklevelei 82—83. l.

¹⁰⁸⁾ U. o. III. Cth. 110. sz.

¹⁰⁹⁾ Nagy Imre: Sopron várm. levéltárának okl. gyűjteménye. I. 129. l.

tanuk vallomása alapján Tamás pápóci kanonok plébános írásba foglaltatta Miklós prépost rendelkezését, arra kell következtetnünk, hogy 1479-ben meghalt. Különben nem lett volna szükség a szóbeli végrendelet írásbafoglalására. Schogg Kristóf pápóci prépost elődeiről írt tanulmányában Miklóst 1492-ig sorolja fel a prépostok között;¹¹⁰⁾ forrásra azonban nem hivatkozik. A közbeeső 15 évi időt nem tudjuk kitölteni okiratszerű adatok hiányában.

1494–1497. Györkönyi Zsigmond. Prépostságának kezdő évét nem ismerjük. 1494-ben találkozunk nevével elsőízben, mikor a győri választott bíróság előtt folyt pere kanonokaival az écsi három szőlő, a pázmándi rét és az écsi halastó jövődelmének ügyében.¹¹¹⁾ Ugyancsak az ő idejében adta Edvy János pápóci két jobbágytelkét a préposti egyháznak, a benne engedélyezett sírboltért viszonzásul.¹¹²⁾ Meghalt 1497-ben.¹⁰³⁾ Tolnamegyeci származású. (Csánky III. 409.)

1497–1502. István. Családi nevét nem ismerjük. Ismételtén azt mondják róla forrásaink, 1497.-, 1499.-, 1500-ban, hogy nem kanonok (non est canonicus), és hogy állandóan távol van: azért a kanonoki jövődelemből többször nem is ad neki a káptalan osztalékot.¹¹⁴⁾ E körülményből arra következtetünk, hogy idegen javadalmas, talán világi ember, aki a káptalanba nem is installáltatta magát, csak a prépostság javadalmát haszonélvezte. — Semmi egyéb adatot nem tudtunk róla találni eddig ismert okiratainkban.

1502–1508. Szathmáry (Bakách) Ferenc győri megyéspüspök. A nagyécsi Károhorogja, másként Gerenesér, nevű erdő ügyében a szentmártoni konvent által eszközölt tanúvallatási okiratban több tanú Szathmáry Ferenc győri püspököt egyenesen pápóci prépostnak mondja és azt vallja, hogy a prépostság és káptalan közös tulajdonát tevő erdőből ő tiltotta ki a káptalan jobbágyait.¹¹⁵⁾ Ezzel az okirattal egyezik a székeskáptalani 1. számadókönyv nemleges tanúsága, mely szerint ezekben az években az osztozkodó kanonokok között a pápóci prépost

¹¹⁰⁾ Pápóci préposts. lvt. 1. Tárca, 237. sz.

¹¹¹⁾ U. o. II. Cth. 64. sz. 1. Tárca, 206. sz.

¹¹²⁾ U. o. I. Cth. 212. sz. — II. Cth. 71. sz.

¹¹³⁾ 1876. évi győri egyházm. névtár.

¹¹⁴⁾ Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 47., 53., 56., 60., 108., 112., 115., 116. ll.

¹¹⁵⁾ Pápóci préposts. lvt. II. Cth. 94. sz. — 4. Tárca, 412. sz.

nem fordul elő. Szathmáry püspök, úgy látszik, magának tartotta fenn egy időre a prépostságot és annak jövődelmét, de a kanonoki stallumot másnak adta.

1508–1519. *Szathmáry Ferenc*, valószínű, hogy elődjének, a győri, ugyanazon nevű püspöknek rokona. Sze-mélyes adatait nem ismerjük. A pannonhalmi főapáttal hosszadalmas perbe keveredett écsi halastava miatt. A káptalannal egyetértve ugyanis Écsen halastavat létesített, melynek medrét megfelelő töltéssel vétette körül. Az Écsen keresztül folyó Bakonyér szolgáltathatta a tónak szükséges vizét, mely még malom hajtására is alkalmasnak bizonyult. A tó létesítése ellen a főapát azon a címen tiltakozott, hogy a prépost főapátsági területet foglalt el tavával. 1515-ben Alföldy Péter várbíró és Ethe János várnagy által széthányatta a tó töltését, a tavat pedig meghalásztatta. Ezért Szathmáry prépost Ulászló király parancsával perbe idézte a főapátot.¹¹⁶⁾ A peres ügy befejezését nem ismerjük. 1518-ban II. Lajos király által újra megerősítette a prépostság adomány-leveleit.¹¹⁷⁾ Az osztozkodó kanonokok között 1519. július elején (Szent Margit és Szent Elek napja között) találkozunk nevével utoljára.¹¹⁸⁾ Átment az esztergomi káptalanba, ahol 1521–1530-ban honti főesperes volt.¹¹⁹⁾

1519–1524. *gersei (chersei) Pethő Gergely*. Első-izben 1519. július 29-én találkozunk vele, mint pápóci préposttal a bolognai egyetem tanulói között.¹²⁰⁾ Gelsei Margitnak rokonságából, a Nádasy-nemzetség gersei ágából származott; valószínűleg e címen nyerte el a prépostságot és a győri kanonoki stallumot. 1520-ban egész éven át helyettesítette a káptalan a karban, helyettesének 2 forintot fizetett ki kanonoki jövődelméből.¹²¹⁾ 1522-ben Oculi vasárnap után való szerdán az osztalékból *állandó* távolléte miatt csak 1 forintot adott neki a káptalan; nagycsütörtökön azonban egész osztalékát kiadta.¹²²⁾ Még 1523-ban is távollévőnek mondja másik okiratunk.¹²³⁾ Ebből arra következtetünk, hogy még mindig Bolognában tanult. 1524-ben Karácsony vigíliáján még

¹¹⁶⁾ U. o. 7. Tárca, 625. sz. — 4. Tárca, 410. sz.

¹¹⁷⁾ Hazai okmt. II., 408. l.

¹¹⁸⁾ Győri kápt. m. lvt. I. Szám. k. 478. l.

¹¹⁹⁾ 1876. évi győri egyházm. névtár.

¹²⁰⁾ Győri kápt. m. lvt. VI. Cth. 246. sz.

¹²¹⁾ Pápóci préposts. lvt. 4. Tárca, 416. sz.

¹²²⁾ U. o.

¹²³⁾ Káptalani I. Szám. k. 587. l.

osztozkodott a kanonoki jövődelemből,¹²⁴⁾ többé azonban nem találkozunk nevével. Nem tudjuk megállapítani, hogy pap vagy világi ember volt-e, és hogy tanulmányainak bevégezése után hol, minő állásban helyezkedett el.

1525—1529—1540. *Szathmáry Ferenc másodízben.*

Mint esztergomi kanonokot installálta a győri káptalan 1525-ben Pál fordulás napján győri kanonoki stallumába és a pápóci prépostságba.¹²⁵⁾ Visszajött korábbi javadalmába.¹²⁶⁾ Valószínű, hogy Pethő Gergelynek, az alapítónő rokonának csak tanulása idejére engedte át stallumát és prépostságát, mikor pedig tanulmányait befejezte és talán más javadalomban helyezkedett el Pethő Gergely, visszaadta e javadalmakat Szathmárynak. Az installálás után sem jött Győrré, hanem állandóan Esztergomban tartózkodott. A győri káptalan távolléte miatt visszatartotta kanonoki jövődelmét, amiért az esztergomi nagyprépost által Szathmáry meg is intette a győri káptalant. A vitás kérdés elintézésére a győri káptalan Kajáry István soproni főesperest küldte Esztergomba. Hosszas pert folytatott a győri káptalan ellen az écsi Gerenesér-erdő, másként Károhorogja miatt, mely a káptalan és prépost közös tulajdona volt, de Szathmáry Ferenc győri püspök prépostsága idejében kitiltotta belőle a káptalant és jobbágysait. Most azonban a káptalan erőszakkal levágatta a neki szükséges fákat. Szathmáry prépost pedig János király által perbe idézte a káptalant 1527-ben.¹²⁷⁾ A per 1528-ban Budán a kir. kúria elé került. A káptalan helyszíni vizsgálatot kért. Löveldey Kelemen jött le a helyszínén végzendő szemlére.¹²⁸⁾ A nyilvános vizsgálat és a tanuvallomások igazolták a káptalan birtokjogát. A per folyamata alatt a káptalan sequestrum alatt tartotta Szathmáry kanonoki jövődelmét.¹²⁹⁾ 1529 után hosszabb ideig nem találkozunk nevével, azért prépostságát és győri kanonokságát is teljes biztossággal csak 1529-ig állapíthatjuk meg. Azonban a káptalani II. Számadókönyv 1540. évben és utána a tizedgabona felosztását részletezve, Szathmáryt is az osztózkodók között sorolja fel keresztnevének jelzése nélkül. A lébenyi,

¹²⁴⁾ U. o. 653. l.

¹²⁵⁾ U. o. 696. sz.

¹²⁶⁾ Pápóci préposts. lvt. I. Tárca. 237. sz.

¹²⁷⁾ Egyháztört. Eml. I., 301. l.

¹²⁸⁾ Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 7., 12., 14. ll.

¹²⁹⁾ U. o. I. Szám. k. 722—725., 728., 730—742—3. ll. —
U. o. Pápóci prépost. lvt. II. Cth. 94. sz. 4. Tárca, 412. sz.

uthali, abdai, ikrényi és védényi tizedből részesedik. Mivel azonban tüzetesen nem jelöli meg a Számadókönyv, hogy a felosztás melyik évnek jövődelméhez tartozik, csak következtetésképen vonatkoztatjuk az 1539—1540. évre. Az újfalui, réthii és kapii tizedről már határozottan megmondja forrásunk, hogy ez az 1539. évi jövődelméhez tartozik: tehát ekkor Szathmáry győri kanonok volt.¹³⁰⁾ Az is bizonyos, hogy a tizedből osztozkodó Szathmáry pápóci prépost is volt, mert a Számadókönyv majd Szathmáryt nevezi meg, akkor nem szól a pápóci prépostról; mikor a pápóci prépostot említi, akkor meg Szathmáry nevét nem írja ki. Elfogadható okot is találunk arra, hogy miért nincs Szathmáry Ferenc 1530—40. években a győri osztozkodó kanonokok között. Mikor Bakits Pál, Ferdinánd király híve volt Győrnek és környékének ura, mint várkapitány, és a püspökség javainak haszonélvezője, akkor a János király párti esztergomiak nem jöhettek Győrré. Bakits mint korlátlan hatalmú úr az ő bizalmas titkáranak, Tolnay Mátyásnak adta a prépostságot haszonélvezetre. Bakits uralmának letünése után ismét Szathmáry Ferenc került vissza a prépostság birtokába.

1531—1533. Tolnay Mátyás. Elsőízben hatalmaskodási tényével találkozunk 1531-ben, mikor a nagyécsi hegyben két év óta nem gondozott, a káptalanra, mint földesurra szállt bizonyos szöllőt a megszüreteltetett és 10 forint értékű bort vitt el róla, amit a káptalan visszakövetelt tőle.¹³¹⁾ 1533-ban mint pápóci prépost és Bakits Pálnak, a huszárok generális kapitányának titkára tanúsítja, hogy 4 kehely, ezek közül egyik Szent István kelyhe, egy ezüst kéz, ezüst füstölő, két pár aranyos ampolna zálog ellenében 200 magyar forintot adott kölcsön Máté pannonhalmi főapátnak.¹³²⁾ Forrásaink többé nem emlékeznek róla. Világi embernek kellett lennie; a kanonokok között nem fordul elő neve.

1541—1558. Tranquillus Andronicus. Neve után ítélve olasz-dalmát származású férfiú, akiről régebben feltárt okmányaink nem tudták megállapítani, hogy felszentelt pap, vagy világi ember volt-e?¹³³⁾ Bizonyos, hogy 1534-ben már I. Ferdinánd király titkára volt, és Erdély-

¹³⁰⁾ Kápt. II. Szám. k. 253—6. II.

¹³¹⁾ Győri kápt. m. lvt. III. Cth. 125. sz.

¹³²⁾ Egyháztört. Eml. II. 301. l. — A pannonhalmi szt. Benedekrend tört. III. 71. 777. l.

¹³³⁾ Pápóci préposts. okmt. 8. Tárca, 830. sz.

ben jól jövődélmező főesperességet kapott;¹³⁴⁾ de ezzel nem elégedett meg. 1540-ben sürgető kérésére Ferdinánd király felhívta az esztergomi érseket, hogy az esztergomi prépostságot vagy valamely legközelebb megüresedő méltóságot adja Tranquillusnak, az ő kiváló és érdemes tít-kárának.¹³⁵⁾ 1546-ban Ferdinánd megismételte ezen óhaj-tását.¹³⁶⁾ 1541-ben január 15-én emlékeztette Tranquillus Ferdinándot, hogy Erdélyben Donát halálával megürese-dett egyik főesperesség, tehát gondoskodhatik róla. — Ugyanekkor Frangepán Ferenc egri püspök is figyel-mébe ajánlotta Ferdinándnak Tranquillust.¹³⁷⁾ Ferdinánd az erdélyi főesperesség helyett 1541-ben, kegyúri jogára való hivatkozással, a győri káptalan egyik kanonoki stal-lumát és a pápói prépostságot adta Tranquillusnak.¹³⁸⁾ 1542. év dec. 29-én Prágából írt ez ügyben Ujlaky Ferenc győri püspöknek, jelezte, hogy a pápói prépostságot Tranquillusnak adta; elvárja, hogy a püspök ne akadé-koskodjék e kis dologban, aki tőle nagyobb adományok-ban részesült.¹³⁹⁾ Ujlaky Ferenc püspök azonban, akit a prépostság adományozásának joga illetett, nem szíve-sen látta Tranquillust, nem is erősítette meg javadal-maiban. A székeskáptalan is jogtalanak tartotta a ki-rály rendelkezését, azért 1543—44. évben a pápói pré-postot majd távollévőnek mondja, majd a prépostságot egyszerűen üresedésben levőnek állítja.¹⁴⁰⁾ Tranquillus azonban nem adta fel vélt jogát a prépostságra vonatko-zólag. Időközben Ferdinánd király megbízásából Konstan-tinápolyban járt a szultánnál, hogy Budát és egész Ma-gyarországot 50.000 arany forint évi díj fejében Fer-dinánd számára kérje. Mivel azonban alkudások közben Ferdinánd Joakim herceget nagyobb sereggel Buda ostro-mára küldte, a szultán megharagudott, Tranquillust dur-ván megsértette, szolgáját lefejeztette, azután őt haza-küldte, hogy itthon elmondhassa: úgy tartottak, mint az ebet.¹⁴¹⁾ Visszatérése után sem tudta Ujlaky püspök beleegyezését megnyerni. 1545-ben Velencéből írt levelé-ben panaszodik Nádasdy Tamásnak, hogy a király egye-

¹³⁴⁾ Egyháztört. Eml. II. 321. l.

¹³⁵⁾ U. o. III. 446. l.

¹³⁶⁾ U. o. 464. l.

¹³⁷⁾ U. o. III. 521—2. l.

¹³⁸⁾ Pápói préposts. okmt. 8. Tárca, 830. sz.

¹³⁹⁾ Egyháztört. Eml. IV. 158. l.

¹⁴⁰⁾ Kápt. II. Szám. k. 313., 322., 326. l.

¹⁴¹⁾ Szilágyi Sándor: A magyar nemzet tört. V. 234. l.

nes kívánsága után sem rendezi a győri püspök prépostságának ügyét. Ha a király nem szerez érvényt akarata-
tának, ő tovább nem szorgalmazza a prépostságot, rá-
bizza magát Nádasdy jóakarátára.¹⁴²⁾ Ugyanekkor más
javadalom után is járt. 1546-ban Velenceből kérte Oláh
Miklós zágrábi püspököt, hogy helyezze őt vissza zágrá-
bi kanonoki stallumába és goriciai főesperességébe,
melyet a múlt évben jogtalanul vettek el tőle, míg Rómá-
ban volt.¹⁴³⁾ E kérésének elintézéséről nincs tudomá-
sunk, a pápói prépostságot azonban továbbra is megtar-
totta a püspök akarata ellenére is. 1547-ben mint pápói
prépost vette bérbe a győri káptalantól az olaszközi ti-
zedet és 1548-ra Sárkány Antal által 42 forintot fizetett
le érte.¹⁴⁴⁾ 1548-ban a káptalani misék elvégzésében
helyettesítette őt a káptalan.¹⁴⁵⁾ Ez évben ugyanis Olasz-
országba utazott, mely alkalommal valamelyik Révay
arra kérte, hogy Padovában látogassa meg a magyar ta-
nulókat és buzdítsa őket jómagaviseletre.¹⁴⁶⁾ Visszatéré-
sének idejét nem ismerjük. 1558-ban Nádasdy Tamás ná-
dort, feleségét, Kanizsay Orsolyát és fiukat, Ferencet I.
Ferdinánd adománylevele alapján beiktatták Kapuvár,
Léka, 3 mezőváros és 32 falu, 25 pusztá birtokába. A be-
iktatásnál jelen voltak Tranquillus pápói prépost és
Dénes testvér, pápói perjel jobbágyai.¹⁴⁷⁾ Ez a tudósí-
tás két dologról világosít fel bennünket: először arról,
hogy 1558-ban Tranquillus még a prépostság birtokában
volt; másodsor arról, hogy még ez időben is világi em-
ber és nem felszentelt pap. Ugyanis az Oláh Miklós pri-
más idejében, 1560-ban tartott nagyszombati zsinat elő-
készítő bizottsága 1557-ben a pápói prépostság világi
javadalmasának eltávolítását is követelte: ez csak Tran-
quillus Andronicus lehetett, aki még a következő 1558.
évben is prépost volt. Ferdinánd király a zsinat előtt,
1560-ban kiadott rendeletében visszavonta és semmisnek
nyilvánította az egyházi javadalmaknak világiak számára
tett adományát. A zsinat pedig kiközösítés terhe alatt
parancsolta meg a világiaknak, hogy a kezükön levő egy-
házi birtokokat adják vissza jogos tulajdonosaiknak.¹⁴⁸⁾

142) Egyháztört. Eml. 18., 446., 451. l.

143) U. o. IV. 170. l.

144) Győri kápt. m. lvt. III. Szám. k. 57. l. 1547. április 14.

145) U. o. 58., 70. l.

146) Egyháztört. Eml. 18., 118. l.

147) Nagy Imre: Sopron várm. tört. I. 637. l.

148) Péterffy: Conc. Sacra Hung. II. 29., 40., 119. l.

Adatok hiányában nem tudjuk megállapítani, hogy 1553-ban, vagy 1560-ban vált-e meg Tranquillus prépostságától. Még egyszer emlékeznek róla okirataink: 1570-ben Trauból, Dalmáciából írt Verancsics Antal esztergomi érseknek. A levél bizalmashangú, baráti érzelmű. Dalmácia, nevezetesen Jadra, Spalato, Sebenico szomorú állapotát ecseteli.¹⁴⁹⁾ Származásáról, működéséről bővebb adataink hiányoznak. Nagy műveltségéről, széles politikai látóköréről tanuskodik az a körülmény, hogy hosszú időn keresztül Ferdinánd király mellett teljesített titkári szolgálatot; és hogy konstantinápolyi, velencei, római fontos kiküldetésekből járt el az igen nehéz viszonyok közepe, mikor Magyarországon két király uralkodott, és a török szultán is parancsolt. Előkelőségét, kiválóságát mutatja az ország főpapjaival, főuraival való összeköttetése. Nádasdy Tamással, Verancsics Antallal levelezett; Frangepán Ferenc egri püspök, a Révay-, a Batthyány-család egyaránt jóakarói közé tartozott.¹⁵⁰⁾ Mai megítélés szerint azok közé tartozott, akik előkelő pártfogóik befolyását a javadalmak összehalmozására használták fel. Az a kor azonban, melyben élt, ezt a hibát nem tartotta feltűnőnek. A sokféle kiküldetés pedig kényszerítette őt megfelelő jövedelemszerzésre.

1558—1562 között *Ujlaky Dénes testvér*, a pápóci kolostor perjele adminisztrálta a prépostságot is. Mikor a nagyszombati zsinat maga és annak előkészítő bizottsága követelte a világi javadalmasok eltávolítását, és mikor Ferdinánd is kiadta idevonatkozó rendeletét, bizonnyára akkor maradt a prépostság adminisztrálása is Ujlaky Dénes perjelre. 1560-ban Nádasdy Tamás előtt tiltakozott Marcaltői Miklós ellen, aki pápóci birtokain több hatalmaskodást követett el ellene. Kijelenti, hogy nem mint a szerzetes egyház *vicáriusa*, hanem mint *prépost* idézi őt törvénybe a vasvári káptalan elé.¹⁵¹⁾ Ujlaky Dénest már 1550-ben a pápóci kolostor perjelének ismerjük, amikor Nádasdy Tamásnak vaddisznó küldésével kedveskedik.¹⁵²⁾ 1558-ban apátnak és ecclesie beate Marie Virginis in Pápoc vicariusának nevezi őt egyik forrásunk. A perjel préposti működése nem sokáig tartott.¹⁵³⁾

149) Győri kápt. m. lvt. 41. Teka, 5200. sz.

150) Takáts Sándor: Rajzok a török világból. II. 363. l.

151) Pápóci préposts. lvt. 2. Tárca, 246. sz.

152) Egyháztört. Eml. V. 412. l.

153) Nagy Imre: Sopron várm. tört. I. 637. l.

1563—(?)1565-ig *Fochter Farkas a prépost*. Gregoriáncz Pál győri püspök 1565 előtt néhány évvel bizonyos feltételek mellett Fochter Farkas soproni plébánosnak adta a pápóci prépostságot; mivel azonban a feltételeket nem teljesítette, el is vette tőle 1565-ben. Fochter nem akart megválni javadalmától, azért a püspök Miksa király segítségét vette igénybe, aki ráparancsolt Fochterre, hogy haladéktalanul bocsássa a javadalmat Körmendy Kálmán kezére, akit Gregoriáncz Pál püspök préposttá kinevezett.¹⁵⁴⁾ Fochter Farkas bécsinek írja magát, de Sopron város tanácsa soproni születésűnek mondja. Mindkettőnek igaza van, mert a soproni születésű ember bécsi egyházmegyei pap lett. Már 1553—4-ben a Szent Mihály-templom hitszónoka volt Sopronban. A hitszónoki javadalmat 1555-ig bírta, ekkor Ausztriának Oberwaltersdorf nevű községébe hívták meg javadalmas papnak. A soproni németek nehezen nélkülözték Fochter eleven prédikációit, azért a polgárság óhajára Hummel Kristóf polgármester visszahívta. Fochter teljesítette a kérést és tavasztól őszig Sopronban maradt, de ősszel már újra Ausztriába kíváncszott és már a wolkersdorfi plébánián találta meg a soproniak új hívása. 1556. áprilisában már újra Sopronban van a hitszónoki javadalomban. Egy év múlva Fortunatus József plébános halála után soproni plébánossá választotta a városi tanács. A protestánsok a maguk emberének tartják, »aki az egyháziilag még külön nem vált luteránusoknak hirdette az evangéliumi tanokat«. Azt is mondják róla, hogy 1559-ben megnősült, egy Anna nevű nőt vett feleségül, akiről mint hűséges, engedelmes gondviselőjéről emlékezik meg végrendeletében. Meghalt 1566. november havában.¹⁵⁵⁾ Póda Endre a soproni plébánia történetében¹⁵⁶⁾ nem sorolja őt fel a plébánosok között; Payr Sándor protestáns szellemű hitszónoknak és az egyház törvényei ellenére feleséges embernek mondja; Gregoriáncz Pál győri püspök pedig nekiadta a pápóci prépostságot — mindezek oly ellentétes világításba helyezik Fochter személyiségét, hogy egészen tiszta képet nem tudunk róla alkotni. Sopron újkori egyháztörténetírója, Bán János, elfogadható képet rajzol meg Fochterről. Szerinte még

¹⁵⁴⁾ Győri kápt. m. lvt. I. Cth. 32. sz.

¹⁵⁵⁾ Payr Sándor: A soproni evangélikus egyházközség tört. I. Sopron. 1917. 89., 93—4. II.

¹⁵⁶⁾ Póda Endre: A soproni kath. parochia és a soproni kath. hitközség tört.

katolikus pap hitelvek tekintetében, erkölcsi és egyházfegyelmi szempontból meg a 16. század közepén élő ausztriai papok hű másolata. Kítűnő, eleven szónok volt és a néppel szívesen társalgó ember. Házasvolta nincs ellentétben katolikusságával, mert az ő korában ez egyházi előjárói eltűrték. De hithűsége mellett tanuskodik, hogy ő is résztvett Gerengel Simon luteránus soproni hitszónok hitújító törekvései ellen folytatott soproni küzdelemben. Ez magyarázza meg, miért bízta rá soproni plébániája mellett a pápói prépostságot is a békeszerető Gregoriáncz püspök, aki Dalmady Sebestyén főesperes tiltakozása ellenére is megerősítette a soproni tanács egyhangú választása alapján plébániájában.

1565—1569. *Körmendy Kálmán* olvasókanonoki stalluma megtartása mellett nyerte el a pápói prépostságot. Életéről, működéséről keveset hallunk. 1569-ben écsi szöllőjét testvérének, Körmendy Márton deáknak ajándékozta.¹⁵⁷⁾ Meghalt 1569. végén, vagy 1570. elején.¹⁵⁸⁾

1571. *Máthéssy István* nagyprépostot ismerjük a pápói prépostság adminisztrátorának. Ily minőségben adott el Fejérkövy István őrkanonokkal együtt egy darab écsi szöllőt, mely magvaszakadás címén szállt a prépostságra, mint földesurra.¹⁵⁹⁾ Valószínű, hogy Körmendy prépost halála után 1—2 évig nem töltötte be a püspök a préposti stallumot, hanem jóvödelmét a káptalannak adta, mint az később is megtörtént, és ily címen kezelte a prépostság javait a káptalan prépostja.

1573—1590. *Gabrini Antal* olaszországi származású. 1573-ban találkozunk vele első ízben, mint pápói préposttal, mikor Tholkotó Simon győri zsoldos katona udvarának és telkének egyik részét hét magyar forintért megvette.¹⁶⁰⁾ 1576-ban Máthéssy István nagypréposttal együtt Czobor Imre alnádor előtt tiltakozott Teiffl Kristóf győri élelmezési főtiszt erőszakos foglalásai ellen.¹⁶¹⁾ 1578-ban gazdaságát rendezte: az écsi ispánságot Balogh Péternek adta.¹⁶²⁾ 1583-ban 200 tallért vett kölesön Ka-

¹⁵⁷⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 2. felvall. jk. 100. l. — Pápói préposts. lvt. I. Cth. 32. sz. — 1. Tárca, 237. sz., 9. Tárca, 830. sz.

¹⁵⁸⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 3. felvall. jk. 18., 22—23. ll.

¹⁵⁹⁾ U. o. 3. felvall. jk. 77. l. — A pápói préposts. lvt. II. Cth. 67. sz.

¹⁶⁰⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 3. felvall. jk. 105—6. l.

¹⁶¹⁾ Győri kápt. m. lvt. V. Cth. 183—184. sz. U. o. 19. Téka, 2910. sz.

¹⁶²⁾ U. o. hit. h. lvt. 3. felv. jk. 281. l.

pornaky Ferencről, hogy apjától reá és kiskorú testvéreire maradt birtokainak átvételére és rendezésére Olaszországba utazhassék.¹⁶³⁾ 1587-ben a pálii—németii háttérben fekvő Dág-pusztá ügyében Megyesy Imre soproni alispánnal és németii birtokossal pereskedett.¹⁶⁴⁾ Előkelő összeköttetései révén megszerezte az aradi prépostságot és pornói apátságot is;¹⁶⁵⁾ ugyanis testvére, János Ernő főherceg udvari kamarása volt, akinek révén ő maga is kedvelt embere volt a kir. udvarnak.¹⁶⁶⁾ 1590-ben lemondott a pápóci prépostságról, de győri kanonoki stallumát továbbra is megtartotta.¹⁶⁷⁾ A nyuli előhegyen fekvő szőlőjének felemlítésénél 1591. januárban győri kanonoknak, aradi prépostnak és pornói apátnak nevezi őt a felvallási jegyzőkönyv.¹⁶⁸⁾ 1591-ben december hónapban mint aradi prépost és pornói apát kérésére azt bizonyította a káptalan, hogy mint pápóci prépost écsi és pázmándi bortizedéből szívésségből és nem kötelességből adott részt Zlatáry Péter pápóci perjelnek.¹⁶⁹⁾

Meg kell emlékeznünk néhány okiratnak tévedéséről, melyek Zlatáry Pétert pápóci prépostnak írják. — Egyik 1571-ben kelt okirat hátlapján sokkal későbbi kézírással nevezi valaki Zlatáryt prépostnak. A másik okirat, mely 1574-ben kelt, a szövegben is ismételtlen pápóci prépostnak írja Zlatáryt, de ezzel a szöveggel: *Zlatáry Péter a bold. Szűz Mária pápóci egyházának prépostja, vagyis perjele*. A préposti egyház Krisztus testének, vagyis a legszentebb Megváltónak címét viselte; a Szűz Mária-egyház a Szent Agoston-rendű remeték temploma volt: tehát csakis a perjelről lehet szó, mint a szöveg is magyarázza, melyben a *praepositus* (prépost) szó előjárót jelent.¹⁷⁰⁾ A győri püspökség 1592. évi urbariuma is pápóci prépostnak nevezi Zlatáryt,¹⁷¹⁾ kinek Draskovich György bíbornok, győri püspök házat adott a székesegyház szomszédságában. Ez okiratok tévedése

¹⁶³⁾ U. o. 4. felv. jk. 270—1. l. és m. lvt. 3. Cth. 84. sz. — 5. Cth. 292. B. C. sz.

¹⁶⁴⁾ Hit. h. lvt. 4. felv. jk. 741., 751. l.

¹⁶⁵⁾ Pápóci préposts. lvt. II. Cth. 70. sz. és 1. Tárca, 237. sz.

¹⁶⁶⁾ Győri kápt. h. h. lvt. 4. felv. jk. 751. l.

¹⁶⁷⁾ U. o. 5. felv. jk. 277/2. l. és 1876. évi győri egyházm. névtár.

¹⁶⁸⁾ Győri kápt. hit. hv. lvt. 5. felvall. jk. 85. l. 153—154. l.

¹⁶⁹⁾ U. o. 5. felvall. jk. 158. l.

¹⁷⁰⁾ Pápóci prépostság okmt. I. Cth. 33. sz. II. Cth. 69. sz.

¹⁷¹⁾ Győri püsp. lvt. C. Capsa. 16. fasc. 2. sz.

alapján Schogg Kristóf kéziratában szintén prépost elődei közé sorozza Zlatáryt.¹⁷²⁾ Zlatáry Péter 1571—1585. pápói perjel volt; és mint ilyen a gyakran távollevő prépostok helyett gondozta a prépostság javait: valószínűleg innét keletkezett a tévedés, mely őt prépostnak tartotta.

1591—1598. Ankerreith Adám. Amint a prépostságot elnyerte, még 1591-ben óvást emelt elődje intézkedése ellen, aki Viczay Tamás nemes ifjúnak, mivel a pápói perjelségre igényt tartott, nyuli és bécsi borkilencedéből részt adott. Kijelentette, hogy nem osztozkodik gyermekkel, akinek még szent rendjei sincsenek, és aki a perjelséget jogtalanul bitorolja.¹⁷³⁾ Ugyancbben az évben halunk családi dolgairól is, testvérével, Jánossal közösen kielégítette Zsuzsa nőtestvérét, aki előbb nemes Matheasycs Ferenc felesége volt, ekkor pedig Heresynczy Pálé.¹⁷⁴⁾ A prépostság birtokait nagy erélyességgel védelmezte ebben a jogi és birtokbiztonságot nélkülöző időben: minden németi nemes és nem nemes lakost tiltott Dág pusztájának elfoglalásától; majd pedig Rudolf királyt és a nádort tiltotta a prépostsági egyházhoz tartozó Zentmiklósfalva adományozásától.¹⁷⁵⁾ A prépostság javainak védelmezéséért hálából minden földesuri teher alól felmentette 1592-ben nováki Andreassych Mátyás koronaügyésznek nagyécsi faluszöllő dűlőbeli szöllőjét, mely a templommal szemben feküdt.¹⁷⁶⁾ Maga a káptalan is befolyásos embernek ismerte őt, azért 1593-ban arra kérte, hogy a tarisznyavári, vagyis megyeri területre vonatkozó, a győri harmincadosokkal folytatott perében a királynál védelmezze a káptalan jogait.¹⁷⁷⁾ A káptalan ebben az évben a prépostságra vonatkozó különböző okiratokat írt át számára.¹⁷⁸⁾ 1593-ban végrendeletet tett a káptalan előtt, melyben megemlékezett rokonságáról: apjáról, Jánosról, testvéreiről: Mihályról, Istvánról, Absolonról és néhai Gáspárnak fiáról, Jánosról.¹⁷⁹⁾ E Gáspárnak felesége kissitkei Sytkei Zsuzsanna volt, fiuk

¹⁷²⁾ Pápói préposts. okmt. 1. Tárca, 237. sz.

¹⁷³⁾ U. o. II. Cth. 70. sz. — 10. Tárca, 881. sz.

¹⁷⁴⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 4. felvall. jk. 100/2. l. — 5. felv. jk. 153—4. l.

¹⁷⁵⁾ U. o. 5. felv. jk. 164., 172. l. 1592. év.

¹⁷⁶⁾ U. o. 181. l.

¹⁷⁷⁾ Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 590. sz.

¹⁷⁸⁾ U. o. II. Cth. 72. sz.

¹⁷⁹⁾ Kápt. hit. h. lvt. 5. felvall. jk. 267. l.

1591-ben tiz éves.¹⁸⁰⁾ Végrendelkezése után tovább is élt. 1595-ben Zrinyi György gróf a soproni tanácstól oltárjavadalmat kért számára.¹⁸¹⁾ 1598-ban ő is aláírta a káptalan és az őrségbeliek között kötött szerződést, melyben tizedváltáság fejében 28 forintot ajánlottak fel.¹⁸²⁾ A prépostsági levéltárban 1593-ban kelt okiratnak másolata fekszik, melyet 1702-ben a pozsonyi királyi kamara adott ki. Ez az okiratmásolat 1593-ban *Henrik* prépostról beszél.¹⁸³⁾

1598—1610. Máthéssy György. A jeles győri nagyprépost, csanádi, majd váci püspöknek, Máthéssy Istvánnak unokaöccse. Máthéssy Lászlónak és felpéci Alföldy Zsófiának fia, akit bizonyára nagybátyja neveltetett és irányított a papi pályára.¹⁸⁴⁾ 1591-ben találkozunk vele mint győri kanonokkal és soproni főesperessel. Vagy betegsége, vagy távolléte idején helyettesítette Henrik Ankerreith Ádámot, így kerülhetett bele neve a prépostok sorába. 1593-ban végrendelkezett, tehát ez időben betegeskedhetett Ankerreith Ádám. Családjának befolyásával és talán nagybátyjának érdemeiért jutott a jelesnél-jelesebb egyházi javadalmakhoz és méltóságokhoz. De az is bizonyos, hogy nagy műveltségű, tudós egyházi férfiú volt. 1598-ban pápói préposttá nevezte ki a győri püspök. 1609-ben Esztergomban is nyert kanonoki stallumot;¹⁸⁵⁾ megszerezte a nagyjavadalmú fehérvári orkanonokságot is,¹⁸⁶⁾ a király pedig knini püspökké nevezte ki.¹⁸⁷⁾ A bakonybéli apátságot is bírta 1605-től fogva.¹⁸⁸⁾ 1602-ben a pozsonyi országgyűlésen mint a káptalan követe vett részt.¹⁸⁹⁾ 1608-ban a tihanyi apátságot kérte Rudolf királytól, aki Mátyás főherceg véleményét kérte ki a kinevezés ügyében.¹⁹⁰⁾ A főherceg vé-

¹⁸⁰⁾ U. o. 83. l.

¹⁸¹⁾ Pacher Donát: A dömölki apátság tört. 41. l.

¹⁸²⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 6. felv. jk. 49. l.

¹⁸³⁾ Pápói préposts. oklvt. 1. Tárca, 1806. sz.

¹⁸⁴⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 6. felv. jk. 49—50. 239. l. — 4. felv. jk. 1018. l.

¹⁸⁵⁾ Kollányi Ferenc: Esztergomi kanonokok.

¹⁸⁶⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 6. felv. jk. 239. l.

¹⁸⁷⁾ Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis Spirit. 1600—1666. — Győri kápt. m. lvt. 3. Téka, 97., 133. sz. — U. o. 2. Cth. 84. sz. — Pápói préposts. lvt. 1. Tárca, 609—610. sz.

¹⁸⁸⁾ Sörös Pongrác: A bakonybéli apáts. tört. 12., 13. l.

¹⁸⁹⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 6. felv. jk. 131. l.

¹⁹⁰⁾ Győri kápt. m. lvt. 3. Cth. 90. sz.

leményét nem ismerjük, de Máthéssy György tihanyi apátságáról nem tudunk semmit sem. Meghalt 1610. év vége felé. Katalin napkor (nov. 25.) még életben volt.¹⁹¹⁾ 1611-ben Ötvened vasárnapon jelentette a káptalanban Monoszlay Mihály kántorkanonok, zirci apát, hogy néhai Máthéssy György knini v. püspök, fehérvári örkanonok, bakonybéli apát és győri pápóci prépost két házát a győri püspöknek hagyta 900 forint lefizetése ellenében. A püspök ez összeget ki is fizette azzal, hogy ha az adósságok kifizetése után marad valami, az a templom épületére fordítandó. De az összeg az adósságokat sem fedezte.¹⁹²⁾ Kollányi Ferenc összetéveszti őt jeles nagybátyjával, Máthéssy Istvánnal. (Esztergomi kanonokok, 211. l.)

1611—1618. Nagyfalvy Gergely. Naprághi Demeter kalocsai érsek és győri püspök idejében 1614—1618. kalocsai érseki helynökként működött Győrött.¹⁹³⁾ 1618-ban a préposti stallumot az örkanonoki stallummal cserélte fel.¹⁹⁴⁾

1618—1630. csikamadéfalvi Szentandrassy (Csiki) István. 1571-ben Erdélyben született Csikszék (Csik vármegye) Csikamadéfalva községében. Szülői: Szentandrassy Márton és felesége Erzsébet nemes székelyek voltak. Tanulmányait a ferencesek iskolájában kezdte meg, kiknek szerzetébe be is lépett. Noviciusi próbaévét Pozsonyban töltötte. Bölcséleti és kánonjogi tanulmányokra Bécsbe, onnét Lengyelországba, Samborba küldték előjárói. Teológiai tanulmányait magánúton végezte. 1593-ban, 22 éves korában pappá szentelték. Mint hithirdető működött Moldvában, Erdélyben és Magyarországon. — Boesckay felkelése idejében, 1605-ben menekülnie kellett, álruhában jutott el Raguzába, onnét Rómába. V. Pál pápa Visconti Alfonz bibornok pártfogására 35 éves korában szendrői püspökké szentelte fel 1606-ban. Püspöki székhelyét sohasem látta, e helyett 1607-ben Erdélybe került vissza, ahol azonban a kedvezőtlen viszonyok miatt nem talált alkalmas és termékeny működési teret. Báthory Gábor fejedelem uralkodása alatt 1610-ben menekülnie

¹⁹¹⁾ Kápt. hit. h. lvt. 6. felv. jk. 362. l.

¹⁹²⁾ U. o. 6. felv. jk. 368/2. l.

¹⁹³⁾ Győri püsp. lvt. Potocoll. Sedis Spirit. I. 1600—1666.

¹⁹⁴⁾ Életradatait lásd: Bedy Vince: A győri káptalan tört. a 16. és 17. században. I. rész: Kanonokok névsora. — Jellemzését l. Pannonhalmi Szemle 1932. évf. 3. sz. Szabady Béla dr. értekezése.

kellett a fejedelem ellen szőtt és felfedezett összeesküvés miatt, melyet igazságtalanul a katolikusok terhére hárítottak át. Menekülése közben Pozsonyba került, hol Mátyás király az udvari kamarai pénztárból évjáradékot rendelt számára. Hamarosan kanonoki stallumot nyert a pozsonyi káptalanban; Naprághi Demeter pedig a győri káptalanba hozta át és 1618-ban a pápói prépostságot adta neki. 1618. augusztus hó 18-án már mint szentszéki bíró működött Győrött.¹⁹⁵⁾ Később mint általános püspöki helynök és ügyhallgató dolgozott buzgón az egyházmegyében.¹⁹⁶⁾ 1618-ban július 10-én erdélyi püspökké nevezte ki a király; egyházmegyéjét azonban nem foglalhatta el, sőt Rómából megerősítését sem sikerült megszereznie. Nemsokára kir. tanácsosi címet kapott és elnyerte a csornai prépostságot is. A soproni Corporis Christi confraternitásnak rektorságát felajánlották neki, melynek érdekeiért sokat dolgozott. A Confraternitásnak a külső városrészben háza volt, melyhez szőlők is tartoztak. A ház is, a szőlők is elhanyagoltan állottak, de Szentandrassy buzgón felkarolta mindegyiket. Mikor jókarba helyezte, akkor a város is igényt támasztott e javakra, sőt profán célra akarta azokat felhasználni. Szentandrassy az előbbi rektorral, Wrachevich Farkassal egyetemben tiltakozott a város igénye ellen.¹⁹⁷⁾ A Confraternitásnak a meggyesi hegyben levő, szintén elhagyatott Wieser nevű szőlőjét 1627-ben művelés alá vette Szentandrassy Archner Farkasnak, a városi szőlők gondnokának tudtával, sőt egyenes biztatására, és haláláig jókarban is tartotta.¹⁹⁸⁾ Résztvett az 1629. évi nagyszombati zsinaton, ahol zsinati bírónak is megválasztották. II. Ferdinánd király 1630-ban a Győrré áthelyezett Sennyey István helyére veszprémi püspökké nevezte ki. Egyházmegyéje kormányzását március 30-án vette át, de már szeptember 21-én, 59 éves korában meghalt, végrendelet hátrahagyása nélkül.¹⁹⁹⁾ A győri székesegyház kriptájában temették el.²⁰⁰⁾

¹⁹⁵⁾ Győri püsp. lvt. Procollum Sedis Spiritualis I. 151. l.

¹⁹⁶⁾ Győri kápt. m. lvt. II. Szám. k. 129. l.

¹⁹⁷⁾ Sopron városi lvt. III. Lad. és C. fasc. I. 2. sz. — Győri kápt. hit. h. lvt. 7. felvall. jk. 170. l. 1623. év.

¹⁹⁸⁾ U. o. 8. felv. jk. 342. l. 1639. év.

¹⁹⁹⁾ Életrajzi és püspökségének adatai: Temesváry János dr. Erdély választott püspökei 1618-1695. c. munkája. Szamosújvár, 1913. 7-16. II. Győri kápt. hit. h. lvt. 7. felv. jk. 468. l.

²⁰⁰⁾ Győri kápt. m. lvt. 8. Cth. 607. sz. Ivánczy János vég-

1630—1636. Vasváry György. Sennyey István püspöknek általános helynöke és ügyhallgatója volt. Mint pápóci prépost 1634-ben tiltakozott a győri káptalan előtt Káldy Mihály soproni plébános, pápóci perjel ellen, aki az alapítónő rendelkezése ellenére a perjelség birtokait testvérének, Káldy Ferencnek zálogosította el, holott a pápóci prépostot illeti meg a zálogjog.²⁰¹⁾ Ugyanacsak 1634-ben tiltakozott a káptalan előtt a belediek ellen, akik a háborús, zavaros időben Vicaafölde (Felsővica) pusztát elfoglalták.²⁰²⁾ 1635. év november havában elnyerte a pécsváradi apátságot, de a sári és földvári apátságról ugyanekkor lemondott.²⁰³⁾ A koroncói határban birtokot szerzett: 1636-ban megvette Hagymásy Orsolya fiának, Lánczy Balázsnak 9 telek nemesi földjét 100 ezüst talléron és 200 magyar forinton. E birtokból azonban 6 telek tó, csak 3 telek használható föld.²⁰⁴⁾ 1636-ban a prépostságról átment a káptalani nagypréposti stallumra.²⁰⁵⁾

1636—1654. nyéki Vörös Mátyás. Életének, irodalmi működésének ismertetését l. *A győri székeskáptalan történetében a kanonokok névsorában.*

1654—1662. Matkovich Mihály. A püspökkel kötött szerződés alapján Nádasdy Ferenc gróf nevezte ki vélt joga alapján fiainak volt nevelőjét. A káptalannal hamarosan perbe keveredett a nyuli hegyben levő »Köves« nevű préposti szőlő miatt, melyet a káptalan Vörös Mátyás halála után Bellesich Péter kanonoknak adott használatra élete végeig azzal a kikötéssel, hogy havonként egy szentmisét mondjon az alapítóért. Matkovich a jogtalan elidegenítés miatt pert indított a káptalan és Bellesich Péter ellen.²⁰⁶⁾ A káptalan eljárását csak a püspök

rendeletében azt kívánta, hogy a csornai prépost mellé temessék el.

²⁰¹⁾ U. o. II. Cth. 75. sz.

²⁰²⁾ U. o. II. Cth. 74. sz.

²⁰³⁾ Sörös Pongrác: Elenyészett bencés apátságok. 41. 368. 1. és orsz. lvt. Liber Collat. I. 379. 1.

²⁰⁴⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 8. felv. jk. 150/2. 1.

²⁰⁵⁾ Bővebb működési adatait l. Bedy Vince kéziratában: A győri káptalan tört. 1. rész: 16—17. századbeli Kanonokok névsora.

²⁰⁶⁾ Pápóci préposts. okmt. II. Cth. 77. sz. és 7. Tárcs, 652. sz. Vinea beneficiata Sacratissimi Corporis Christi. Élete folyása, működése bővebben olvasható A győri káptalan történetében, a kanonokok névsorában.

és Nádasdy Ferenc között fennforgó ellentétből tudjuk megmagyarázni, amiből a káptalan hosszabb ideig tartó üresedésére is számíthatott. Szívesen foglalkozott gazdasági dolgokkal is, e címen bízta rá Püsky János püspök birtokainak felügyeletét.

1663–1667. Gallovich István. Életrajzi adataiból keveset tudunk. A fehérvári és veszprémi préposti stallum mellé szerezte meg 1660-ban a győri kántorkanonokságot, 1663. május 10-én pedig a pápóci prépostságot. Meghalt 1667. december 31-én. Három negyedévig a székeskáptalan haszonélvezte a prépostság jóvödelmét Gallovich halála után.²⁰⁷⁾

1668–1683. Bellesich Péter. Olvasókanonokból lett 1668. szeptember havában pápóci préposttá.²⁰⁸⁾ 1648. óta győri kanonok. 1661-ben Magger Placid főapát a szentkeresztről nevezett telki apátságot adta neki; Sopronban oltárjavadalmat is szerzett magának. Az egyházmegyét mint püspöki helynök és ügyhallgató szolgálta.²⁰⁹⁾ Mint kegyur az écsi ősrégi Szent István-templomot az utolsó bécsi török hadjárat előtt saját költségén megújította és felszenteltette.²¹⁰⁾ Meghalt 1683-ban augusztus 3-án végre rendelkezés nélkül. A nyuli hegyben fekvő magánszöllőjét a káptalan lefoglalta és a szemináriumnak adta; a tizedet is elengedte, csak a veszprémi püspököknek mint földesurnak adózott kilenceddel.²¹¹⁾ Bővebb életrajzi adatait itt nem ismertetjük.²¹²⁾

1684. Fábry-Kovács Miklós. 1663. óta győri kanonok, előbb szili plébános volt. Éneklókanonokból nevezte ki Széchenyi György püspök préposttá, 1684. június 11-én installálta a káptalan,²¹³⁾ de már 1684. augusztus havában meghalt.

1684–1700. üresedésben volt a prépostság. 1685. március 12-én kérte a káptalan Széchenyi György püspö-

²⁰⁷⁾ Pápóci prépostság lvt. 3. Tárca. 320. sz.

²⁰⁸⁾ Győri püsp. lvt. Protocoll. Sedis Spirit. 1660–1672. Augusztus hóban még olvasókanonok, szeptemberben már pápóci prépost.

²⁰⁹⁾ Győri püsp. lvt. C. II. Capsa. 25. fasc. 2. sz. — Győri kápt. m. lvt. 6. Cth. 298. A. sz. — Pápóci prépostság lvt. 2. Tárca. 247. sz.

²¹⁰⁾ Győri püsp. lvt. 1608. évi Can. Visit.

²¹¹⁾ Keresztély Ágost püspök-féle 1718. évi Can. Visit. 83. l.

²¹²⁾ L. Bedy Vince i. kéziratában és Veress Endre i. munkájában.

²¹³⁾ Győri kápt. m. lvt. 5. Szám. k. 228. l.

köt,²¹⁴⁾ hogy a pápóci prépostságot adja a káptalannak. A prépostság győri és pápóci háza és a pápóci templom romlandó állapotban van. Az öreg templom és a házak javítása igényli a jövődelmet. Széchenyi György tényleg a káptalan közös jövődelméül átengedte a prépostságot,²¹⁵⁾ de kikötötte, hogy a prépostsági templomot és házakat megjavíttassa a káptalan a jövődelemből.²¹⁶⁾

1700—1701. *Kollonich Zsigmond gróf.* Kollonich Lipót gróf győri püspöknek rokona. Nagybátyja, a püspök, teológiai tanulmányai elvégzésére Rómába küldte a Germanico-Hungaricum collegiumba 1693-ban, honnét 1700-ban távozott mint a böleselet doktora. Nagybátyja közbenjárására elnyerte a pápóci prépostságot és egyik kanonoki stallumot.²¹⁷⁾ 1701-ben Esztergomban kapott kanonoki stallumot és skutarii püspökké lett, mikor is győri stallumáról és prépostságáról lemondott. Ezután már gyorsan emelkedett: 1704-ben az esztergomi káptalanban sasvári főesperes, 1708-ban váci püspök, 1716-ban bécsi püspök. Különös kitüntetésképpen a római szent birodalmi hercegi rangot kapta meg. 1723-ban a bécsi püspöki szék érseki rangot nyert, melynek ő volt első hercegérseke. A Szentszék érseki palliummal tüntette ki. 1727-ben a pápa bibornokká nevezte ki. Meghalt 1751-ben.²¹⁸⁾

1701—1736. *Erdődy Ádám László gróf.* Kanonoki stallumát és a prépostságot 1701. február 14-én nyerte el és — bár 1708-ban nyitrai püspökké nevezte ki a király — halála napjáig megtartotta.²¹⁹⁾ Amint a prépostságot birtokába vette, a primásnái is, a királynál is kérelmezte, hogy az alapítónő rendelkezése szerint a pápóci perjelséget is ráruházzák. A király az ügy tanulmányozására bizottságot küldött ki, mely azonban megbízatásában nem járhatott el Rákóczy szabadságharca miatt.

²¹⁴⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. XI. T. 25632. sz.

²¹⁵⁾ Győri kápt. m. lvt. 7. Cth. 459. sz. — Pápóci préposts. lvt. 1. Tárc. 237. sz.

²¹⁶⁾ Kápt. m. lvt. Nem regisztrált iratok. Fasc. Fontosabb iratok és Can. Visit. Telekessy István 1685. évi jegyzete.

²¹⁷⁾ Pápóci préposts. lvt. 2. Tárc. 316. sz. 1700. július 3-án még üresedésen volt a prépostság, csak ezután nyerhette el Kollonich Zsigmond.

²¹⁸⁾ Kápt. m. lvt. 3. Cth. 112. sz. — Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost püspök iratai. II. 259. l. — Veress Endre: i. m.

²¹⁹⁾ Pápóci prépostság lvt. 3. Tárc. 326. sz. — 1877. évi győri egyházm. névtár.

A győri káptalan a kanonoki jövődelem kiadását megtagadta a távollevő püspöknek és a stallumot visszakövetelte tőle. Keresztély Ágost primás Erdődy jogát elismerte és a káptalant a kanonoki jövődelme kiadására kényszerítette. Mivel állandóan Nyitrán tartózkodott, a prépostság jóságait bérbeadta; a bérlők a javadalmat kizsarolták. Meghalt Nyitrán 1736. május 12-én.²²⁰⁾

1736—1761. *méhkerti Milkovics János*. Sinzendorfi udvari káplánból lett 1729-ben győri kanonokká; 1736-ban pápói prépost és püspöki helynök. Nagy fáradsággal szedte rendbe az elhanyagolt prépostság ügyeit. A pápói és nagyécsi plébániaházakat és templomokat győkeresen megjavíttatta, a pázmándit újraépítette. 1745-ben Zichy Ferenc gróf győri püspök közbenjárására XIV. Benedek pápa neki is megadta a pontificaliák jogát. Meghalt 1761. szeptember 21-én.²²¹⁾ Milkovics halála után egy évig üresedésben maradt a prépostság, melynek jövődelmét a székesegyház renoválására fordította Zichy püspök.²²²⁾

1762—1790. *Schogg Kristóf*. Káptalani német káplánból lett 1754-ben kanonokká. 1760-tól a püspöki helynök tisztét viselte. 1762. augusztus 23-án nyerte el a pápói préposti stallumot.²²³⁾ A következő 1763. évben a pápói perjelség ügyében tiltakozott Inkey Boldizsár földesur ellen, aki a sárvári plébániával együtt a perjelséget is adományozta.²²⁴⁾ Eredményt nem ért el. 1770-ben Mária Terézia királynőtől a maga számára kérte a perjelséget. Nem kapta meg.²²⁵⁾ 1779-ben rendezte a prépostság levéltárát és elődeit összeírta a rendelkezésére álló hiánvos okiratok alapján. Meghalt 1790. június 19-én.

1790—1804. *székhelyi Majláth Antal*. A Jézustársaság feloszlatása után, melynek tagja volt, a győri egyházmegye vette át papjai közé, hol vasvári c. kanonokká lett. 1773—1784-ben a győri akadémián a lelkipásztorkodástant és szónoklattant adta elő.²²⁶⁾ 1778-ban Győrött

220) Pápói préposts. lvt. 1. Tárc. 237. sz. — L. bővebben Bedy Vince: A győri káptalan tört., a kanonokok névsorában.

221) U. o. 6. Tárc. 566. sz. — 1. Tárc. 237. sz.

222) U. o. 1. Tárc. 237. sz.

223) 1877. évi győri egyházm. névtár és pápói préposts. lvt. 1. Tárc. 237. sz.

224) U. o. 8. Tárc. 767., 768. sz.

225) U. o. I. Cth. 48. sz. — 8. Tárc. 768. sz.

226) Németh Ambrus: A győri Akadémia tört. I. 57. és kk. II.

kanonoki stallumot nyert; 1780-ban a Szent Benedekről nevezett borchí apáti címet kapta. 1790—1804. pápóci prépost. Meghalt 1804. december 20-án.²²⁷⁾

1805—1822. *perlaki Somogyi Lipót*. Teológiai tanulmányait 1769-ben Győrött fejezte be; mint még fel nem szentelt pap Korniss Ferenc gróf segédpüspök titkára volt. 1772-ben vette fel a papi rendet, azután Győrött hit-szónokként működött. 1781—1788. években győri városi plébános és egyuttal konzisztoriumi jegyző és a káptalani helynök titkára. 1788—1790-ig kismartoni plébános, 1790-ben győri kanonok és 1795-ig szemináriumi igazgató, közben győrbelvárosi plébános; 1805-ben, a püspöki szék üresedése alatt káptalani felterjesztésre a király nevezte ki pápóci préposttá. 1806-ban szombathelyi püspök lett a buzgóságáról, jótékonyágáról ismert és mindenkitől becsült főpapból. Királyi és pápai engedély alapján győri kanonoki stallumát és a pápóci prépostságot megtarthatta mindaddig, míg szombathelyi székes-egyházát teljesen rendbe nem hozta. Meg is tartotta haláláig. Meghalt 1822. február 19-én.²²⁸⁾ 1822—1829-ig betöltetlen a préposti stallum; mert mint fentebb szólunk róla, a püspök és király között vitássá vált a préposti kinevezés joga. Ferenc király 1829-ben a püspök jogát állapította meg, és ismerte el.

1829—1852. *Dresmitzer József*. Püspöki titkárból lett 1822-ben kanonokká; 1825-ben a győri tankerület főigazgatójává nevezte ki a király. E hivatalát 1841-ig megtartotta. 1829-ben a pápóci prépostsággal tüntette ki a püspök. 1848-ban a püspöki szék üresedése alatt mint káptalani helynök kormányozta az egyházmegyét.²²⁹⁾ Az orsolyita apácák nagy jötevője volt: a szűk elemi iskola épülete fölé saját költségén emeletet huzatott.²³⁰⁾ Kanonoki házat épített magának saját költségén, melyet később a káptalan ketté választott és azóta mint káptalandombi 2. és 4. számú ház két kanonok lakásául szolgál.²³¹⁾ Meghalt 1852. július 25-én.

²²⁷⁾ Pápóci préposts. lvt. 10. Tárcza, 878. sz.

²²⁸⁾ Győri püsp. lvt. Fasciculus Seminar. — Szemináriumi irattár: Protocolum clericorum. — Pápóci préposts. lvt. 10. Tárcza, 879. sz. — Életrajzi bőséges adatait, működését lásd: Dr. Géfin Gyula: A szombathelyi egyházmegye tört. I. 243. és kk. II.

²²⁹⁾ 1877. évi győri egyházm. névtár.

²³⁰⁾ Győri püsp. lvt. II. Iskolai iratok. Fasc. 941—1220. 1203. sz. Orsolyiták története. Kézirat töredék.

²³¹⁾ Győri kápt. m. lvt. 4/2 Cth. Eredeti tervek.

1852—1857-ig betöltetlen a préposti stallum. Erre az időre esik Karner Antal és Simor János püspökök intézkedése, mellyel papnevelés céljára foglalták le a prépostság jövődelmének nagyobbik részét. Erről dolgoztunk elején megemlékeztünk már.

1857—1868. *Mogyoróssy Pál*. Győrött született 1796-ban, a papi rendet 1818-ban vette fel. Mint győri káplán, 1829-ben káptalandombi lelkész, 1834-ben papnevelőintézeti aligazgatóként szolgált az egyházmegyét. 1847-ben kanonoki stallumot nyert, Győr város pedig plébánossá választotta. 1848-ban az ócskai préposti címmel tüntette ki a király. 1857-ben a pápói prépostságot adta neki Simor János püspök. Meghalt 1868. június 7-én.²³²⁾ Jótékonságáért hálával emlegették nevét a győriek: renováltatta a már megsemmisült »Kis Kálváriát«, alapítványt tett a Széchenyi-téri Mária-szobor fenntartására.

1868—1870. *Novák Ferenc*. Püspöki titkárból 1851-ben kanonok, 1852—1858-ig győrbelvárosi plébános, 1853-ban szentkereszti c. apát, 1868-ban pápói prépost, 1867-től püspöki helynök. Meghalt 1870. január 28-án.²³³⁾

1870—1878. *Zerpák János*. Vértestolnán, Komárom-megyében született 1809-ben, a papi rendet 1833-ban vette fel. Először mint csornai káplán, azután mint a püspök udvari papja szolgált az egyházmegyét, 1858-ban kanonoki stallumot kapott, mint ilyen 1859—1864-ig a győrbelvárosi plébániát vezette. 1862-ben a Szent Kozma és Dömjénről nevezett ludányi apátság címével tüntette ki a király, 1870-től püspöki helynök és pápói prépost, 1876-ban skardoni v. püspök. Meghalt 1878-ban.²³⁴⁾

1876—1896. *Nogáll Károly*. Győrött született 1846-ban, teológiai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte, 1840-ben vette fel a papi szent rendet. Egy évet a lelkipásztorkodásban, hármát a püspöki udvarban töltött el, ahonnan 1844-ben a környe plébániára ment ki, 1858—1867-ig a kisebb papnevelőintézet igazgatói teendőit teljesítette. 1860-ban címzetes kanonoki kitüntetésben részesült, 1864-ben pedig kanonoki stallumot kapott. 1864-ben a saármonostori cím. apátságot adta neki a király, 1878-ban pápói prépost, 1879-ben ozerói v. püspök. Meghalt 1896. július 2-án.²³⁵⁾

1896—1924. *Szely Lajos dr.* Sopronmegyében, Csep-

²³²⁾ Püsp. lvtár: Album sacerdotum Dioec.

²³³⁾ 1877. évi egyházm. névtár.

²³⁴⁾ U. o.

²³⁵⁾ U. o.

regben született, teológiai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte, 1865-ben vette fel a papi rendet. Kisboldogasszonyban káplán, 1866-ban szemináriumi tanulmányi felügyelő, 1867-ben püspöki udvari pap, 1878-ban kanonok, 1883—1890-ig papnevelőintézeti igazgató, 1884-ben c. apát, 1896-ban pápóci prépost, 1903-ban apostoli főjegyző, 1905—1910-ig püspöki helynök. A történeti kutatás terén buzgósággal dolgozott: az 1876. és 1877. évi győri egyházmegyei névtárban okiratok alapján összeállította a győri püspökök és kanonokok névsorát. 1914-ben »Az 1171. évi bakonybéli összeírás és I. András győri püspöksége« címen értékes történelmi tanulmányt adott ki. Kéziratai között ismertünk értekezést II. Miklós győri püspöknek a Csák-nemzetségből való származásáról. — Mint pomológus elsőrendű tekintély volt. Meghalt 1924. július 13-án, miután végrendeletileg Révfaluban, az Erzsébet királyné-uton lévő házát és kertjét a papnevelőintézetre hagyta.

1924. szept.—1929. dec. 31. Molnár Ignác dr. 1856-ban Farádon, Sopronmegyében született. Teológiai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte és a bécsi Szent Ágostonról nevezett intézetben fejezte be. Tatai káplán, majd szemináriumi előljáró, a teológiai főiskolán tanár, csász. és kir. udvari káplán, előbb küsszemináriumi majd nagyszemináriumi igazgató. Mint ilyen sokat fáradt az új szeminárium megépítése, felszerelése körül. A szeminárium telkének egyik részét saját költségén vette Győr várostól. 1906-ban győri kanonok, 1910-ben c. prépost, 1923-ban pápai prelátus, 1924. szeptemberétől pápóci prépost. Nagy buzgalommal résztvett a lelkek gondozásában, az Oltáriszentség imádásának terjesztésében. Bőkezű pártfogója volt a szegényeknek, minden katolikus ügynek, főleg támogatásraszoruló paptestvéreinek. Általános örökösévé a győri papnevelőintézetet tette. Meghalt hosszú betegeskedés után 1929. december 31-én.

1930-ban betöltetlen a prépostság.

1931—1937. júl. Zalka László dr. A sopronmegyei Jobaházán született 1862-ben. Hittudományi tanulmányait a bécsi egyetemen végezte és mint végzett pazmanitát 1885-ben szenteltették áldozópappá. Két évig a lelkipásztorkodásban tevékenykedett. 1887-től kezdve szemináriumi előljáróként működött, míg 1894-ben el nem foglalta hittudományi főiskolai tanszékét, melyet 1911-ben kanonoki stallummal váltott fel. 1907-től kezdve intézte az egyházmegyei tanfelügyelőség ügyeit. Itt szerzett tapasztalatai segítették »Az iskolai közigazgatás kézi-

könyve» c. munkájának megírásában. Nagy gonddal és szeretettel végezte az orsolyita iskolák igazgatását és a káptalani birtokok kezelését. 1931-ben kapta meg a pápói prépostságot, melyet 1937. július 27-én bekövetkezett haláláig megtartott.

1937— *Ragats János dr.* 1879-ben született Nagy-cenken. Hittudományi tanulmányait a bécsi egyetemen fejezte be 1901-ben. Mint végzett papnövendék Kürthy Lajos családjánál nevelősködött két évig, közben 1902-ben pappá szentelték. 1903—1909-ig előbb a kisebb, majd a nagyobb papnevelő-intézet tanulmányi felügyelője volt. Közben, 1907-ben, a győri kir. katolikus tanítóképző-intézet tanára lett. 1909-ben a győri középiskolai kat. internátus igazgatójává és a hittudományi főiskola rendes tanárává nevezte ki megyéspüspöke. Ezt az állását 1910-ban a püspöki titkársággal cserélte fel. Fetszer Antal püspök mellett egészen 1924-ig vezette a püspöki irodát. Miután 1922-ben székesegyházi kanonok lett, 1924-ben Győr sz. kir. város győrbelvárosi plébánossá választotta. 1925-ben elnyerte a lébényi apátság címét, melyről 1934-ben lemondott, miután a káptalani rangsorban a szent-adalberti prépostságig ért el. 1936-ban megvált plébániájától és 1937-ben elnyerte a pápói préposti javadalmat. Breyer István püspök a püspöki szentszék élére állította és rábízta a hittudományi főiskola igazgatását. XI. Pius pápa 1938-ban preláttá nevezte ki. Káptalana bizalmából ügybuzgó vezetője a káptalani gazdaságnak, gondos őre a nehéz viszonyok között a pápói préposti javadalom érdekeinek és bőkezű támogatója az Isten dicsőségét szolgáló egyházi intézményeknek. Plébánosi működésének emlékére jelentékeny költséggel renováltatta a székesegyház déli, Szent István vértanúról elnevezett hajójának mennyezetképeit, az esperessége idején alakult győrgyárvárosi lelkészség plébániatemplomának és a Szent Imre herceg-úti, új győrnádorvárosi lelkészség templomának építéséhez, valamint az orsolyiták templomának tatarozási költségéhez jelentékeny összegekkel járult hozzá. Az általa élvezett javadalmak és címek multja iránt is érdeklődött. Nagy gonddal és utánjárással kiegészítette plébánoselődei arcképsorozatát, anyagilag támogatta Barcza Leánder dr. bencés tanár »A lébényi apátság« c. művének megjelenését, és jelen mű is az ő nemesszívú áldozatából jelenik meg.

**II. A Szent Ágoston-rendű
remeték pápóci kolostora
és perjelsége.**

A kolostor és perjelség megalapítása, vagyoni helyzete, birtokpere. A kolostor megszűnése.

Gelsey Margit, Magyar Pál özvegye a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére templomot épített Pápócon és melléje a Szent Ágoston-rendű remeték számára kolostort is alapított.

1359-ben megjelent Kálmán győri püspök előtt Váradi Miklós, a szerzet magyarországi tartományi főnöke, Zalai Benedek pachi perjel kíséretében és arra kérte a püspök engedélyét, beleegyezését, hogy a győri egyházmegye területén megtelepedhessék a szerzet. Gelsey Margit megépítette Pápócon a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére a templomot, mellette pedig telket ajánlott a kolostor megépítésére is; javadalmazásáról is kellő módon gondoskodik: így a szerzetnek temploma, kolostora és javadalma meglesz anélkül, hogy valakinek terhére válnék. Kálmán püspök a megtelepedésre az engedélyt készségesen megadta.¹⁾ A kolostor megépülése után, 1360-ban Gelsey Margit Visegrádon az esztergomi káptalan kiküldöttei előtt élőszóval elmondott rendelkezésében javadalommal látta el a kolostort. Nekiadta Pápóc, vasmegyei falujának felét, a hozzátartozó Asszonyerdő felével, a pápóci szombati vásárjoggal és a hatkerekű rábai malommal együtt; továbbá Miklósfalva, vasmegyei falujának felét, a sopronmegyei Sebesfalut egészen, a zafamegyei Hosszúpáh (Pát) és Tulpáh hegyek hegyjogát.²⁾ Nagy Lajos király 1361-ben megerősítette Gelsey Margit adományát, a remeték birtokjogát elismerte és birtokbaitkításukat a vasvári káptalannak megparancsolta. A megtörtént beiktatásról pedig ünnepélyes okiratot állított ki.³⁾ A kolostor megalapításának célját ugyanazokkal a szavakkal jelölte meg az alapítónő, mint a pápóci prépostságét: a Boldogságos Szűzet akarta örökösül tenni a maga és férje, gyermekei, nagybátyja és annak

1) Pápóci prépostság okmt. 8. Tárca, 707., 708. sz.

2) Lásd VI. számú okirat.

3) VII. sz. okirat.

fia, valamint egész rokonsága lelkiüdvének kieszközlésére.⁴⁾

A szerzetesek megtelepedése megzavarta a pápóci régi plébánia működését; a templomok használata, a hívek lelki gondozása körül ellentét merült fel a plébános és a szerzetesek között. A plébános a római Szentszék előtt perbe idézte a szerzeteseket. VI. Ince és V. Orbán pápák György plébános jogát elismerték és a szerzeteseket egyházi fenytékekkel sújtották. Kálmán győri püspök 1363-ban barátságos megegyezést hozott létre a plébános és a szerzetesek között a következő feltételek mellett: A Szűz Mária tiszteletére épült templom a szerzeteseké marad, de fallal veszik körül, hogy lehetőleg teljesen elkülönítsék a szomszédságában fekvő Szent Lőrinc-templomtól, mely a falu előtt lévő Szent Miklós-templommal együtt a plébániáé lesz ezentúl is. Megmarad a plébánosnak az a joga is, hogy a Boldogságos Szűz Mária templomának egyik oltárán ő és káplánjai szabadon misézhessenek temetés vagy halálozás évfordulója alkalmával. A jogcsorbulás pótlásául Gelsey Margit újabb adománnyal gazdagítja a Szent Lőrinc-egyházat: 12 lovat, 8 ökröt ajándékoz neki, és a rábai malom két kerekének jövődelmét leköti számára.⁵⁾ A plébános és szerzetesek között felmerült ellentét sarkalta Kálmán püspököt arra, hogy a két évvel később kiadott alapítólevelében a pápóci plébániát bekebelezte a prépostsági káptalanba. Előre látta ugyanis, hogy a prépostsági káptalan, a szerzetesek és a különjogú plébánia között alig lesz elkerülhető az összeütközés.

Sokkal nagyobb baj szakadt a kolostorra, mely létezését megsemmisüléssel fenyegette: a római Szentszék nem engedte meg neki az ingatlan birtok elfogadását és haszonélvezetét. Arezzói Ferenc jogtudós, a római kúria ügyvédje értesítette Gelsey Margitot, hogy minden fáradozása eredménytelen maradt. A Szentszék nem enged. Azt ajánlotta neki, hogy más célra fordítsa a szerzeteseknek szánt jöszágokat.⁶⁾

Időközben Gelsey Margit beleegyezésével Kálmán püspök 1365-ben kiadta a prépostság és kolostor alapítólevelét. 1368-ban pedig, eredeti szándékához és tervéhez ragaszkodva, Gelsey Margit a kolostor építésének befejezéséről rendelkezett: László testvérnek és Péter per-

4) L. a II. számú 1371. évi okiratot.

5) Pápóci prépostság okmt. III. Cth. 108. sz.

6) U. o. II. Cth. 60. sz. — 8. Tárca, 726. sz.

jelnek kezére bocsátotta az építkezés befejezéséhez szükséges költséget. Minden eshetőségre gondolva, a győri káptalan előtt Péter perjelnek külön évdíjáról is rendelkezett.⁷⁾

A buzgó alapítónő nem akarta minden rendelkezését egyszerre megsemmisíteni; de viszont gazda nélkül elkallódásnak sem tehetette ki a kolostornak adományozott birtokait, azért intézkedett, végrendelkezett 1371-ben úgy, hogy a kolostor minden birtoka a pápói prépostságra szálljon át, ha az egyházi törvények egyáltalában nem engedik meg a kolostornak a vagyonszerzést. Ezen a ponton sarkallik a prépostság és a kolostor több százados birtokpere, mely sok keserőséget okozott a szegény szerzeteseknek; sokat foglalkoztatta a győri püspököket, a magyar királyokat és a római Szentszékét. A pápói prépostok ugyanis az alapítónő rendelkezése szerint, miután a Szentszék a szerzetesek birtokjogát nem ismerte el, maguknak követelték a perjelség jóságait. A szerzeteseknek itthon hatalmas pártfogóik akadtak, akik királyainktól ismételten kieszközölték birtoklási joguk elismerését és tényleg többször birtokba is iktatták őket.

V. Márton pápa 1425-ben Kelemen győri püspököt bízta meg a peres ügy végleges elintézésével; meghagyta neki, hogy a szerzeteseket ha szükségét látja, egyházi fenytékkal kényszerítse a birtok átadására. Kelemen püspök az ítélet végrehajtását 1426-ban helyettesére, Domonkos rábaközi főesperesre bízta.⁸⁾ A szerzetesek, hogy szorongatott helyzetükből szabaduljanak és pártfogót találjanak, a hatalmas Kanizsay Lászlónak zálogosították el birtokaikat. Ezért azonban IV. Jenő pápa 1430-ban perbe fogta őket;⁹⁾ meghagyta Gergely milkovi püspöknek, a szentmártoni és keresztúri apátoknak, hogy a kolostor birtokait vegyék vissza Kanizsay Lászlótól és haladék nélkül adják át a pápói prépostoknak; a szerzeteseket pedig egyházi fenytékkal kötelezzék hallgatásra, vagyis tiltsák el a pereskedéstől.¹⁰⁾ Tényleg Gergely prépost el is foglalta 1430-ban a kolostor birtokait és bár még ebben az évben Palócz Mátyás országbíró visszahelyezte a perjelt és kolostorát a pápói birtokrész, a hatkerekű malom, a vásárjog, az Elk pusztá, az Asszonyerdő, Sebesfalu és a sebesi malom, az écsi és

⁷⁾ L. VIII. sz. oklevél.

⁸⁾ Pápói préposts. okiratt. I. Cth. 1. sz. — III. Cth. 109. sz.

⁹⁾ Hazai okmt. 2., 275. l.

¹⁰⁾ Pápói prépostság lvt. I. Cth. 3. sz. — 8. Tárca. 724. sz.

pázmándi javak birtokába,¹¹⁾ mégis 1439-ben is a prépost birta e jöszágokat. 1442-ben Héderváry Lőrinc nádor újból elrendelte a perjelnek és kolostorának birtokbaiktatását, még abban az esetben is, ha Gergely prépost ellene mondana a beiktatásnak és Gergely prépostot az 1430—1439. években okozott károk, illetéktelenül felvett jövödelmek megtérítésére ítélte.¹²⁾ A per tovább folyt. 1454-ben V. Miklós pápa az esztergomi érseket és a szenttamáshegyi prépostot bízta meg a perdöntő ítélet kimondásával.¹³⁾ A következő 1455. évben V. László király ítélte ez ügyben: Pápócot a vásárjoggal, a faluban lévő fürdővel, Elk pusztával, az Asszonyerdővel; Sebesfalut a rábai malommal együtt, az écsi és pázmándi birtokrészeket Máté prépostnak adta.¹⁴⁾ Az ítélet ellen Rómába fellebbező Peleskey Lukács rendi tartományfőnököt 1456-ban perével maga elé idézte.¹⁵⁾ 1459-ben Mátyás király ugyanezt parancsolta a tartományi főnöknek.¹⁶⁾ Bár a Szentszék a prépost jogát ismerte el, itthon a szerzetesek lettek pernyertesek. 1463-ban Antal prépost Bertalan tartományi főnökkel, a csornai prépost, Mihály győri olvasókanonok, ált. püspöki helynök és Vasváry János győri kanonok előtt a következő módon egyezett ki: a prépostságé marad Pápócfalu fele, a fürdő és a rábai malom két kereke, Miklósfalva és malmának négy kereke; a két Páli, Dág és Viczafölde puszták; az Asszonyerdő fele, a sebesi Urrét fele. A kolostoré marad: Pápócfalu másik fele, a vásárvám, amiből azonban az iskolamesternek hetenkint 40 dénárt ad; a hatosmalom négy kereke, az Asszonyerdő másik fele, az *Elk-pusztá* (Csonkás-pusztá) Szentpéter határában,¹⁷⁾ Sebesfalu malmaival együtt és az Urrét másik fele. A két Rábaág között, a hatos malommal szemközt levő erdő pedig közös lesz. Mivel eddig a prépostnak a sebesi malomból is volt része, a kolostornak és sebesi jobbágynak viszont a pálii erdőben volt épületfa vágására joguk. Ezentúl a prépostnak semmi joga sem lesz Sebesen az Urréten kívül, viszont a perjelnek és sebesi jobbágynak semmi joguk sem lesz a pálii erdőben. Écsre és Pázmándra vonatko-

11) U. o. 8. Tárca, 723. sz.

12) U. o. 8. Tárca, 730. sz.

13) U. o. I. Cth. 5. sz.

14) U. o. Cth. 25. sz.

15) U. o. I. Cth. 27. sz.

16) Hazai okmt. 2., 338., 345. l.

17) Szombathelyi kápt. lvt. 101. Fasc. 23. sz.

zólág pedig úgy egyeztek meg: mivel a földesuri és bírói jogot a prépost gyakorolja, azért minden bírság és a Szent István király, Szent Imre herceg ünnepén szokásos ajándék, valamint a határjárások alkalmával kirótt különleges adók a prépostot magát illetik, de a birtok és jobbágiai védelmét is a maga költségén intézi el. A borkilenced $\frac{1}{3}$ része, a pecsét pénz és a szüretkor fizetett ajándék egyharmada a perjelt és kolostorát illeti meg. A Szent György- és Szent Mihály-napkor járó úri adó és egyéb jövedelem fele, úgyszintén a karácsonykor és husvétkor szokásos ajándék fele is a perjelé és kolostoráé. Megismétlik az alapítólevél kikötését, hogy a prépost és perjel csak egymásnak adhatják vagy zálogosíthatják el birtokaikat. Az eddig felmerült perköltéseket közösen elengedik egymásnak.¹⁸⁾ Ezzel a megegyezéssel tényleg lezárult a hosszú pereskedés a prépost és perjel között. Mig a kolostor fennállott, addig békességben éltek egymás mellett a prépost és kolostor; mikor azonban a kolostor megszűnt és a perjelség egyes emberek egyházi javadalmává lett, ismét újra kezdődött a jogi per. A szerzetesek a pápói káptalannal, illetőleg plébánosokkal is összeütközésbe kerültek. Erazmus perjel és szerzetesei beleavatkoztak a plébános jogaiba: a kiközösíteteket feloldozták, őket szentmisére bocsátották, kereszteltek, eskettek. Kelemen győri püspök 1438-ban a Győrött tartott zsinaton megvizsgálta a plébános panaszát, igaznak találta, azért a szerzeteseket kiközösítette. A szerzetesek azonban semmibe sem vették a püspök ítéletét; azért Jenő pápa 1439-ben Gergely milkovi püspök által újból kiközösítette őket.¹⁹⁾ Nem tudjuk okiratainkból, hogy minő módon adtak elégtételt a szerzetesek, csak arról hallunk, hogy 1440-ben feloldozást nyertek a pápától.²⁰⁾

A perjelség birtoka magánadományokkal is növekedett időközben. 1479-ben gencsi Boda Benedek Bodaházagens más néven Felgens és Szentpéterúr (Kisszentpéter és Üleős) birtokait a maga és őseinek lelkiüdvéért, 40 arany forintért a Boldogságos Szűz Mária pápói Szent Ágoston-rendű kolostorának adta és vallotta fel a vasvári káptalan előtt. Báthory István országbíró 1489-ben be is iktatta a perjelt és kolostorát e birtokokba.²¹⁾

¹⁸⁾ Pápói prépostság irattára. I. Tárca, 201—205. sz.

¹⁹⁾ U. o. I. Cth. 4. sz.

²⁰⁾ Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost püspök iratai V., 137. l.

²¹⁾ Pápói prépostság lvt. II. Cth. 82. sz. — III. Cth. 104. sz.

A tizenhatodik századon át zavartalanul éltek a szerzetesek kolostorukban. Perjelükkel mint tekintélyes egyházi férfiúval többször találkozunk okiratainkban: 1419., 1470., 1506., 1507., 1514., 1550., 1566. években.²²⁾ 1566-ban a törökök Vasmegyét is végigkalandozták; Thuigon budai basa Pápócot is elfoglalta; a prépostsági káptalan is, a kolostor szerzetesei is elmenekültek onnét és többé vissza sem tértek. A perjelség mint cím maradt meg a kolostor megszűnése után, amely címnek viselője jutott a kolostor javainak hasznélvezetébe is. A kolostor pusztulását a török dúláson kívül Ostffy és Vidos Miklós protestáns birtokos urak üldözésének is tulajdonítja egyik okiratunk, akik tüzzel-vassal üldözték a katolikusokat. 1548-ban Ostffyasszonyfán is kegyetlenkedtek a katolikusokkal, a plébánost is megölték. A szerzetesek sem vonhatták volna ki magukat e nagy urak hatalma és kegyetlenkedése alól, ha Pápócon megmaradnak.²³⁾

A kolostor hivatása, munkája.

Ha a megszűnt kolostor életére visszatekintünk, hivatását, munkáját csak általános vonásokban jelölhetjük meg. Elsőrendű hivatását abban jelölte meg az alapítónő, hogy Isten dicsőségét szolgálja, a maga és családja lelki üdvösségéért imádkozzék. Másodrendű hivatását a szerzet szabályai irták elő abban, hogy a hívek lelki életét munkálja; az oltárnál: a szentmiseáldozat bemutatásával; napi életében: meg nem szűnő imádságával; a gyóntatószékben: a bűnösöknek Istennel való megbékéltetésével; mindenütt: példaadásával. Abban a korban, melyben még a nyers erő szabta meg sok esetben egy-egy falunak, vidéknek életfolyását: nagy hatást gyakorolt a lelkekre a kolostor csendjéből kiáradó szelídség, alázatosság, Istenbe vetett reménység és soha el nem csüggedő élő hit. Ez adja magyarázatát annak, hogy a nép mindig erősen ragaszkodott a kolostorhoz és a benne élő szerzetesekhez. A kolostorok léleknevelő hatása ismeretes. A hit megerősítése, az erkölcsök szelidítése, a testvéri szeretet terjesztése, a szegények, elhagyottak gondozása, a családi és társadalmi békétlenségek lecsendesítése adta meg a kolostorok működésének ismertető jegyeit.

²²⁾ U. o. 8. Tárcá, 740., 741. sz.

²³⁾ Szombathelyi kápt. lvt. 101. Fasc. 23. sz. Fekete János kanonok jegyzetei.

Az alapítónő rendelkezésén kívül ez általános keretben mozgott a pápóci kolostor hivatása, munkája is.

A kolostor megszűnése pontot tett e munka végére. A javadalmát alkotó földbirtok maradt meg belőle, mely az egyházi vagyron ismeretes kultúrális célját szolgálta tovább is, de helyi érdeket nem istápol.

Az épületet iskola céljára foglalta le Milkovich prépost, mikor a plébániát rendezte és az iskolamestert is elhelyezte benne. E célt szolgálja ma is többszörös átvjavítás után.

A kolostor szerzetesei.

Eddig felsorolt okirataink mindig Szent Ágoston-rendjén levő remetéről beszélnek. Pázmány Péter is, Czinár is ezt mondja.²⁴⁾ Pór Antal N. Magyar Pálné című értekezésében Pálos-kolostornak mondja a pápóci remeték kolostorát, akiknek 1308. december 13-án engedte meg Gentilis bibornok, pápai követ, hogy Szent Ágoston szabályai szerint élhessenek: így a két remetere rend könnyen összetéveszthető azóta. Pór Antal még magánlevelében is védelmezi ez állítását.²⁵⁾ Külső bizonyíték ez állítás mellett az is, hogy Magyar Pálné alapította a boldogasszonypáhi páloskolostort²⁶⁾ és így — szinte természetes, hogy — Pápócra is a már ismert szerzeteseket telepítette be. A pálosok mellett szóló bizonyóságot meríthetünk abból a nagy pártfogásból is, mellyel királyaink, főuraink, az ország főtisztviselői pártfogásukba vették e szerzeteseket a perjelség hosszú birtokpere idején. Ily kedvező elbánásban, pártoló rokonérzésben csak a pálosok részesültek Magyarországon. Viszont azt is meg kell állapítanunk, hogy okiratainkban a pápóci remetéket mindig Szent Ágoston remetéinek olvassuk, mikor ezek az okiratok Szent Pál remetéről beszélnek ott, ahol tényleg ők voltak. Az is tény, hogy a pálosok történetével foglalkozó írók, akik minden forrást átkutattak, Pápócon nem ismernek pálosokat. Mig minden kétséget kizáró adatok nem kerülnek napvilágra, addig mi is Szent Ágoston remetéinek tartjuk a pápóci kolostor lakóit.

²⁴⁾ Kat. Szemle, 1889. évf.

²⁵⁾ Géfin Gyula dr. szombathelyi teol. tanár birtokában levő, Pór Antalnak 1889. nov. 6-án Köberl János sárvári espereshez intézett levele, melyben azt állítja, hogy csak Bakocz Tamás ideje óta hívják a pálosokat: Ordo S. Pauli primi eremitae néven.

²⁶⁾ Zalai oklvt. 1., 558. l.

A perjelség mint külön egyházi javadalom. A perjelség kegyurasága.

Gelsey Margit alapítónő 1371-ben tett végrendeletében határozottan a magyar király pártfogása és kegyurasága alá rendelte a pápóci kolostort. A királyok jóakarátát és védelmét tényleg tapasztalta is a török foglalás okozta pusztulásáig. A szoros értelemben vett kegyuri jogról azonban a kolostor fennállásáig nem is lehetett szó. Elöljárójukat a szerzetesek saját szabályaik szerint maguk választották. A választásba a kegyurnak beleszólása nem volt. Mikor azonban a törökök elfoglalták Pápócot és a szerzeteseket elűzték onnét, vagy elmenekültek előlük, és a kolostor megszűnt, a perjelség pedig egyházi javadalommá vált, melynek adományozása a kegyurat illetve meg a szerzetnek esetleges visszaállításáig, ekkor kezdődött a király tényleges kegyuri joga. A protestánssá lett Nádasdy-család az alapítónővel való rokonság címén, mint ezt a prépostságnál is megkísérelte, elfoglalta a kolostor birtokait és földesuri joron a kegyuraságot is magának követelte. Ugyanis a perjelség birtokait nem tartotta meg a maga használatára, hanem a címet is, a hozzá kötött javadalmat is egyházi férfiúnak adományozta. A király adományozásával okiratszerűen csak két esetben találkozunk: Zlatáry Péter és Nyéki Vörös Mátyás perjelségénél; még két esetben csak következtetünk a király adományozására. Minden más esetben a Nádasdy-család gyakorolta a kegyuri jogot. Talán e nem országos dologra nem is fordítottak a magyar királyok nagyobb figyelmet; talán a hatalmas Nádasdy-családnak elnézték ez erőszakos jogfoglalást. Az immár katolikussá lett Nádasdy-család Széchenyi György püspök beleegyezésével a sárvári plébániával kapcsolta össze a pápóci perjelséget. E címen a Nádasdyak jószágvesztése után a sárvári uradalomba — királyi adomány folytán — beiktatott Draskovich-család lett a plébániával együtt a perjelség adományozó kegyura is. Később ugyanennek az uradalomnak birtokosa, az Inkey-család, végül a Szily-család gyakorolta a kegyuri jogot.

A szerzet visszaállítását akadályozta a kolostor és templom megrongálódása; akadályozta a kegyur is, aki maga is számot tartott a perjelség birtokára; akadályozta a címnek és velejáró birtoknak egyesek számára történt adományozása, akik hatalmas pártfogóikkal védelmezték saját anyagi előnyüket. Betetézte pedig a sárvári plébániába való bekebelezése.

Pápóci perjelek.

1570—1571. *Sennyey Pongrác*, Nádasdy Ferenc gróf jószágkormányzójának, Sennyey Ferencnek fia; ennek Nádasdy Ferenc adta a perjelséget, jóllehet ez ifjú még a szent rendeket sem vette fel.

1571—1585. *Zlatáry Péter győri kanonok*. II. Miksa király 1571-ben Zlatáry Péternek adta a perjelséget, és megparancsolta Nádasdy Ferenc grófnak, hogy törvénytelen adományozását vonja vissza. Meghagyta Sennyey Pongrácnak is, hogy úgy a perjelséget, mint annak birtokait bocsássa Zlatáry Péter kezére. Mivel pedig Nádasdy Ferenc ismételt felhívásra sem intézkedett, Miksa király megparancsolta 1573-ban Salm Egon gróf győri főkapitánynak, hogy fegyveres erővel vezesse be Zlatáry Pétert a perjelség birtokaiba. Nem tudjuk, hogy a fegyveres beavatkozás megtörtént-e; de tény, hogy Zlatáry Péter 1585-ig bírta a perjelséget.²⁷⁾ Mint a prépostok felsorolásánál megemlítettük, egyes okirataink tévesen pápóci prépostnak nevezik őt.

1585—1601. *Ioósi Viczay Tamás*. Zlatáry Péter halála után ismét Nádasdy Ferenc gróf gyakorolta a kegyuri jogot. A hatalmas Viczay-családból származó tanuló ifjúnak, Tamásnak adta a perjelséget, hogy felsőbb tanulmányait folytathassa és a papságra készülhessen. Bizonyára azért kereste e befolyásos családdal az összeköttetést, hogy a királlyal szemben könnyebben védhesse vélt kegyuri jogát.²⁸⁾ Gabrini Antal pápóci prépost elismerte az ifjú perjelt és a nyuli—écsi borkilencedből részt adott neki. Utóda azonban, Ankerreith Ádám prépost 1591-ben tiltakozott a jogtalanul kinevezett perjel ellen és a borjárulékot is megtagadta tőle.²⁹⁾

1601—1615. *Himmelreich György* pannonhalmi főapát. Nádasdy Ferenc kegyuri jogára való hivatkozással 1601. szept. 20-án a Boldogságos Szűz pápóci egyházának vicáriusságát Viczay Tamás lemondása után Himmelreich György ifjúnak, Himmelreich Tibor császári magyar titkár fiának, zágrábi kanonoknak adta, aki tehet-

²⁷⁾ U. o. I. Cth. 21., 33., 34., 35., 36., sz. — 8. Tárca, 711. 746. sz. 10. Tárca, 881. sz.

²⁸⁾ U. o. 9. Tárca, 797. sz.

²⁹⁾ U. o. II. Cth. 70. sz. 10. Tárca, 881. sz. Szombathelyi kápt. lvt. Acta prioratus Pápoc. 50. 7. Fasc. 5. sz. Nádasdy Ferencnek 1585. aug. 1. Csejten kelt adománylevele.

séges és jóhajlamú, hogy így tanulmányait folytathassa.³⁰⁾ A pápói prépost, kinek nevét nem írja ki okmányunk, tiltakozott Nádasdynak törvénytelen eljárása ellen, mivel a kinevezés joga őt nem illeti meg.³¹⁾ Téves a Szent Benedek-rend történetében foglalt az az állítás, hogy Himmelreich György pápói prépost lett volna.³²⁾

1615—1619. *Naprághi Demeter* győri püspök. Nádasdy Pál gróf Himmelreich lemondása után kegyeletből és tiszteletből Naprághi Demeter győri püspöknek adta a perjelséget, de reverzálist kért tőle arról, hogy sem a püspökséggel nem egyesíti, sem el nem idegeníti a perjelséget.³³⁾ Valószínű, hogy Nádasdy Pál gróf kegyuri jogát akarta biztosítani, mikor egymásutánily előkelő állású egyházi férfiaknak adta a perjelséget. Bizott talán benne, hogy a király az alapítónő végrendeletén alapuló jogát nem érvényesíti e kiváló híveivel szemben és így a kegyuraság az ő javára évül el. Az is csak feltevésünk, hogy Naprághi haláláig megtartotta a perjelséget; okiratunk erről nem szól.

Okirataink határozottan beszélnek *Baksay István* perjelségéről is,³⁴⁾ de évet egyáltalában nem említenek, azért nem is tudjuk besorozni a perjelék közé. Nagybátyja, Himmelreich Tibor, II. Rudolf magyar király titkára révén már 14 éves korában 1587-ben elnyerte a lébényi apátságot. Mikor Rómában tanulmányait befejezte, 1597-ben, Győrött kanonoki stallumot kapott. Ez idő körül kellett megkapnia a pápói perjelséget is, mikor annak betöltése jogilag vita tárgyát képezte. Meglehet, hogy a király ugyanakkor adta neki a perjelséget, mikor Nádasdy jogtalanul másnak adta azt; így ketten birták egyszerre, azért nem tudjuk birtokának idejét meghatározni.

A 17. század elején két perjelről tudósítanak forrásaink, akiknek perjelségét azonban kétségbe vonjuk. 1607-ben *Telekesi István* vasvári kanonokot írja perjelnek Rupp Jakab,³⁵⁾ akinek adatai azonban nem mindig megbízhatók. Majd pedig Máthésy György perjelségéről hallunk. II. Ferdinánd király 1624-ben megparancsolta a

³⁰⁾ Pannonhalmi lvt. 5. Capsa, lit. C.

³¹⁾ Pápói prépostság irattára: 9. Tárca, 798. sz.

³²⁾ IV. 76. l.

³³⁾ Pápói préposts. lvt. 8. Tárca, 748. sz.

³⁴⁾ Pápói prépostság oklvtára: II. Cth. 84. sz. — 1. Tárca. 609—610. sz. 9. Tárca, 785. sz.

³⁵⁾ Magyarország helyrajzi lőrt. I. 579. l.

győri káptalannak, hogy a pápóci *Szentlélek-egyház* rektorságára, vagyis perjelségére vonatkozó adatokat, melyek a perjelség Üleős és Kísszentpéter vasmegyei és Sebes sopronmegyei birtokait érintik és amelyek Máthésy György perjelsége idejében kerültek Győrré, adja ki Káldy Mihály perjelnek.³⁶⁾ E királyi okirat tévedéseket foglal magában: a perjelség egyháza nem a *Szentlélek*, hanem a Boldogságos Szűz Mária címét viselte, tehát a Szentlélek egyházának rektorságára való hivatkozás tévedés. Máthésy György *pápóci prépost* volt: az okirat a prépostságot tévesztette össze a perjelséggel. Ha az általunk felsorolt perjelekre vonatkozó megállapítás megállja helyét, akkor e két perjel számára hely és idő nem is marad.

1624—1641. *Káldy Mihály*. Pozsonyi kanonokból lett 1624-ben soproni plébánossá, 1638-ban győri kanonokká, majd 1641-ben nagypréposttá. Perjelségéről csak 1624-ben hallunk először.³⁷⁾ 1634-ben testvérének, Káldy Ferencnek akarta a perjelség birtokait elzálogosítani, de Vasváry György pápóci prépost az alapítólevél rendelkezésével megakadályozta ennek keresztülvitelében.³⁸⁾ 1638-ban mint pápóci prior vett részt a nagyszombati zsinaton.³⁹⁾

1641—1644. *Nyéki Vörös Mátyás pápóci prépost*. Régi sebet gyógyított be III. Ferdinánd király, mikor a pápóci perjelséget 1641-ben Vörös Mátyás pápóci prépostnak adta. Az alapítónő rendelkezése érvényesült. Draskovich György püspök is megerősítette az adományozást.⁴⁰⁾ Okirataink hallgatnak a meglepő dolog okairól, amelyek folytán néhány év múlva, még Vörös Mátyás életében, ismét idegen kézbe került a perjelség.

1644—1645. *Lóny Mihály vasvári prépost*, előbb győri kanonok, 1644-ben plébános. Meghalt 1645-ben.⁴¹⁾

³⁶⁾ Pápóci préposts. lvt. I. Cth. 37. sz.

³⁷⁾ U. o. I. Cth. 42. sz. — 8. Tárca, 751. sz. — 9. Tárca, 785. sz. — Győri püsp. lvt. Protocollum Sedis Spirit. ab an. 1600. 548. l.

³⁸⁾ Pápóci préposts. lvt. II. Cth. 75. sz.

³⁹⁾ Péterffy: S. Conc. II. 374—5. l. — Győri kápt. m. lvt. 11. Téka. 2121. sz. — Győri püsp. lvt. B. Capsa, 2. fasc. 11. sz. és A. Capsa, 2. fasc. 4—5. sz.

⁴⁰⁾ Pápóci préposts. lvt. I. Cth. 42. sz. — 8. Tárca, 755. sz.

⁴¹⁾ Póda Endre: A soproni kat. parochia tört. 41. l. — Eletrajzi adatait, működését l. Bedy Vince kéziratában: A győri káptalan 16—17. századbeli tört. I. rész. A kanonokok névsora.

1646—1647. *Varró István sárvári plébános.*⁴²⁾ Valószínű, hogy ez alkalommal is a Nádasdy-család gyakorolta a kegyuri jogot.

1649—1666. *Vittnyédi Ferenc.* Mint a győri egyházmegye növendéke Rómában a Germanico-Hungaricum kollégiumban végezte tanulmányait 1642—1646. években. Visszatérése után kapuvári plébános, és 1646. március 28-án esztergomi kanonok lett. 1649-ben lemondott kanonoki stallumáról és Sárvárra ment plébánosnak. Valószínű, hogy a plébániával együtt nyerte el a pápóci perjelséget is.⁴³⁾ Mint sárvári plébánost és pápóci priort választotta meg a soproni tanács 1650. okt. 4-én soproni plébánossá 34 éves korában. Meghalt 1666. július 11-én Sopronban és a Szentlélek-templomban temették el. A perjelséget haláláig megtartotta.⁴⁴⁾

1667—1673. *Telekessy István sárvári plébános.* 1667-ben ismét nagy változás állott be a perjelség történetében. A Nádasdy grófok a perjelség javait úgy kezelték, mint saját birtokukat; igen gyakran saját hasznukra foglalták le. Széchenyi György püspök figyelmeztette az akkor már katolikus családot, hogy e tisztn egyházi birtokot adja vissza rendeltetésének. Nádasdy Ferenc Sárvárra akarta telepíteni a Szent Agoston-rendjén levő szerzeteseket, és a perjelség jószágait kezükre bocsátotta volna. A rendnek magyarul beszélő páterei nem voltak; azért Lékán épített nekik kolostort és javadalmat is adott megélhetésükre. Többet adott a rendnek, mint amiye Pápócon volt. Ezen a címen bizonyos jogot tartott arra, hogy most már szabadon rendelkezhessék a pápóci perjelség birtokaival. Örökre és elválaszthatlanul egyesítette a perjelséget a sárvári plébániával. Így a család rendelkezése alól kivonta és egyházi célra visszaadta a perjelséget. A plébániával így egyesített perjelséget a már három év óta sárvári plébánosnak, Telekessy Istvának adta 1667-ben Nádasdy Ferenc gróf. Széchenyi György e szavakat írta a bemutató levélre: Quod Deus conjunxit, scilicet prioratum introscriptum cum Plebania Sarvariensi, homo non separet; et ego confirmo.⁴⁵⁾

⁴²⁾ Sárvári plébánia anyakönyvei. Jegyzet szerint cum prioratu nyerte el a plébániát.

⁴³⁾ Kollányi Ferenc: Esztergomi kanonokok, 263. 1.

⁴⁴⁾ Póda: i. m. 43—47. II. Pápóci préposts. lvt. III. Cth. 100. sz. — Győri püsp. lvt. B. Capsa, 3. fasc. 7. sz. Keszői erdő ügyében tanuvallomás 1653-ban.

⁴⁵⁾ Szombathelyi kápt. lvt. Acta Prioratus Pápocz. 50. Fasc.

Magyarul: Amit Isten összekötött, t. i. a perjelséget a sárvári plébániával, azt ember szét ne válassa és én megerősítem. Schogg Kristóf későbbi pápóci prépost szerint: Széchenyi cessit iniquitati temporum et potentiae comitis de Nádasd. Magyarul: Széchenyi engedett az idők rosszaságának és Nádasdy gróf hatalmasságának. Még azt tette Nádasdy Telekessy kötelességévé, hogy a perjelség jóvödelméből Pápócon káplánt tartson.⁴⁶⁾ A király, úgy látszik, e hatalmas főúr rendelkezését nem háborgatta. Telekessy 1673-ig bírta a perjelséget, mikor Széchenyi György püspök győri kanonokká nevezte ki. Mint egri püspök végezte be életét.

1673—1684. *Kecskeméty Mihály*. Nádasdy Ferenc gróf szerencsétlen kivégzése után birtokai a kincstárra szálltak. Ekkor Kecskeméty Mihály ikervári plébánost Széchenyi György püspök nevezte ki sárvári plébánossá pápóci perjellé, de a kinevezést a pozsonyi kir. kamara erősítette meg.⁴⁷⁾ Kecskeméty 1681-ben a győri káptalanban kapott stallumot, de plébániáját és perjelségét 1684-ig megtartotta.⁴⁸⁾ Győrből a veszprémi nagypréposti stallumra ment át.

1684—1690. *Kondoray Tamás*, zselizi apát, sárvári plébános,⁴⁹⁾ aki ekkor már harmadízben volt sárvári plébános. Elsőízben 1656—1660., másodikízben 1662—1666.⁵⁰⁾ Meghalt 1690-ben Sopronban.⁵¹⁾

1690. júl.—1691. júl. *Bétyös Pál* sárvári plébános.⁵²⁾

7. 2. sz. Nádasdy Ferenc gr. 1667. jan. 28. értesíti Széchenyi György püspököt, hogy a pápóci priorság beneficiumát a sárvári plébániába »incorporálta és applicálta» és »érdemes voltát és maga jó viselését jelentvén P. Telekessy István Urnak, ugyan sárvári plébánosnak conferálta» — és kéri a püspököt, hogy confirmálja. Reméli, hogy »mind az Anya szent Egyháznak, mind az Hazájának hasznos szolgája leszen«. Széchenyi György 1667. máj. 1. Rákoson így indorsálta Nádasdy levelét: Quod Deus coniunxit, sc. Plebaniam Sárváriensem et prioratum infra scriptum, homo non separet — et ego confirmo.

⁴⁶⁾ Pápóci préposts. lvt. III. Cth. 100. 105. sz. — 2. Tárca. 256. sz. — 8. Tárca, 763., 764., 768. sz.

⁴⁷⁾ U. o. 8. Tárca. 763. sz. — III. Cth. 116. sz.

⁴⁸⁾ Győri püsp. lvt. B. Capsa, 3. fasc. 10. sz.

⁴⁹⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 15. felvall. jk. 151—2. l.

⁵⁰⁾ Sárvári plébánia anyakönyvei.

⁵¹⁾ U. o. és győri kápt. m. lvt. 13. Cth. 497. sz.

⁵²⁾ Sárvári pléb. anyakönyvei.

1691—1708. Bakos Imre sárvári plébános. Sárvár városa 1691. aug. 8-án kelt levelében a minap meghalt Böytös Pál helyébe Bakos Imre köveskúti plébánost kérte magának lelkipásztorul.⁵³⁾ A Kazó prépost-féle Canonica Visitatio szerint: ungarus, Sabariensis, magister philosophiae et Theologiae,⁵⁴⁾ tehát nagyképzetségű egyházi férfiú. Mint perjel új urbariumot adott pápóci és szentpéter-i jobbágyainak.⁵⁵⁾ A Kemenes alatt levő Szent Péter-pusztát megtelepítette és jobbágyainak három évi szabadságot adott. A 13 év előtt elpusztult Szentpéter falut 1696-ban a vármegye segítségével telepítette meg.⁵⁶⁾ Nemcsak jó gazdának mutatta magát ez intézkedéseivel, hanem a perjelség lelkiismeretes gondozójának is.

1708. Tajnay Márton László.⁵⁷⁾

1711—1733. Orosz Pál.⁵⁸⁾ Előbb 1707—1711. győri székesegyházi magyar káplán, kit Meszlényi János győri alispán kanonokságra ajánlott.⁵⁹⁾ Erdődy László gróf pápóci prépost idejében a prépostság birtokait is kezelte.⁶⁰⁾ Sok kellemetlenséget okozott neki Draskovich Ádámné grófné, aki a plébánia javait elfoglalta, a pápóci perjelség címén pedig várkápláni szolgálatot kívánt tőle. 1732—1745-ig vasvári prépost, 1745-től veszprémi nagyprépost, ansari v. püspök, a hétszemélyes tábla bírája. Meghalt 1756. márc. 27-én.

1733—1736. Kontor Pál.⁶¹⁾ Régi nemesi családból származott. 1721—1725-ig felsőpatyi, 1725—1732-ig vámoscsaládi plébános. A sárvári plébánia Canonica Visitatioja theologus speculativusnak, magyar, német és olasz nyelvet beszélő művelt embernek mondja, aki 1732-ben történt beiktatása alkalmával 41 éves volt. Hamarosan a

⁵³⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. X. Cth. 704. sz.

⁵⁴⁾ Sárvári pléb. anyakönyvei.

⁵⁵⁾ Pápóci préposts. lvt. 10. Tárca, 881. sz. Győri püsp. lvt. B. Cápza, 4. fasc. 3. sz.

⁵⁶⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 14. felvall. jk. 149—152. ll.

⁵⁷⁾ Sárvári pléb. anyakönyvében csak ez egy évben fordul elő.

⁵⁸⁾ Szombathelyi kápt. lvtár: 50. sz. A pápóci perjelség iratai. 2. Fasc.

⁵⁹⁾ Győri belvárosi plébánia: Liber Copulat. 1692—1743. Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost püspök iratai, IV. 330. l.

⁶⁰⁾ Pápóci préposts. lvt. III. Cth. 117. sz. Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai. VI. 312—314. 317—353. 356. ll.

⁶¹⁾ Sárvári pléb. anyakönyvei.

kerületi alesperesi teendőkkel is megbízta püspöke.⁶²⁾ Meghalt 1736-ban.

1737—1747. *Partlin László*. 1721—1731-ig büki, 1731—1733-ig rumi, később saródi plébános volt. 1737-ben Draskovich Lipót gróf adta neki a sárvári plébániával együtt a perjelséget. Meghalt 1747. április 27.⁶³⁾

1748—1762. *Sági Mihály*. A humaniorákat Sopronban, a filozófiát Budán, a teológiát Győrött tanulta. Mint újmisési pap került az újonnan felállított egyházszegei plébániára (ma Rábakovácsi, Vasm.) 1728-ban, ahol husz évi szüntelen küzdelem közepette restaurálta az 1547. óta szünetelő plébániát, és visszaperelte a vizeki Talliáncsalád által bitorolt egyházi javakat. 1748-ban jött Sárvarra, ahol 1762-ig működött.⁶⁴⁾ Itt érte püspöke címzetes kanonokká való előléptetése 1753-ban.⁶⁵⁾ 1762-ben járfalvi Horváth István vasvári örkanonokkal javadalmat cserélt. Meghalt 1772-ben. A pápói perjelségben rossz emléket hagyott maga után. Utóda, Horváth István a szombathelyi szentszék előtt pert indított ellene és azzal vádolta, hogy »turpis lucri cupiditate inductus et cum summo scandalo Christianae et Catholicae plebis possessionis Pápócz, totiusque illius districtus et vicinitatis« — a remeték régi kápolnáját és bazilikáját sörfőző céljára engedte át. A perjelséget is csak oly feltétel mellett cserélte el vele, hogy még három évig (1762—1765.) ő bérelheti.⁶⁶⁾

1762—1770. *jákfalvi Horváth István*. Kőszegi plébános és tábori lelkész volt. Batthyány Lajos gróf főkancellár 1745-ben felsőörsi préposttá nevezte ki. Mivel kőszegi plébániájától nem akart megválni, és mivel a prépostság kiváltságos helyzetére hivatkozva a veszprémi püspöknek az engedelmességet megtagadta, a püspökkel

62) Győri püsp. lvt. Conscriptio proventuum parochialium. Fasc. Comitatus Castriferrei. — U. o. B. II. Capsa, 7. fasc. 1. sz. Gencs—keszői határjárás ügyében tanuvallomás. — Sárvári pléb. anyakönyvei. Nagy Iván: Magyarország családai címerével. 8. 273. l.

63) Pápói préposts. lvt. II. Clh. 89. sz. — III. Clh. 148. sz. 2. Tárcs, 300. sz. 8. Tárcs, 765. sz. Sárvári pléb. anyakönyvei. Győri püsp. lvt. Keresztély Ágost iratai. VI. 356. l.

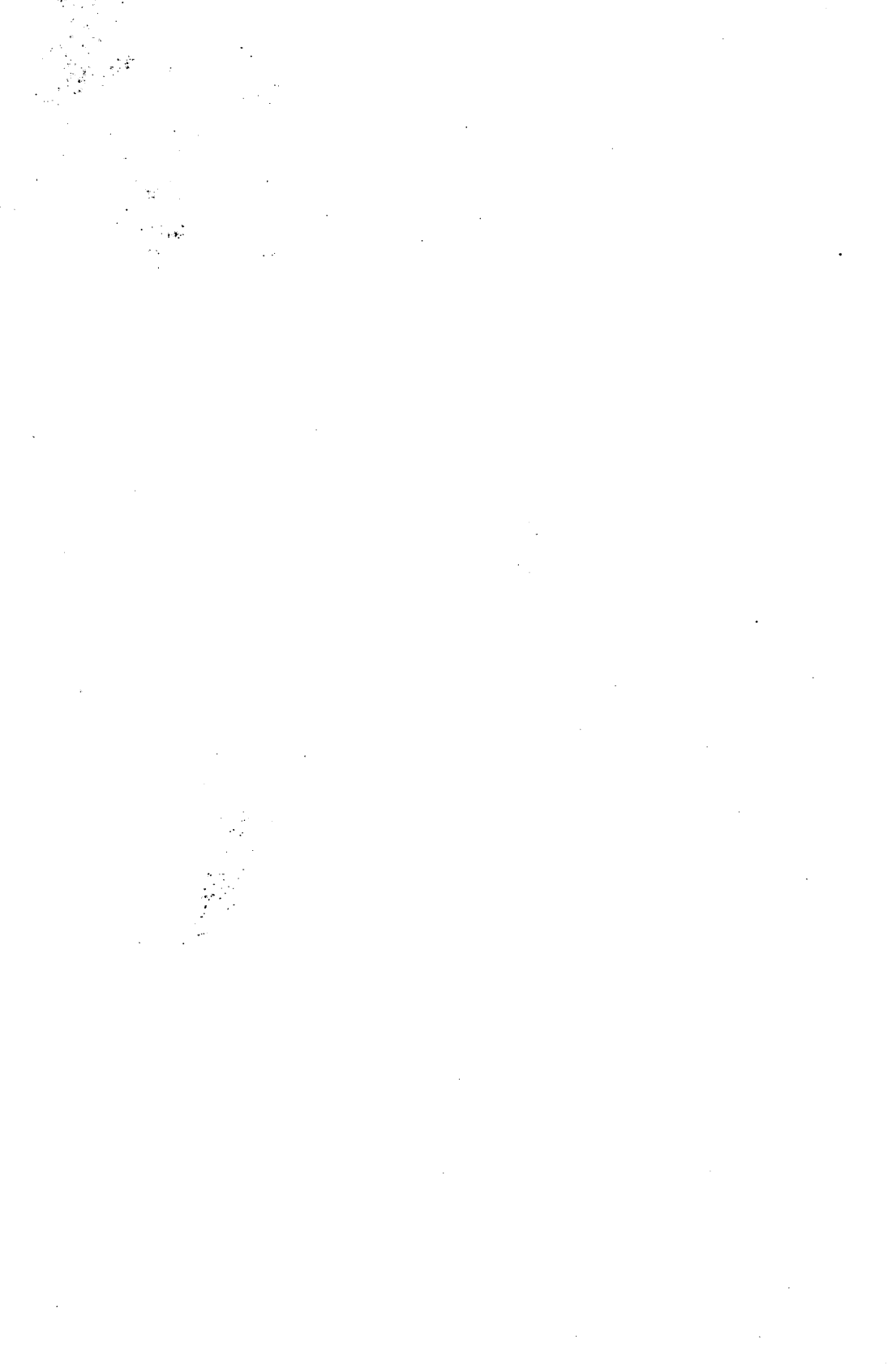
64) Sárvári pléb. anyakönyv. — Pápói préposts. lvt. 2. Tárcs, 278., 280., 282. sz.

65) Győri püsp. lvt. D. Capsa. 3. fasc. 3. sz. 1753. év.

66) Szombathelyi kápt. lvt. Acta Prioratus Pápóciensis 50. 7. fasc. 6. sz.

17 — Prioratus BMV de Papocz cum Parochia — 66.
Sárváriensi canonice perpetuo unitus.

meggyült a baja. 1751-ben prépostságát elcserélte Beze-rédy Ferenc vasvári örkanonokkal. 1762-ben pedig kano-noki stallumát cserélte el Sághy Mihály sárvári plébános-sal és pápóci perjellel.⁶⁷⁾ Mint vasvári kanonokot és madocsai apátot Inkey Boldizsár földesur és kegyur ne-vezte ki sárvári plébánossá.⁶⁸⁾ A sárvári plébánián jó emléket hagyott maga után: 1766-ban saját költségén építette meg a plébániaházat, melynek faragott kőből készült portáléját a pápóci perjelség címerével ékesí-tette fel. Meghalt 1770. szeptember 1-én, Jákfán temet-ték el.

A régi plébániaházat 1889-ben lebontották és újjá-építették, a címert azonban nem helyezték vissza rá. A mai apátplébános, Huszár Mihály, mint a történeti és művészi emlékek értékelője, 1926-ban ismét feltétette a címert a plébániaház portáléjára és így a pusztulástól megmentette. A szép címert a mellékelt rajz mutatja, melybe Horváth István apáti jelvényei is beleilleszkednek.

A címert tartó kögerendán e felírás olvasható: 17. Prioratus B. M. V. de Pápocz cum Parochia Sárváriensi canonice perpetuo unitus. 66. Az alatta párhuzamosan futó szemöldök köpárkányon pedig e jelmondatot olvas-suk: Spes confisa Deo et MARIA nunquam confusa re-cedit.⁶⁹⁾

1770—1779. Hersching Zsigmond Ferenc. Nemes csa-lád sarja. Atyja, János pécsi főbíró, később Baranya-megye alispánja, anyja Hegyi Julianna volt. Született Pécsen 1742-ben. Tanulmányait Pécsen és Nagyszombat-ban végezte; 1767-ben felvette a papi szent rendet; két évi káplánkodás után az apacsi plébániát nyerte el. Szily Ádám kegyur ismét meghívta őt a sárvári plébániára és vele kapcsolatos pápóci perjelségre. Hamarosan elnyerte a Szentlélekről nevezett madocsai apátság címét és tábla-bírói címet is kapott.⁷⁰⁾ Zichy Ferenc gróf győri püspök nem fogadta el a kegyur jelölését és nem is erősítette

⁶⁷⁾ Veszpr. püsp. lvt. Koller-féle Archivum. 13. fasc. 13. sz. Győri püsp. lvt. D. Capsa, 3. fasc. 3. sz.

⁶⁸⁾ U. o. és B. Capsa, 1. fasc. 12. sz. 1762. év. — Pápóci préposts. oklvt. I. Cth. 48. sz. — 8. Tárca. 767. sz. — 9. Tárca, 831. sz.

⁶⁹⁾ Huszár Mihály sárvári apátplébános úr közlése után, aki a címer rajzát is rendelkezésünkre adta.

⁷⁰⁾ Szentkirályi István t. kanonok »A pécsi papság« c. kéz-íratos gyűjteményéből bocsátotta rendelkezésünkre ez adatokat. Pápóci préposts. lvt. 8. Tárca. 768. sz.

meg Herschingot javadalmaiban, mert a pápóci prépost óvást emelt a perjelség adományozása miatt és egyben a királyhoz folyamodott a perjelség ügyének tisztázásáért. Szily Ádám erre lefoglalta a perjelség és plébánia jószágait, sőt az elhunyt sárvári plébános és perjel hagyatékát is. Mária Terézia királynő 1770. december 22-én ítélte ez ügyben: a pápóci prépost követelésének van ugyan jogi alapja, de az ellenkező százados gyakorlat folytán elévült. Utasítja Zichy Ferenc püspököt, hogy Herschinget erősítse meg javadalmaiban és beiktatását rendelje el. Egyben Szily Ádámot letiltja a perjelség és plébánia javainak birtoklásától; utasítja az elhunyt sárvári plébános hagyatékának kiszolgáltatására.⁷¹⁾ Ez alkalommal a király nemcsak megerősíti Szily Ádám kinevezését, hanem egyenesen kinevező iratot küld a perjelnek. E vitás ügy alkalmul szolgált a kegyuri kérdés tanulmányozására. Az alapítólevél rendelkezése szerint magának követeli a király a perjel kinevezésének jogát; kir. kinevezés nélkül bitorlásnak nevezi a perjelség birtoklását. Sőt a prépost kinevezésének jogát is vitatja a kamara, de a püspök igazolja a maga jogát. Mária Terézia ekkor már foglalkozik a perjelség végleges rendezésével, illetőleg egyházi célra való adományozásával. A kir. kamara 1773-ban jelzi, hogy a perjelség kamarai adminisztrálás alá, azután hamarosan új adományozás alá kerül.⁷²⁾

A javadalmába beiktatott Hersching perjel hamarosan perbe került a pápóci préposttal a pápóci malom és mészárszék jövődelmének megosztásáért.⁷³⁾ 1775-ben lemondott a sárvári plébániáról és családja körébe költözött Pécsre,⁷⁴⁾ de a perjelséget továbbra is megtartotta. A plébániát felsőbüki Nagy Imrének adta a kegyur, de már a pápóci perjelség nélkül. Így vége szakadt a két javadalom 1667. óta tartó egyesítésének.⁷⁵⁾ Mint perjel még tovább is működött Hersching: 1776-ban egyességre lépett a győri püspök előtt a pápóci préposttal a miklósfalvai és pápóci legeltetés vitás kérdésében.⁷⁶⁾ Ez volt utolsó perjeli ténykedése, amiről okirataink tudósítá-

⁷¹⁾ U. o. 9. Tárca, 837. sz. — I. Clh. 48. sz.

⁷²⁾ Szombathelyi kápl. lvt. Acta Prioratus. 50. Fasc. 4. több irata.

⁷³⁾ Pápóci préposts. lvt. 9. Tárca. 837. sz.

⁷⁴⁾ Szentkirályi István pécsi c. kanonok úr közlése után.

⁷⁵⁾ Sárvári pléb. anyakönyv.

⁷⁶⁾ Pápóci préposts. oklvt. 9. Tárca 839. sz.

nak.⁷⁷⁾ Mária Terézia a kir. kamara több évi előkészítése után 1779-ben meghozta döntő ítéletét, mellyel a pápóci perjelséget mint különálló egyházi javadalmat megszüntette és Hersching Zsigmondot lemondatta. Hersching azonban lemondását oly feltételhez kötötte, hogy a perjelség jövődelméből évi 500 forintot kap; továbbá a szombathelyi püspök kiszolgáltatja neki azt a 2000 forintot, amit eddig a két utolsó szombathelyi kanonok évenként a kir. kamarától élvezett javadalmul. A két kanonok ugyanis ezentúl a perjelség jövődelméből nyeri ellátását. Ez lesz az ő jövődelme mindaddig, míg a király megfelelő apátságról vagy más javadalomról gondoskodik számára kárpótlásul.⁷⁸⁾ E javadalmat azonban Hersching nem kapta meg. 1808-ban kérte ismét a kárpótló prépostságot, de sikertelenül. Meghalt 1821. december 5-én.⁷⁹⁾

A pápóci prépostok az egész 17. és 18. századon át küzdöttek a perjelség birtokainak megszerzéseért, de eredménytelenül. Nagyfalvi Gergely 1613-ban perbe idézte a perjelt és a maga számára követelte a perjelség birtokait. A perjel jogos adományozás alapján magáénak vallotta azokat. II. Mátyás király a kalocsai érseket bízta meg a per eldöntésével és az igazság megállapításával.⁸⁰⁾ Nem sikerült a per elintézése. 1615-ben Nagyfalvi Gergely a kegyuraságot bitorló Nádasdy grófot idézte perbe. A király újból Naprághi Demeter kalocsai érsekre bízta az ítéletet. Naprághi nem mert döntő ítéletet hozni.⁸¹⁾ Nehéz is volt Nádasdy ellen ítéletet mondania, akinek adományozásából épen ő fogadta el és bírta akkor a perjelséget. 1738-ban Milkovics János pápóci prépost tiltakozott a csornai konvent előtt Draskovich Lipót gróf ellen, aki 1737-ben a sárvári plébániával együtt a perjelséget is adományozta Partlin Lászlónak.⁸²⁾ 1763-ban Schogg Kristóf prépost ugyancsak a csornai konvent előtt tiltakozott Inkey Balázs ellen, aki a sárvári plébániával együtt ismét adományozta a perjelséget is.⁸³⁾ 1770-ben Szily Ádám ellen emelt óvást Schogg Kristóf e cí-

77) U. o. 10. Tárca. 844., 845., 849. sz.

78) Szombathelyi kápt. lvt. 101. Fasc. 23. sz.

79) Szentkirályi István kézírata.

80) Pápóci préposts. lvt. 8. Tárca, 747. sz.

81) U. o. 749. sz.

82) U. o. II. Cth. 89. sz.

83) U. o. 8. Tárca. 767. sz.

men. Ekkor hozta Mária Terézia királynő a fentebb említett ítéletet a perjelség kegyurasága ügyében.⁸⁴⁾

A pápóci prépostok az ítélet után sem mondtak le jogukról, de annak érvényt szerezni nem tudtak. Mária Terézia királynő 1779. december 31-én kelt főkegyuri rendelkezésével véglegesen megoldotta e kérdést. Miután Hersching Zsigmondot lemondatta, a perjelség birtokait kétfelé osztotta: a vasmegyei birtokokat a vásvár—szombathelyi káptalannak adta a perjelség címével együtt, melyet a káptalan egyik tagja visel; a sopronmegyei Sebesfalut pedig a soproni társaskáptalannak adta örökös javadalmul.⁸⁵⁾ Ezzel a százados peres ügy végleges befejezést nyert, a pápóci perjelség megszűnt.

Még csak azt említjük meg, hogy a soproni társaskáptalan Sebes birtokát az 1900-as években eladta, így a birtok e része véglegesen világi kézre került.

A vásvár—szombathelyi káptalannak átadott birtoktestek változatos ügyéről bőséges adatot tartalmaz a káptalan levéltára.⁸⁶⁾

A prépostsági és perjelségi templomok viszontagságos élete.

Az alapítás idejéből való és dolgozatunk folyamán idézett okiratok két templomnak építését tulajdonítják Gelsey Margit alapítónőnek. A Boldogságos Szűz tiszteletére szentelt egyházat az Ágoston-rendű remeték használatára, a Legszentebb Megváltó tiszteletére szentelt templomot pedig a prépostság kanonokjai számára építette. Pápócon ezenkívül állott még a Szent Lőrinc címét viselő régi plébániai templom a remeték kolostorának szomszédságában; a falun kívül pedig a Szent Miklós pártfogása alatt lévő templom, mely szintén a plébános joghatósága alá tartozott. Későbbi okiratainkból értesülünk arról, hogy a kolostor remetéinek használatára, a nyilvános térre nyíló főbejárattal, remekmívű kápolna is létezett Pápócon, melyet Szent Mihály tiszteletére szenteltek fel. Okirataink nem ismerik az építető nevét, sem az építés idejét; annyit mondanak felőle, hogy go-

⁸⁴⁾ U. o. I. Cth. 48. sz. — 8. Tárca, 768. sz.

⁸⁵⁾ Győri püsp. lvt. Fasc. Soproni káptalan iratai. A Liber Collationum Benignarum Regiarumban 281. lapon található kir. döntv.

⁸⁶⁾ Szombathelyi kápt. lvt. Index ad acta prioratus Pápóciensis. Fasciculi sub 50.

tikus stílusban épült fel, belsejét festmények ékesítik; nyilvános térre nyíló bejárata szinte porta speciosa-számba megy, a bazilikák építési modorát jellemző ket-tős oszlopsor díszíti. Oszlopai tiszta vörös márványból készültek; oltárköve 1762-ben is ép és sértetlen vörös márvánv. Hivatalos leírása így hangzik: antiquis-sima et pretiosa capella publica Prioratus in Pápocz, honori S. Michaelis Archangeli sacrata, intus et foris in statu perfectissimo existens, elegantissima structura, et antiqua Gottica aedificata, ab intus pictura adornata, cuius capellae principalis porta ad publicum forum pros-piciens, dupplicatis pretiosis columnis ex puro rubro marmore esset adaptata; in qua capella a saeculis, etiam invalescente haeresi in Regno ordinaria nostra divina ritu Catholico perpetuo et indeficienter peragebatur, ac parochialia servitia ibidem constanter administrabantur, quousque ultimus huius nominis praepositus Dominus condam Joannes Milkovich vetustam ac desolatam Basi-licam Praepositurae suae reaedificando in ecclesiam pa-rochiam convertit, parochumque induxit. Extat praeterea in mensa arae huius Capellae integer lapis ex puro rubro marmore, procul dubio olim consecratus...⁸⁷⁾

A gotikus építési modor, a gazdag falfestés, a már-ványoszlopok 14. századbeli drága építésre vallanak, melynek költségét csak a gazdag alapítónő tudta fedezni: azért e kápolna építését Gelsey Margit bőkezűségének kell tulajdonítanunk. A 17. század végétől a 18. század végeig hallunk e kápolnáról és a Gelsey Margit építette másik két templomról, melyeket okirataink bazilikáknak neveznek. Az 1698. évi Kazó-féle Canonica Visitatio két hatalmas bazilikáról és az egyiknek szomszédságában levő kápolnáról emlékezik, melyeknek belső festése még ép; a kápolna bejárata előtt az oszlopsor még áll. Az 1713. évi Scacchi-féle Canonica Visitatio a régi plébániai templomon kívül szintén két bazilikát ismer. Az 1754. évi Batthyány-féle Can. Visitatio hasonlóképpen két ba-zilikáról tesz említést, melyeknek egyikét Milkovich Já-nos pápóci prépost restauráltatta; a másiknak csak falai állnak és régi festményei láthatók. Az 1775. évi Szily püspök-féle Can. Visitatio egy elpusztult templomról és egy kápolnáról emlékezik, mely valamikor a remeték

⁸⁷⁾ Szombathelyi kápt. lvt. Acta Prioratus Pápocziensis. 50. Csomó, 7. fasc. 6. sz. 1764. Horváth István sárvári plébános, pápóci perjel perirata Sághy Mihály szombathelyi örkanonok, előbb pápóci prior ellen.

használatában volt; de megemlíti a Milkovich prépost által restaurált plébániai templomot is.⁸⁸⁾

A jeles kápolna és a remeték bazilikájának pusztulásáról a fentebb említett pernek iratai beszélnek, amelyeket a szombathelyi püspöki szentszék előtt Horváth István pápóci perjel indított elődje, Sághy Mihály, ekkor szombathelyi kanonok ellen, akit kegyeletsértésről, és a szent épületek goromba profanizálásáról, és elpusztításáról vádol. Elmondja vádoló iratában, hogy Sághy minden ékességétől megfosztotta a kápolnát, eltávolította belőle a képeket és oltárokat és bérlőjének kamarául adta át és így »Istennek házáat Juhász kamarájává tette«. Ő 1762-ben megtisztította a világi szeméttől és kulcsát a plébánosnak adta át. Sághy azonban, aki 1765-ig bérben bírja tőle a perjelség birtokait, erőszakkal behatolt a kápolnába és ismét profán használatra adta át. De még ennél is messzebb ment: in moderna penuria procreationis vini, inducendo Braxatorem in domum residentiamque Pápócziensem Prioratus, eidemque in magnifica ac vetusta desolata Basilica Prioratus, ubi adhuc in pariete illius a tot saeculis sacrae imagines Nativitatis et Epiphaniae Christi vivis coloribus apparerent expressae, profanam fabricam aedificavit... Tehát a perjelség székházából és ősi templomából sörfőzőházat csinált. Magát a perjelséget is megkárosította avval, hogy a sörfőző céljára a csókási (elki) erdőből 100 arany értékű fát vágatott ki.

Sághy a szentszék előtt tagadja a terhére rótt hibát. Szerinte a kápolna elhagyatott volt már az ő székhelylása alkalmával is; a bazilika pedig minden oldalról nyitva levén, szabad bejárást engedett embernek, állatnak. Semmi kegyeletsértést nem követett el tehát, mikor Zichy püspök engedelmével az egyházi célt nem szolgáló épületeket profán célra adta át.⁸⁹⁾

Az 1775. évi Szily püspök-féle Can. Visitatio szerint még állottak a bazilika falai és a kápolna épülete is megvolt, de az 1814. évi Somogyi püspök-féle Can. Visitatio már nem emlékezik meg az épületekről.⁹⁰⁾ Aminek okát abban látjuk, hogy ekkor már nem szolgáltak vallási célt. A kápolna egymás fölé épített kettős épület volt. Alsó része szolgált a hívek ájzatosságára. Ez volt a fentebb leírt fényes épület; felső részét pedig a szerzetesek ma-

⁸⁸⁾ Szombathelyi püspöki lvt. Canonica Visitatiók.

⁸⁹⁾ A fentebb idézett per iratai.

⁹⁰⁾ Szombathelyi püsp. lvt. Can. Visitatiók.

gánájtatosságukra használták. Ma az egész épület be-
rakodó kamra, amivé Sághy perjel tette.

1685-ben március 12-én levélben kérte a káptalan Széchenyi György püspököt, hogy a pápói prépostságot ne töltsse be, hanem adja neki és annak jövődelméből a romladozó templomot megjavíttatja. A püspök e célra tényleg a káptalannak adta a prépostságot.⁹¹⁾ Ha javíttatott is valamit a káptalan az ősi templomon, sokat nem költött rá, mert az 1698. és 1713. évi Can. Visitatiók mint roskadozó épületről beszélnek a Szent Salvator-templomról. 1738-ban azonban e templomot romjaiból felépítette Milkovich János pápói prépost. A templom tágas, ezer lélek befogadására lett alkalmas, de csak fatornyot kapott, melybe két harang került.⁹²⁾ Ekkor állította vissza Milkovich a plébániát, melyet javadalommal is ellátott és plébánost nevezett ki. A prépostság és perjelség elpusztulása után ugyanis a kenyeri plébánia gondozta Pápócának, mint fiókegyháznak híveit.⁹³⁾ Milkovich János prépost végrendeletében megemlíti, hogy a száz és néhány évig romokban heverő templomot helyreállította; megépítette a pap és tanító lakását saját költségén.⁹⁴⁾ A templomot 1792-ben Majláth Antal pápói prépost fedette be cseréppel.⁹⁵⁾ Mivel hosszabb időn keresztül, a kápolnában tartották az istentiszteletet és a nép a kápolna védőszentjét, Szent Mihály arkangyalt nagy tiszteletben részesítette, azért a megújított templomban is ünnepélyesen ülték meg évenként Szent Mihály napját.⁹⁶⁾

A 18. század végén eltűntek már a Szent Lőrinc-templom romjai is. Talán az 1738. évi restaurálás alkalmával használtak fel több dolgot anyagából. Legkorábban, bizonyára még a török időben, pusztult el a falun kívül álló Szent Miklós-templom. Eltűnt a faluból a perjelségre vonatkozó legkisebb emlék is. Utánjárásunkra, kérdezősködésünkre a nép száján fennmaradó hagyomány nyomait sem tudtuk felfedezni.

⁹¹⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. 11. Téka, 25632. sz. — 7. Cth. 459. sz. — Győri kápt. m. lvt. Pápói prépostság okiratai. 1. Tárca, 237. sz.

⁹²⁾ Szombathelyi püsp. lvt. 1775. évi Can. Visít.

⁹³⁾ Tévednek a szombathelyi Can. Visitatiók, mikor a Milkovich által történt restaurációt 1732-re teszik. Milkovich 1736–1761. években volt prépost és a restaurálás 1738-ban történt.

⁹⁴⁾ Győri kápt. hit. h. lvt. Protocollum 1761. szept. 20.

⁹⁵⁾ Szombathelyi püsp. lvt. 1814. évi Can. Visít.

⁹⁶⁾ U. o. Can. Visitatiók.

FÜGGELÉK.

OKIRATOK.

1. SZAM.

Kálmán győri püspök alapítólevele 1365-ből a pápóci prépostságról és perjelségről.

Átirta Mátyás király 1483-ban.

*Győri kápt. magán ltára: A pápóci prépostság okmánylára,
I. Címeliot Téka, 29. sz.*

Nos Mathias Dei Gratia Rex Hungarie, Bohemie ect. Memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis. Quod nobis feria secunda in die scilicet rogationum iam transacta una cum nonnullis dominis prelatibus Baronibus Magistris prothonotariis et Regni nostri nobilibus Bude constitutis, Honorabilis Magister Thomas Canonicus et plebanus Sancti Salvatoris de Pápocz personaliter pro se et pro Magistris Michaelis et Ladislao concanonicis suis cum literis procuratoris Conventus ecclesie de Chorna iuxta continentiam literarum nostrarum citatoriarum ipsam citationem hic similiter Bude coram nobis facie ad faciem factam fore denotantium, in figura Judicij personalis presentie nostre comparando, contra Venerabilem et Religiosum fratrem Stephanum priorem ordinis fratrum heremitarum Beati Augustini in claustro Beatissime Virginis Marie in predicta Papocz fundato constitutum, proposuit eo modo: Quod quedam litere epi Jaurien. Factum prepositure et ecclesie Sancti Salvatoris predictae concernentes erga ipsum Stephanum priorem haberentur. Quas ipse Magister Thomas in sua et dictorum concanonicorum suorum personis pro defensione Juris dicte ecclesie eorum ab eodem priore rehabere vellet jure Regni nostri admittente. Quo percepto Idem fr. Stephanus prior personaliter, ut dictum est, in eandem nostram personalem exurgendo presentiam respondit talimodo: Quod scilicet hoc bene verum foret, quod dicte litere antifati epi ecclesie Jaurien. erga ipsam haberentur, non tamen ipse easdem in specie pro eo, quod dicte litere et factum dicte ecclesie Fratrum

Heremitarum concerneret eodem Magistro Thome et suis concanonicis in specie dare vellet, sed bene earundem paria in transumpto literarumstrarum eisdem concedere promptus esset et paratus, et mox hys dictis Idem Stephanus prior quasdam literas privilegiales condam domini Colomanni epi dicte ecclesie Jaurien. suo proprio et dicti Capituli sui sigillis consignatas nobis presentavit hunc tenorem continentes: *Colomannus* — dei et apostolica gratia epus Jaurien. Omnibus Christifidelibus presentes literas inspecturis Salutem in omnium Salvatore. Suscepti regiminis cura nos sollicitat, ut utilitatibus ecclesiarum nobis subiectarum, in illis precipue, per quas et divini nominis cultus augeatur, et animarum saluti consulatur, paterna sollicitudine curemur providere. Ad universorum igitur notitiam harum serie volumus pervenire: Quod licet olim inter religiosos viros priorem et fratres ordinis heremitarum Sancti Augustini de Papocz et Georgium plebanum de eadem super ecclesia Beate Virginis questionis materia suborta et diutius ventilata extitisset. Nos cupientes ipsos ad pacis optate deducere tranquillitatem, ne ipsi diutius fatigarentur laboribus et expensis, partes nostras interponendo compositionem quandam in alys literis nostris privilegialibus contentam feceramus talem, videlicet quod ecclesia predicta Beate Virginis pro clauastro seu conventu prefatorum fratrum ordinis Sancti Augustini perpetue et pacifice remaneret, ecclesiam autem sancti Laurenty martiris prope ecclesiam predictam Beate Virginis constructam et existentem idem Georgius plebanus cum omnibus iuribus parochialibus nec non terris, rebus et bonis, quibus nobilis domina Margaretha Relicta condam Magistri Pauli dicti Magyar, plebaniam de Papocz dotare dinoscebatur, habere deberet; verum quia, prout experientia nos docuit, ipsa nostra compositio seu ordinatio non tam pacis et concordie esse poterat conservatura, sed maioris potius et amplioris videbatur discordie inductura, et quod statutum erat in ipsa ad utilitatem et commodum, tendere videbatur ad noxam; eo quod predictae ecclesie scilicet Beate Virginis et Sancti Laurenty adeo vicina erant, et contigua, ut ipsi scilicet fratres et plebanus, utpote homines diversorum professionum in officiis divinis se ipsos mutuo impediabant, contencionesque et iniuria inter ipsos invalescebant, scandalaque maiora de die in diem oriri verisimiliter sperabantur. Nos igitur pre malis huiusmodi animarumque periculis ac scandalis, que ex hys inposterum possent evenire, sollicite occurrere cupientes, cum ad officium presi-

dentium pertineat, ut ea que iusta consideracione statuta fuerant, cum in abusum vergere circumspicit discurret, previa reformaret: habita cum fratribus nostris de Capitulo Jaurien. matura deliberatione, de ipsorum consilio interveniente etiam de consensu nobilis dne Margarethe supradicte statuimus et decrevimus ut prefata ecclesia Beate Virginis simulcum ecclesia Sancti Laurenty ipsi priori et Fratribus ordinis Heremitarum sancti Augustini devolvantur ipsorumque usibus amplicentur, per ipsos more aliorum religiosorum tenende et gubernande cum eorum cimiterys, fundis et edificiis..... et..... ipsorum Fratrum perpetuo cesseat (?); quia vero ipsa nobilis domina, ut predicta scandala vitarentur, salubri ducta proposito ex fervore devocionis volens et cupiens terrena spiritualibus et transitoria eternis felici commercio commutare, quando ecclesiam noviter de novo construxit et de novo consensu et fundavit ad honorem Corporis Christi et Sancti Salvatoris, quam quidem ecclesiam copiose bonis et possessionibus infrascriptis dotavit, scilicet medietate possessionis Papocz, quam una platea, que incipit a parte occidentali a fluvio Raba et tendit ad partem orientalem versus plateam Remins (?) vocatam, in qua etiam platea dicta ecclesia Corporis Christi constructa existit. Item duabus possessionibus Páli et possessionibus seu predys Doch, (Daág, Deák), Chayk et Vichafelde vocatis in districtu Rabakez Comitatus Soproniensis. Item sex rotis Molendinalibus in fluvio Raba molentibus in territorio dicte possessionis Papocz. Item directa medietate possessionis Ech Comitatus Jauriensis cum omnibus iuribus et proventibus et specialiter juris montani; aliam medietatem eiusdem possessionis pro predicto priore et Fratribus remanente, hoc adiecto, quod si unam medietatem dicte possessionis Ech, que nunc apud manus Johannis filij condam Pauli Magyar Magistri iuxta formam literarum privilegialium Magnifici viri Comitis Stephani Bebek Judicis Curie domini nostri Regis ad ipsam dominam vel suos successores reverenire contingeret, similiter ad ipsas duas ecclesias devolvatur inter ipsas dividenda. Item totali sua possessionaria portione in Kwehk habitam in Comitatu Castri ferrei; que omnia et singula cum omnibus earum utilitatibus et proventibus ac usibus universis iuxta formam et continentiam literarum domini domini nostri Regis ad ius et proprietatem predictae ecclesie Corporis Christi alias Sancti Salvatoris abstulit et transtulit pleno iure, nullum ius nullumque proprietatis dominium sibi vel suis reti-

nendo in eisdem; voluit etiam predicta domina et disposuit, ut universe alie possessiones ipsius ubicunque existentes, nunc apud manus ipsius Habite vel quas ordine iudicario acquirere et obtinere proterit, de quibus ipsa vivente aliter non disponderet, similiter ad ipsas ecclesias, quas pro herede universali instituit, devolvantur inter ipsas dividende ac perpetuo possidende; lites etiam super factis possessionum per ipsam motas et inceptas Rectores predictarum ecclesiarum nomine ipsarum ecclesiarum prosequi valeant et generaliter ubicunque prefata domina possessiones habere dinosceretur, a quibuscunque detentoribus earundem venditore valeant requirere, abtentaque ad ius et proprietatem dictarum ecclesiarum modo premissis applicare. Nos igitur ad ea, que ecclesiastici status honorem et incrementum premonent, tanto specialius intendente, quanto gratiosius arbitramus obsequium impendere Christo gratum et acceptum ob reverentiam Corporis Christi et Sancti Salvatoris, interveniente etiam instanti petitione predictae nobilis domine, cupientes predictam ecclesiam specialiter magnificare et decorare ac precellentia prepogative insignis atollere, eandem ecclesiam Collegiatam seu prepositalem statuimus, eveximus et *promovimus, ita videlicet, quod in ipsa ecclesia Corporis Christi et Sancti Salvatoris unus de Collegio seu Capitulo ecclesie nostre Jaurien. et non aliunde in prepositum assumatur per nos et nostros successores preficiatur et canonice instituatur* cum quattuor Canonicis, quorum institutio et destitutio ac correctio ad prepositum pertineat prenotatum. Ceterum totum ius parochiale ipsius ville Papocz et curam animarum ad predictam ecclesiam Corporis Christi et Sancti Salvatoris transtulimus, ita videlicet, quod si predictus Georgius plebanus quo advixerit, populis de Papocz de ipsa ecclesia Corporis Christi omnia Sacramenta ecclesiastica porrigat, et curam exerceat animarum, omniaque parochialia possideat et percipiat simul cum omnibus illis rebus et bonis, quibus eundem plebanum prefata domina, ut premissum est, dotasse dinoscitur; predicto vero Georgio plebano viam universe carius ingresso vel aliud beneficium adepto vel alias quovismodo predicta plebania vacante, omnia iura parochialia ac donationes premissae ad predictam ecclesiam Corporis Christi devolvantur pleno iure et populis de Papocz cum patronis communi sensu uniri de predictis quattuor Canonicis eligant, qui ipsis curam exerceat animarum, sane prior et fratres de iuribus parochialibus nihil plus iuris sibi vendicare, nisi in quantum ipsorum

privilegia et ipsorum libertates se extendunt. Insuper voluit eadem domina, ut nec ipsi fratres possessionum ipsorum vendere, impignorare seu infeudare vel alias quovis modo alienare possint ac valeant, nisi preposito et Canonicis supradictis, similiter autem et ipse prepositus cum suis Canonicis hoc idem facere teneantur. Ita quod predictae possessiones nunquam ab ipsis ecclesys alienare valeant, sed semper apud ipsas vel earum alteram perpetuo remaneant. — Volumus insuper, quod prepositus cum fratribus mutuo se preveniat caritate alter alterius onera supportando et si aliqui contra ipsos vel eorum alterum ratione possessionum predictarum lites aut questiones monere voluerint, se ipsos mutuo defendant non parcendo laboribus nec expensis. Et iterum statuimus et ordinamus, quod si in aliqua predictarum ecclesiarum mortuos sepeliri, aniversaria seu commemorationes aliquorum defunctorum fieri contingat, prepositus et Canonici in Claustro Fratrum predictorum... altare similiter et ipsi Fratres in ecclesia Corporis Christi unum altare habeant pro Missis ibidem cantandis seu legendis; quibus omnibus supradictis ordinationibus idem Georgius plebanus suum prestitit consensum et assensum renunciando omni iuri, si quod in predictis ecclesys Beate Virginis et Sancti Laurenty habuisset, literas etiam universas super his habitas cassas reddidit et inanes. Preterea prepositus predictus equalem medietatem fructuum proventuum nec non munerum omnium possessionum predictarum et aliarum rerum quarumlibet nunc habitarum vel impofterum habendarum predictis Canonicis administrare teneatur. In villis autem et possessionibus idem prepositus iudices seu officiales constituat et iurisdictionem exerceat, nec non Birságia et alia iura officialibus debita tollat et percipiat. Addidimus insuper ut prebenda Canonialis illius, videlicet (qui) ex canonico predictae ecclesie nostre modo premissa in prepositum promotus fuit, annexa sit prepositurae predictae, et quod ipsa prebenda canonicalis semper et perpetuo sequatur tamquam accessorium preposituram antedictam. Insuper predicta nobilis domina medietatem cuiusdam prati seu feneti in territorio portionis Sebes, quod hactenus ad dominos de Papocz pertinuit, item medietatem silve Azzonerde vocate, similiter predictae ecclesie Corporis Christi dedit et donavit, excepta tamen quadam parva insula prope finem Papocz, quam priori et fratribus donavit. Salvis etiam sex mediis fundis sive laneis in eadem Papocz, quas eadem domina eligere maluerit addicientes, et si aliqui

ex populis de Papocz in Cimiterio Beate Virginis predictae sepulturas eligere voluerit, quicquam ad predictos fratres cum funeribus aut alias quovismodo ratione huiusmodi sepulturarum pervenerit, ipsi preposito quintam partem dare et restituere teneantur, nisi aliqua ipsis fratribus specialiter sint legata; predictam etiam ecclesiam Corporis Christi et Sancti Salvatoris in signum maioris et amplioris prerogative ab omni iurisdictione prepositi Castriferrei exemimus et exemptam reddidimus de consensu et beneplacito prepositi Castriferrei, ita quod videlicet nobis et ecclesie nostre immediate sit subiecta, collatioque ipsius prepositure ad nos nostrosque successores cum consensu fratrum nostrorum pertineat. In quorum omnium testimonium perpetuamque firmitatem presentes literas nostras privilegiales emanari fecimus appensione sigilli nostri secreti, quo ad presens propter carentiam maioris sigilli nostri utimur consignatas. In signum etiam consensus Capituli ecclesie nostre predictae sigillum ipsorum presentibus apponi fecimus. Datum Jaurini in Octavis festi Beati Georgy martyris, Anno domini Millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. — Quibus presentatis quia prescripte litere dicti quondam domini Colomanni episcopi ecclesie Jaurien. Factum predictae prepositure et ecclesie Sancti Salvatoris in recta sui parte concernere videbantur, pro eo nos tenores ipsarum literarum de verbo ad verbum sine augmento et diminutione aliquali presentibus literis nostris privilegialibus sigillo nostro autentico, quo in Judiciis utimur, assignatis inseri ac transcribi et transsumi facientes eidem Magistro Thome Canonico et plebano dicte ecclesie Sancti Salvatoris ceterisque suis concanoniceis duximus concedendas communi iustitia observata. Datum Bude predicta secunda die termini prenotati Anno domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo tercio.

(Zöld, kék és vörös selyem zsinóron függő viasz pecsét.)

2. SZAM.

Gelsey Margit végrendelete a pápóci prépostság és perjelség javára 1371-ben a győri káptalan kiküldöttéi előtt.

A győri káptalannak 1424. évi átiratát **V. László király 1455-ben újból átirta.**

Győri kápt. m. ltár: Pápóci prépostság okmánylára, I. Cth. 26. sz.

Nos Ladislaus Dei gratia Hungarie, Dalmacie, Croacie ect. Rex ac Austrie et Stirie Dux nec non Marchio Moravie ect. Memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis. Quod nostre maiestatis veniens in conspectum fidelis noster Venerabilis vir Matheus prepositus ecclesie Sancti Salvatoris de Papocz et Canonicus ecclesie Jaurien. exhibuit et presentavit nobis quasdam literas honorabilis Capituli dicte ecclesie Jauriensis tenores quorundam duorum privilegiorum eiusdem Capituli: unius videlicet, quo mediante quondam nobilis domina Margaretha Relicta Magistri Pauli Magyar, filia Ladislai filij Andree de Gelse, certas possessiones porcionesque possessionarias, nec non predia ac molendina et nonnulla alia iura sua inferius in tenore eiusdem privilege nominatim conscriptas et denotata cum omnibus suis utilitatibus et pertinencys quibuslibet, ante fate ecclesie Sancti Salvatoris de Papocz ac preposito et prepositure eiusdem in perpetuam elemosinam dedisse et contulisse dinoscitur; — *et alterius*, per quod eadem domina Margaretha quasdam alias porciones suas possessionarias, nec non quoddam predium ac nonnulla alia iura possessionaria et bona sua in eodem tenore ipsius privilege inferius *scriptas* et nominata, cum suis utilitatibus et pertinencys Claustro beate Marie Virginis in eodem Papocz constructo ac priori et fratribus ordinis Sancti Augustini Confessoris in eodem Claustro degentibus sub certis clausulis, conditionibus et articulis in tenore eiusdem privilege lucidius contentis, expressis et specificatis donasse et contulisse agnoscitur, In sacristia et conservatorio prefate ecclesie Jaurien. ad mandatum quondam Serenissimi prin-

cipis domini Sigismundi Romanorum ac Hungarie ect. Regis, Avi nostri carissimi dive memorie, inventorum, atque verbotenus eisdem literis insertorum, in se continentes, privilegialiter confectas et emanatas tenoris subnotandi. Supplicans maiestati nostre Idem Matheus prepositus suo de prefate ecclesie sue nominibus humiliter et devote, quatenus huiusmodi literas ratas gratas et acceptas habendo literisque nostris similiter privilegialibus de verbo ad verbum inscribi et inseri faciendo premisse donacioni pro antefata ecclesia Sancti Salvatoris, nec non preposito et prepositure predictis per annotatam quandam dominam Margaretham modo antedicto facte, item conditionibus in tenore alterius dictorum privilegiorum pro parte scilicet antedicti Claustri beate Marie Virginis et fratrum Augustinensium predictorum confecti per eandem dominam positis seu adiectis. Ipsumque prepositum et suam ecclesiam predictam in aliqua sui parte concernentibus, nostrum consensum Regium prebere dignaremur, benevolum pariter et assensum. Quarum quidem literarum tenor talis est: Capitulum ecclesie Jaurien. omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presentium notitiam habituris Salutem in omnium Salvatore. Ad universorum tam presentium quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod nos de speciali mandato Serenissimi principis et domini dni Sigismundi Dei gratia Romanorum Regis semper Augusti ac Hungarie nec non Bohemie ect. Regis nobis literarie injuncto et per honorabilem virum dominum Gregorium prepositum ecclesie Sancti Salvatoris de Papocz allato, quedam literaria instrumenta ipsius domini Gregory factum diversorum jurium prefate ecclesie de Papocz tangentia, in Sacristia et conservatorio ac registro Communitatis prefate ecclesie nostre more ab antiquo solito reposita requiri et inveniri fecimus huiusmodi tenores continentia: *Capitulum ecclesie Jauriensis* omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presentium noticiam habituris Salutem in omnium Salvatore. Quoniam oblivio, que est mater cecitatis et ignorancie gesta hominum a memoria humana tollit et evellit, sed adinvenit ut scriptis autenticis commendentur. Ad cunctorum igitur noticiam tam presentium quam futurorum harum serie volumus pervenire: Quod cum ad instantissimam et legitimam petitionem Nobilis Domine Margaretha vocate Relicte Magistri Pauli dicti Magyar filie videlicet Ladislai filij Andree de Gelse, de genere Nádasd, gravi infirmitate prepedite in nostram presen-

tiam personaliter venire non valentis ad audiendam quandam suam fassionem et dispositionem, discretos viros dominos Dominicum Soproniensem et Dionysium Mosoniensem Archidiaconos, Magistros Johannem et Petrum, socios et concanonicos nostros in villam Papocz pro testimonys transmissemus fide dignos, Tandem iidem ad nos reversi nobis conformiter retulerunt. Quod predicta nobilis domina in eorum presentia sana mente liberaque voluntate secundo die festi beate Marie Magdalene proxime nunc preteriti matura deliberatione prehabita huiusmodi fecisset confessionem: ut ipsa instinctu Spiritus Sancti inflammata caduca indurabilem eternaliter substantiam et temporalia in eterna mutare posset, *pro sue Magistrique Pauli dicti Magyar domini et mariti sui, Ladislai filij, nec non Elisabeth filie suorum, Item quondam Comitissae Alexandri de Kuchk et Gregory filij eiusdem ac Nicolai dicti Kachow et Thome filij eiusdem, proximorum, nec non omnium pregenitorum suorum animarum remedio et salute, ad honorem Dei omnipotentis et sue genitricis dulcissime virginis Marie, ac totius collegii beatorum, in predicta villa sua Papocz vocata in Comitatu Castriferrei habita, unam ecclesiam in honorem Sanctissimi Corporis Christi et Sancti Salvatoris prepositalem construxisset et edificasset eamque quibusdam bonis, rebus et possessionibus a Deo sibi datis et collatis nec non per Seremissimum principem dominum Ludovicum dei gratia Regem Hungarie sibi perpetuatis ad sustentationem corporalem, In eadem ecclesia deo et sue genitrici intemerate virgini gloriose in futurum iugiter psallentibus et famulantibus hanc provisionem perpetuo duraturam fecisset et ordinasset. Item hys possessionibus infra specificandis predictam ecclesiam Sancti Salvatoris eiusque prepositos et rectores pro tempore constitutos dotasset: Primo duas partes dicte possessionis sue Papocz cum universis utilitatibus ad easdem duas partes spectantibus et quadraginta denarios de tributo fori, quod singulis ebdomadis diebus Sabbatis in eadem possessione Papocz exigi consuevit, *Scolastico eiusdem ecclesie legasset et commisisset* perpetuo dandos et conferendos. Item unum balneum, quod in medio ipsius ville Papocz existit. Item duas rotas molendinorum in fluvio Raba, in molendino, quod vulgariter hat-hosmalom vocatur in fine eiusdem ville Papocz molentes seu currentes, cum medietate cuiusdam Silve Azzonerdeye vocate. Item quoddam predium Miklósfalvafölde vocatum cum rotis molendinorum in una domo curren-*

tium intra metas dicte possessionis Papocz existentium. Item duas possessiones suas keeth Pally vocatas. Item possessionem Sebus totam cum una rota molendini et media in prefato fluvio Raba cum medietate ejusdam prati Urréthe vocati intra metas dicte ville Sebus habitas existentes. Item duo predia Tyak et Wyczczafelde vocata, in comitatu Soproniensi existentia. Item duas possessiones suas seu possessionarias portiones in Naghech et Paznan in Comitatu Jauriensi habitas, nunc apud manus ejusdem existentes; exceptis dumtaxat medietate juris montani et collectis in festivitatibus Sanctorum Georgy et beati Michaelis Archangeli in eisdem duobus possessionibus Naghech et Paznan exigi consuetis. Item rectam medietatem possessionis Zenthmiklos vocate in Comitatu Castriferrei in fine prefate ville Papocz existentem cum universis earum utilitatibus et proventibus, silvis, nemoribus, virgultis, terris cultis et incultis, pratis, pascuis campestribus, aquis, aquarum decursibus ac locis molendinorum, vineis, montibus et iuribus montanis, ecclesys in eisdem constructis, juribus patronatus earuntem ecclesiarum, generaliter vero quibuslibet utilitatibus quovis nomine vocitatis ad predictas possessiones spectantibus et pertinentibus sub eisdem metis et terminis seu limitibus, quibus ipsa domina ac predecessores sui hactenus tenuissent et possedissent, cum totali ambitu dedisset, donasset et contulisset antedictae ecclesie Corporis Christi et Sancti Salvatoris et per eam preposito et prepositure perpetuo et perhennaliter et irrevocabiliter habere, tenere et possidere, nullum ius nullumve dominium de eisdem sibi et suis posteritatibus reservasset. Sed totum ius et dominium in eandem ecclesiam collegiatam ac prepositum et preposituram convertisset et ipsos prepositum et ecclesiam in pacifico dominio possessionum et possessionarum portionum prefatarum dimisisset et reliquisset iure perhennali In cuius rei memoriam perpetuamque stabilitatem presentes literas privilegiales concessimus partium ad instantiam, Appensione Sigilli nostri autentici munimine roboratas, par earundem ad registram Communitatis conscribi faciundo. Datum tercio die prefati festi beate Marie Magdalene. Anno domini Millesimo tricesimo septuagesimo primo. Dominis Henrico preposito, Nicolao lectore, Johanne Cantore et Dominico Custode ecclesie nostre existentibus.

Alterius siquidem litere tenor sequitur in haec verba: *Capitulum Jaurien. ecclesie universis Christi fi-*

delibus presentibus pariter et futuris presentium noticiam habituris Salutem in salutis largitore. Ne ea que coram nobis vel nostris testimoniis legitime peraguntur, a memoria excidant, que res fragilis est, consuevimus scriptis autenticis solidare. Ad universorum igitur noticiam tam presentium quam futurorum harum serie volumus pervenire: Quod cum nos ad petitionem legitimam Nobilis domine Margaretha vocate, Relicte Magistri Pauli dicti Magyar filie videlicet Ladislai filii Andree de Gelse, de genere Nádasd in villa Papocz gravi infirmitate prepedite ad nostram presentiam personaliter venire non valentis, ad audiendam suam fassionem seu dispositionem nobis referendam in predictam villam Papocz discretos viros dominos Dominicum Soproniensem et Dionysium Mosoniensem Archidiaconos et Magistros **Johannem et Petrum** socios et concanonicos nostros pro testimonys destinassemus fide dignos. Tandem ydem ad nos redeuntis nobis voce unanimi et concordi retulerunt: Quod ipsi secunda die festi beate Marie Magdalene proxime nunc preteriti in predicta possessione Papocz pariter accessissent, ubi predicta Nobilis domina in eorum presentia viva voce, mente sana, confessa extitisset: Quod ipsa matura deliberatione in se prehabita et deliberata dispositione re caduca et transitoria indurabilem eternaliter substantiam et temporalia in eterna mutare posset, *pro se Magistrique Pauli dicti Magyar domini et mariti sui, ac Ladislai filij et Elisabeth filie suorum, Item Comitiss Alexandri de Kwchh et Gregory filij eiusdem ac Nicolai dicti Kachow et Thome filij eiusdem nec non omnium proximorum et progenitorum suorum animarum remedio et salute*, ad honorem dei omnipotentis et sue genitricis dulcissime virginis Marie ac tocius collegii beatorum, in predicta villa sua Papocz vocata, salutare ducta proposito, unam ecclesiam in honorem beate virginis gloriose pro fratribus heremitarum beati Augustini Confessoris construxisset et edificasset, eamque quibusdam bonis a deo sibi collatis ac per Illustrissimum principem Dominum Ludovicum dei gratia Regem Hungarie sibi perpetuatis ad sustentationem corporalem, in eadem ecclesia deo iugiter famulantibus hanc provisionem perhennalem fecisset et ordinasset. Item primo: tertiam partem possessionis sue Papocz vocate in Comitatu Castriferrei existentis, scilicet mediam plateam per directam lineam totaliter immediate penes dictum Claustrum beate Virginis, a parte meridionali habitam, et aliam plateam totam ex alia parte predicti

Claustri versus septentrionem ex parte fluvij Raba adiacentem; exceptis dumtaxat portionibus quorundam familiarium et servitorum suorum. Item quattuor rotas molendinorum in una domo molentes seu currentes in fine eiusdem ville Papocz habitas, cum quadam insula ante predictum molendinum existente. Item tributum fori in dicta villa Papocz sabbatis diebus exigi consuetum, tali modo, ut prior et fratres in dicto Claustro existentes de eodem tributo singulis diebus Sabbatis Scolastico in dicta villa Papocz pro tempore constituto perhenniter et in eternum quadraginta denarios dare et assignare teneatur. Item quoddam predium Ekl vocatum, exceptis portionibus quorundam familiarium suorum habitis. Item medietatem possessionis Zentmyklosfalwa vocata in Comitatu Castriferrei habite, cum molendino et alyis utilitatibus. Item in possessione sua Sebus in Comitatu Soproniensi habita in una domo unam rotam molendini cum dimidia in fluvio Raba currentes, et medietatem cuiusdam prati Wrréthe appellati intra limites dicte ville Sebus habiti, similiter cum universis fructibus et proveniuntibus quibusvis nominibus vocitatis, predicto Claustro beate Virginis, ac priori et fratribus ordinis Sancti Augustini Confessoris in eodem Claustro deo et sue genitrici intemerate virgini gloriose iugiter famulantibus. Item medietatem rectam et equalem iuris montani in possessionibus et possessionariis portionibus in Naghech et Paznan nunc erga manus suas habitis, sibi que provenire debentem, ac medietates teragiorum seu collectarum in festivitatibus Sanctorum Georgy Martyris et beati Michaelis Archangeli de eisdem possessionibus Naghech et Paznan provenire debentium, eidem Claustro beate Virginis per ipsam constructo et priori ac fratribus pro tempore in eodem Claustro beate Virginis misericordiam dei implorantibus, in subsidium dedisset, donasset et contulisset perpetuo et irrevocabiliter tenendas, habendas et possidendas, huiusmodi conditionum obligaminibus interpositis et per ipsam Nobilem dominam adiectis, quod si temporum in processu prior et fratres in dicto Claustro beate Marie Virginis nunc constituti et in futurum constituendi successivis temporibus in eodem Claustro deo famulantes predictas possessiones et possessionarias portiones cum rotis molendinorum, ut prefertur, pratis et tributis, ac alias utilitates quaslibet per ipsam dominam donatas et collatas ex causis legitime emergentibus, ut puta si regale et ordini ipsorum fratrum Augustinensium possessiones habere et servare

preiudicaret seu quibuslibet impedimentis rationabilibus ipsis obviantibus possidere, conservare, tenere et percipere non possent, ex tunc totales possessiones et possessionarie porciones tam in villis, possessionibus, agris, prediis, molendinis et universis utilitatibus ad easdem spectantibus in ius et proprietatem ecclesie Corporis Christi et Sancti Salvatoris per ipsam dominam in prefata villa Papocz constructe prepositisque et rectoribus eiusdem ecclesie pro tempore constitutis devolvantur et convertantur ipso facto, iure perpetuo possidende, tenende pariter et habende. Adiecissetque predicta Nobilis domina, ut prefati fratres Sancti Augustini de Papocz prelibatas possessiones et possessionarias porciones per ipsam, ut prefertur, dicto claustro legatas, alys infeudare, locare minime valeant quovis modo, nisi preposito ecclesie Sancti Salvatoris Antedictæ, *nec aliquem alium in patronum dicte ecclesie assumere valeant, nisi excellentissimum principem dominum Regem Hungarie, dominum nostrum naturalem.* Qui si secus facere niterentur, ex tunc prelibate possessiones et possessionarie porciones claustro ipsorum legate ad ecclesiam Corporis Christi et Sancti Salvatoris prepositalem ac prepositum et preposituram eiusdem ecclesie devolute habeantur ipso facto. In cuiusrei testimonium presentes concessimus literas nostras privilegiales appensione sigilli nostri autentici munimine roboratas; par earundem ad Registrum Communitatis conscribi fecimus. Datum tertio die prefati festi beate Marie Magdalene, Anno domini Millesimo trecentesimo septuagesimo primo, honorabilibus et discretis viris dominis Henrico preposito, Nicolao lectore, Joanne cantore, Dominico custode ecclesie nostre existentibus. — Nos itaque mandatis prescripti domini nostri Regis in omnibus obedire cupientes, ut tenemur, prefatorum literalium instrumentorum in prefata Sacristia nostra reinventorum paria de verbo ad verbum sine dominatione et augmento aliquali transcribi et transsumi tenoresque eorum presentibus literis nostris privilegialibus inseri faciendo. Et quia prefatum dominum Gregorium prepositum et ecclesiam suam legitime concernere agnovimus, ideo fraude et dolo absque omni pro defensione suorum iurium eidem domino Gregorio duximus concedendi communi iustitia Regni requirente, literis seu instrumentis primordialibus in dicta Sacristia reservatis. In cuius rei memoriam presentes literas nostras Sigillo nostro maiori impendenti fecimus consignari. Datum in festo beati Joannis ante portam latinam, Anno

domini Millesimo quadringentesimo vigesimo quarto, honorabilibus viris dominis Egidio preposito, Nicolao lectore. Thoma cantore, Mathia custode, ceterisque dominis Canonicis in dicta ecclesia nostra iugiter famulantibus et devote. — Nos igitur supplicationibus antefati Mathei prepositi dicte ecclesie Sancti Salvatoris de Papocz per eam nostre modo quo supra humiliter porrectis maiestati, Regia benignitate exauditis et clementer admissis, prescriptas literas antefati Capituli dicte ecclesie Jaurien. privilegiales, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, presentibus literis nostris similiter privilegialibus de verbo ad verbum insertas, in quantum cedem rite et legitime existunt emanata, quoad omnes earundem continentias clausulas et articulos acceptamus, approbamus et ratificamus, prescripteque donationi per antelatam quondam dominam Margaretham de antefatis possessionibus prediis portionibus ac alys iuribus et bonis suis possessionarys antelate ecclesie Sancti Salvatoris de Papocz ac preposito et prepositure eiusdem modo et ordine superius in tenore prescripti primi privilegii latius expresso ac declarato facte, alysque omnibus et singulis in eodem tenore contentis, item conditionibus in tenore alterius predictorum privilegiorum per eandem dominam Margaretham positis et adiectis nostrum consensum Regium prebuimus, imo prebemus benevolum pariter et assensum, salvis iuribus alienis, harum nostrarum literarum, quibus secretum nostrum Sigillum, quo ut rex Hungarie utimur, est appensum, vigore et testimonio mediante. Datum Posonii feria sexta proxima ante festum Beati Luce Evangeliste, Anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto, Regnorum autem nostrorum Anno Hungarie ect. Sexto decimo, Bohemie vero secundo.

Commissio propria dni Regis in Consilio.

Fehér és piros selyem zsinóron függő viasz pecsét. (Hazai okmt. II. 320—329. II.)

A káptalan II. okmánya lekötölve Fejér: C. D. IX¹ 356—360.

3. SZÁM.

A pápóci káptalannak Héderváry János győri püspök által 1412-ben jóváhagyott Constitutiója.

A győri káptalan 1430-ban újból átírta.

*Győri káptalani magánlevéltár: Pápóci prépostság okmánytára,
II. Cth. 61. sz. Hártyaokirat.*

Capitulum ecclesie Jaurien. Omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris Salutem in omnium Salvatore. Justis petencium desiderys dignum est nos facilem prebere assensum, et vota, que a rationis tramite non discordant, effectum prosequente, complere. Proinde ad universorum tam presencium quam futurorum noticiam harum serie volumus pervenire: Quod discreti viri Magistri Johannes Dominicus et Michael Canonici ecclesie Collegiate Sancti Salvatoris de Papoch ad nostram personaliter venientes presenciam exhibuerunt nobis quasdam literas privilegiales condam reverendi in Christo patris domini Johannis dei et Apostolice Sedis gratia Episcopi dicte ecclesie Jauriensis domini et prelati nostri felicis recordationis, petentes nos debita cum instantia, ut easdem de verbo ad verbum sine dominucione et augmento aliquali tanscribi et transsumi facere tenoremque earum presentibus literis nostris similiter privilegialibus inserendo ipsis dare dignaremur ad cautelam iuris uberiores, quarum tenor talis est: *Johannes dei* et Apostolice Sedis gratia Episcopus ecclesie Jaurien. Omnibus Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in omnium Salvatore. Sana humane nature discretio memorie hominum labilitate pensata prudenter adinvenit, ut ea, que fiunt in tempore literarum testimonio solidentur. Proinde ad universorum noticiam tam presencium quam futurorum harum serie volumus pervenire, quod cum nuper inter Canonicos ecclesie Sancti Salvatoris de Papoch nostre Dyocesis ut actores abuna, et venerabilem virum dominum Abraham prepositum eiusdem ecclesie uti reum parte ex altera, super medietate proventuum dicte ecclesie ipsis Cano-

nicis debita et occasione eiusdem litis materia suscitata et coram nobis aliquamdiu citra videlicet conclusionem ventillata extitisset; placuit tandem partibus ipsam causam ad arbitrium et amicabilem compositionem proborum virorum pacem parcium zelantium ex nostri licentia et consensu submittere. Quibus quidem partibus de nostri presencia egressis et demum statuto die videlicet quinta decima Mensis Octobris coram nobis denuo constitutis per eosdem pari voto confessum extitit, proinde relatum. Quod ipsi ex arbitramento et amicabili compositione proborum virorum talem inter se fecissent concordiam et dispositionem perpetue duraturam, immo fecerunt coram nobis, quod: Idem Dominus Abraham prepositus iuxta tenorem literarum quondam dni Colomanni felicitis recordacionis predecessoris nostri amodo et deinceps rectam et equalem medietatem omnium et singulorum proventuum dicte sue prepositure sine diminucione aliquali annotatis Canonicis ecclesie Sancti Salvatoris annis singulis dare teneatur et assignare, alia medietate sibi plenarie remanente. Hoc specialiter declarato, quod quia idem praepositus ex primaria institutione Officiolatum Judicatumque omnium villarum preposititalium ratione maioritatis exercet, byrsagiaque et alia commoda percipit earundem, Jobagiones sue prepositure debite defensare ac Inquisitiones cum literis annualibus aliasque simplices literas et causas in suis laboribus et expensis. — Evocationes vero et alias sumptuosas literas seu causas in communi expensa expedire teneatur. Nec in prosecutione causarum et defensione Jobagionum preposititalium tepidus existat vel remissus. Qui si tepidus extiterit, ex tunc per nos vel successores nostros ad premissa compellatur et adstringatur pena debita mediante. Hoc etiam expresso, quod idem dominus prepositus vel sui successores nunquam sine scitu, voluntate et consensu dictorum Canonicorum Steuram seu collectam inconsuetam super populis seu Jobagionibus dicte sue prepositure recipere valeat quoquo modo; ubi autem necessitas ingruerit aut factum rationabile exquisierit, ex tunc dictus prepositus consilio et caritativo tractatu cum suis Canonicis prehabito et assensu eorum optento huiusmodi Steuram una cum ipsis Canonicis super dictos Jobagiones sue prepositure imponere et ab eis excipere debeat atque possit; pecunias huiusmodi steure ad scitum dictorum Canonicorum in arduis factis dicte ecclesie Sancti Salvatoris ante eiusdem reformationem exponendo. Item si super possessionibus dicte prepositure vel earum oc-

casionem graves lites emergerint, ex tunc huiusmodi lites de Steura communi consensu prepositi et Canonicorum imposita et recepta idem prepositus adiuncto sibi uno de Canonicis prosequatur; ubi vero timetur, quod propter receptionem ipsius steure possessiones ecclesie desolarentur, et ob hoc receptio eiusdem steure obmitti deberet, ex tunc de communibus proventibus ipsorum prepositi et Canonicorum annis singulis duo aut plura vasa vini secundum qualitates temporum in certo et tuto loco reponantur, cum quibus iura dicte ecclesie prosequi possint et defensari. Que quidem vasa vini idem prepositus sine scitu et voluntate dictorum Canonicorum vendere non possit aut aliquo modo alienare. In casu vero, quo nec premissæ Steure recipi, nec dicta vina possent reponi, ex tunc ipsi prepositus et Canonici de alyis eorum proventibus provideant et disponant pro premissis. Eo etiam interserto, quod si prefatus prepositus aliquem ex Canonicis antedictis in factis ecclesie procurandis cum deliberatione eorum Canonicorum aliquas transmiserit, ex tunc talis Canonicus absque omni renitencia et contradictione in communi expensa proficisci teneatur et iura ecclesie prosequi debeat iuxta posse. Si autem talis Canonicus proficisci contumaciter excusaverit, ex tunc penam unius marce denariorum incurrat ipso facto, que sine spe remissionis exigatur ab eodem et ad fabricam ecclesie exponatur.

Item dum annotatus prepositus ad aliquam possessionem dicte sue prepositure accesserit, superfluum et indebitam procuracionem a populis eiusdem prepositure exigere non posset, sed moderatam; nec diu inter eos commoretur, nisi racionabilis causa id requirat. Causas quoque querulancium audiat cum mansuetudine et paciencia et faciat unicuique iustitiam, prout cause requirunt exponencium. Birsagia vero exigat iuxta qualitates et facultates personarum moderate. Item universa oblagia et offertoria in prefata ecclesia Sancti Salvatoris provenientia in duas equales dividantur porciones, una parte preposito, et alia Canonicis tunc in divinis officiis presentibus et non absentibus remanente. Preterea quia Canonicorum institutio, destitutio ac correctio iuxta ordinationem et dispositionem prefati quondam Dni Colomanni predecessoris nostri ad prepositum pro tempore existentem pertinere dinoscitur, ideo predicti Canonici annotato preposito ipsorum in omnibus licitis et honestis se obtemperare debeant, obedienciam et reverenciam debitas eidem exhibendo. Si qui vero ex ysdem Cano-

niciis temerary et inobedientes extiterint vel contumaces, ex tunc idem prepositus eos corrigere valeat auxilio etiam nostro vel successorum nostrorum, si necesse fuerit, ad hoc requisito. Item quia beneficium datur propter officium, predicti Canonici amodo et deinceps in ecclesia et beneficys eorum antedictis continuam facere teneantur residenciam; nec aliquis ex eis absque licencia prepositi vel aliorum Concanonicorum suorum se absentare presumat. Si quis vero illicenciatus se absentaverit, ex tunc proventibus suis medio tempore privetur, qui ad fabricam ecclesie reserventur. Si vero quispiam ex Canoniciis antedictis ultra sex menses se absentaverit et vocatus per prepositum redire non curaverit, ex tunc Canonicatu et prebenda suis eo facto privatus habeatur, et loco sui alter eligatur et preficiatur per prepositum antedictum. His itaque omnibus et singulis premissis per prefatos dominum Abraham prepositum et Canonicos dicte ecclesie Sancti Salvatoris nobis sic, uti prefertur, expositis, fuimus per eosdem instancia cum debita requisiti, ut huiusmodi concordie ac dispositioni et ordinationi nostrum consensum prebere ac pro firma et perpetua eorum observacione easdem quoad omnes clausulas et puncta nostris literis mediantibus ratificare, approbare et confirmare dignaremur. Nos igitur supplicacionibus eorum huiusmodi tamquam iustis inclinati predictas ordinationes et dispositiones per annotatum prepositum et Canonicos modo supra factas, ipsis deinceps pro *Constitutionibus* perpetue valituris habere volentes, quoad omnes earum clausulas et puncta ratificamus, approbamus et serie presencium confirmamus. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem patentes literas nostras Sigilli nostri autentici munimine impendenti roboratas eisdem duximus concedendas. Datum et actum Jaurini in Palatio nostro Episcopali predicta quindecima die Mensis Octobris, Anno domini Millesimo quadringentesimo duodecimo.

Nos itaque iustis et legitimis petitionibus prefatorum Magistrorum Joannis, Dominici et Michaelis Canonicorum dicte ecclesie Sancti Salvatoris nobis porrectis annuentes prefatas literas privilegiales annotati quondam domini Joannis Episcopi Jauriensis Dni et Prelati nostri de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali transscribi et transsumi tenoremque earundem presentibus literis nostris similiter privilegialibus inseri Sigilloque nostro maiori et autentico communiri fecimus et dictis Canoniciis duximus concedendas, communi ius-

titia et lege Regni requirente. Datum in vigilia festi Nativitatis B. Joannis Baptiste, Anno domini Millesimo quadringentesimo tricesimo; honorabilibus viris dominis Dominico preposito, Nicolao lectore, Thoma cantore, Mathia custode ceterisque dominis Canonicis indicta ecclesia nostra deo iugitur famulantibus et devote.

4. SZÁM.

1857. évi VII. sz. egyházmegyei körlevél. 1872. évi Zalka püspök-féle Canonica Visitatio. 321. l.

*Rescriptum S. Sedis de adplicatione reddituum
Praepositurae SS. Salvatoris de Pápóc.*

Illustrissime ac Reverendissime Domine!

Exponendum curasti Sanctissimo Domino Nostro Pio IX., Illustrissime ac Reverendissime Domine, ista in tua Jaurinensi Dioecesi jam diu simplex existere beneficium Praepositurae SS. Salvatoris de Pápóc titulo insignitum, quod post nonnullas diversasque vicissitudines uni ex canonicis istius cathedralis Ecclesiae ab Episcopo Dioecesano conferri consuevit. Significasti quoque eandem Praeposituram jam septem abhinc annis vacare et ex redditibus eius vacationis tempore quartam circiter partem quibusdam clericis iuvenibus ad humaniores litteras incumbendis fuisse concessam, reliquas partes Capitulo pro ecclesiasticis usibus fuisse attributam. Cum autem in ista Dioecesi necessitas in dies urgeat, ut ex praescripto Sacrosancti Concilii Tridentini Seminarium puerorum clericorum erigatur, quod istic non sine magno religionis detrimento deest; idcirco postulasti. Illustrissime ac Reverendissime Domine, ut relicta una ex quattuor partibus reddituum commemoratae Praepositurae futuro canonico nominando, tres reliquae partes praedicto Seminario erigendo ac dotando perpetuo attribui possint. Cum autem id efficere non valeas absque S. Apostolicae Sedis venia, Sanctitati Suae preces obtulisti, ut Tibi opportunam faciat facultatem. Itaque Eminentissimus ac Reverendissimus Dominus Cardinalis Antonelli a Sanctitate Sua specialiter deputatus, perpensis omnibus, quas exposuisti, circumstantias, Amplitudini Tuae facultates necessarias et oppor-

tunas largitus est, ut libere ac licite possis tres partes reddituum commemoratae vacantis praebendae Seminario erigendo ac dotando in perpetuum adtribuere, reliquos vero ipsius praebendae redditus canonico vel fundationis vel consuetudinis iure rite nominando assignare.

Haec perlibenter mihi pro meo Secretarii Sacrae Congregationis negotiis ecclesiasticis praepositae munere, et ex mandato eiusdem Eminentissimi Domini Cardinalis, Tibi Illustrissime ac Reverendissime Domine, significanda habui, cui obsequentissimi mei animi sensus impense profiteor, atque fausta quaeque omnia precor a Domino. Romae 13. Junii 1857. Dominationis Tuae Illustrissimae ac Reverendissimae humillimus ac addictissimus famulus, Joannes Baptista Canella. (Exhibit. die 4. Octobr. 1857. Nr. 1463.)

5. SZÁM.

II. Rescriptum Ministri C. R. de eodem obiecto.

Der Minister für Cultus und Unterricht. ^{1347.}
cum.

Hochwürdigster Herr Bischof!

Seine KK. Apostolische Majestät haben mit Allerhöchster Entschliessung vom 20. September d. J. Allergnädigst zu genehmigen geruht, das drei Theile des Einkommenes der Probstei Sanctissimi Salvatoris de Pápócz zu dem Unterhalte eines Knabenseminers in Raab verwendet, und der zu ernennende Probst nur auf den übrig bleibenden vierten Theil desselben investirt werde. Wovon ich Euer Bischöflichen Hochwürden mit Beziehung auf die geschätzte Eingabe vom 2. September d. J. z. 1081. zur weiteren gefälligen Veranlassung hiermit die Mittheilung mache. Ich habe die Ehre mit ausgezeichnetster Hochachtung zu verharren. Wien am 23. September, 1857. Thun m. p.

(An den Hochwürdigsten Herr Bischof von Raab.
Johann Simor, doktor der Theologie ect. ect.)

6. SZAM.

Gelsey Margit végrendelete 1360-ban az esztergomi káptalan előtt a pápóci Szent Ágoston-rendű remeték számára.

*Győri káptalani magánlevéltár: Pápóci prépostság okmánytára.
8. Tárcza, 709. sz. Másolat.*

Capitulum Ecclesiae Strigoniensis omnibus Christi fidelibus quam praesentibus tam futuris praesentium Noticiam habentibus Salutem in omnium Salvatore. Ad universorum Noticiam harum serie volumus pervenire, quod cum Nos ad petitionem Nobilis Dominae Consortis Magistri Pauli dicti Magyar, Filiae videlicet Magistri Ladislai, Fily Andreae, Fily Chapou de Gelse, de genere Nádasd in Comitatu Castriferrei, Margaretha nomine in Wysegrad, in lecto aegritudinis laborantis, Discretos viros Joannem et Georgium Magistros socios et Concanonicos nostros destinassemus, coram quibus eadem Domina, quae aegritudine praepedita ad Nos venire non posse referebatur, suum concederet seu disponeret testamentum. Demum ydem Joannes et Georgius Magistri socy et Concanonici nostri ad nos reversi formam et dispositionem testamentariae dispositionis ejusdem Dominae nobis retulerunt in hunc modum: Quod eadem Nobilis Domina, licet aegra corpore, compos tamen suae mentis per omnia coram ipsis taliter proposuisset. Quod quia Dei Providentia sic disponente haeredum solatio esset destituta et tali successore penitus careret, volenscupiens et desiderans Gloriosam Virginem Mariam sibi eligere in haeredem et constituere successorem, in qua semper gessisset et gereret opem specialem, volens etiam terrena pro coelestibus, et corruptibilia pro salubri commercio perpetuo commutare, duas partes ejusdem Possessionis suae emptitiae Papoch vocatae in Comitatu Castri ferrei existentis, tertia tamen parte pro se et cui ipsa voluerit reservata, cum omnibus suis utilitatibus et ad ipsas pertinentibus et specialiter cum duabus partibus sylvae ejusdem Assunerde vocatae, ac tributis fori ejusdem et molendini sex rotarum super fluvio Me-

zeõ Raba existentis, Ecclesiae Virginis Gloriosae in eadem Papuch constructae seu clastro ac per eandem viris Religiosis Deo devotis fratribus ordinis Heremitarum Sancti Augustini in eadem Ecclesia et Claustro nunc et in futurum Deo iugiter famulantibus ad honorem et laudem Virginis Gloriosae, quam sibi in Heredem et successorem, ut praemittitur, elegisset et constitueret pro medio animarum Primitivorum et Parentum suorum et suae dedisset, donasset et legasset. — Item etiam quandam Possessionem suam Sebus vocatam in Cottu Soproniensi existentem cum omnibus suis utilitatibus nec non dimidietatem cuiusdam Possessionis suae Myklosfalva vocatae in dicto Cottu Castriferrei existentis, cum omnibus earum utilitatibus et pertinentiis, exceptis tamen pro se et reservatis Molendinis in eadem Myklosfalva existentibus, cum reliqua dimidietate ejusdem. Item etiam tributa montium de Hosszapach et Tulpach vocatarum, tam in vino, quam in porcis, eidem Ecclesiae Beatae Virginis seu Claustro ac fratribus dicti ordinis in eadem commorantibus similiter dedisset et legasset in perpetuum Eleemosynam pacifice tenendos et habendos. Hac tamen forma et conditione mediante, quod medietatem dictarum duarum partium antedictae Possessionis Papuch vocatae cum dimidietate tributi Molendinorum et quarumlibet utilitatum suarum praefatae Ecclesiae Virginis Gloriosae seu fratribus legatarum, ac totum tributum montium Huszapach et Telpach nominatorum eadem Domina, prout usque modo, usque ad suam vitam tenebit et possidebit cum quibuslibet earum utilitatibus et pertinentiis. Sed dum Domino vocante ipsa Domina de hac vita corruptibili patriam ad perennem vocata transierit et discesserit, omnia praemissa per modum praehabitu, cum earum utilitatibus et pertinentiis saepe dictae Ecclesiae Virginis gloriosae, seu ad manus Religiosorum virorum ordinis supra dicti venirent et devolverentur, possidenda.

In cujus rei testimonium praesentes Litteras nostras sigilli nostri duximus munimine roboratas et per medium alphabeti intercisas. Datum per manus Magistri Valentini Lectoris nostri Anno Domini 1360.

7. SZÁM.

I. Lajos király megerősíti Gelsey Margitnak a Szent Ágoston-rendű szerzetesek számára tett adományát és a birtokbavezetést jóváhagyja. 1361. és 1364. évekből.

*Győri káptalani magánlevéltár: Pápóci prépostság okmánytára,
8. Tárcza. 713. sz. Másolat.*

Ludovicus Dei Gratia Hungariae, Dalmaciae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galiciae, Lodomeriae, Cumaniae, Wulgariae Rex, Princeps Sallernitanus et Honoris Montis Sancti Angeli Dominus. Omnibus Christi fidelibus praesentibus pariter et futuris praesentium notitiam habituris Salutem in omnium Salvatore.

Exardescens ad aethera Regalis Diadematis exuberanter inflammata Devotio eo sibi prospicit salubrius, quo a fidelibus suis pys et Religiosis locis, pie donata, piaque devotione collata approbationis nec non confirmationis Suae Fulcimento limpidius roboret et confirmat.

Proinde ad Universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod Nobilis Domina Margaretha vocata Relicta quondam Magistri Pauli dicti Magyar vice et Nomine Prioris ac universorum fratrum Heremitarum ordinis Sancti Augustini, Claustri Beatae Virginis de Papuch, ad nostrae Sublimitatis accedendo Praesentiam, exhibuit nobis quasdam Literas Honorabilis Capituli Ecclesiae Castriferrei clausas, Rescriptionales super legitima Stututione quarundam Possessionum Papuch, Huziopah et Sebus vocatarum, per eandem Dominam Ipsi Claustro salubriter collatarum, pro eisdem fratribus facta, confectas tenoris subsequentis, petens Nostram Majestatem prece humili et devota, ut easdem simul cum Statutione Possessionum praetactarum in tenore earundem expressa acceptare, approbare, ratificare et nostro, pro jam dicto Claustro et Fratribus in eodem Deo iugiter famulantibus, dignaremur Privilegio confirmare, quarum tenor talis est: Excellentissimo Principi Domino Lodovico Dei Gratia Illustri Regi Hungariae, Domino Eorum metuendo. Capitulum Ecclesiae Castriferrei orationes in Domino debitas et devotas. Literas

Vestrae Serenitatis honore, quo decuit, recepimus in haec Verba: Lodovicus Dei Gratia Rex Hungariae, fidelibus suis Capitulo Ecclesiae Castriferrei Salutem et Grati-
 am. Dicitur nobis in personis Religiosorum Virorum Fratrum ordinis Sancti Augustini de Claustro Beatae Virginis de Papuch, quod Ipsi in Dominium Possessionum Papuch praedictae in Castriferrei, Item Ilwzyüpah in Zaladiensi et Sebus vocatarum in Soproniensi Comitatus existentium per Nobilem Dominam Consortem Magistri Pauli dicti Magyar praedicto Monasterio Beatae Virginis in eadem Papuch constructo, datarum ac Collatarum legitime vellent introire. Quare Fidelitati Vestrae firmiter praecipiendo mandamus quatenus Vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo praesente Nicolaus filius Elley de Zenthpeter, vel Johannes dictus Twz filius ejusdem Nicolai aut Johannes filius Nicolai de Kál, seu Nicolaus filius Nicke de Peel, sive Jacobus rufus; Alys absentibus homo noster, Vicinis et commetaneis dictarum Possessionum legitime in ibi convocatis et praesentibus ad facies earundem accedendo introducat ipsos fratres in Dominium ipsarum possessionum, et statuatur ipsas Eisdem eo jure, quo Eisdem dignoscuntur pertinere perpetuo possidendas, si non fuerit contradictum. Contradictores vero, si qui fuerint, citet ipsos contra eosdem fratres in Nostram praesentiam ad terminum competentem, et post haec seriem ipsius Introductionis et Statutionis, vel si necesse fuerit, nomina contradictorum et citatorum cum termino assignato nobis fideliter rescribatis. Datum in Vyssegrad Feria quarta proxima post Dominicam Exurge. Anno Domini 1361. Nos itaque mandatis Vestrae Excellentiae obtemperare cupientes, ut tenemur, una cum Johanne filio Nicolai de Kál homine Celsitudinis Vestrae, nostrum hominem videlicet Stephanum clericum chori nostri ad praemissa exequenda pro testimonio transmisimus fidedignum. Qui demum ad Nos reversi nobis unanimi et consona voce retulerunt, quod praefatus homo Majestatis Vestrae praesente dicto testimonio feria sexta proxima post festum Beati Georgy Martyris ad facies dictarum possessionum Papuch, Hazywpach et Sebus vocatarum, vicinis et commetaneis earundem universis legitime in ibi convocatis et praesentibus, accedendo, praelibatos fratres in Dominium earundem possessionum introduxisset, et easdem ipsis eo jure quo ad eos pertinere dignoscuntur, statuisset perpetuo possidendas. Nullo penitus contradictore apparente. Datum feria quarta

proxima post festum Philippi et Jacobi Apostolorum. Anno Domini ut supra.

Nos itaque supplicationibus praefatae Dominae vice et nomine dictorum Prioris et Fratrum Heremitarum, nostrae humiliter porrectis Majestati benigniter exauditis et admissis, ob spem potissime et devotionem nostram, quam ad Intemeratam Virginem Mariam, in cujus nomine glorioso dictum Claustrum fundatum existit, gerimus et habemus specialem, praetectas Literas dicti Capituli Castriferrei Rescriptionales omni prorsus vitio et suspicione carentes de verbo ad verbum praesentibus insertas simul cum Statutione possessionum praedictarum in tenoribus earundem expressa, acceptamus, approbamus, ratificamus et de plenitudine Regiae potestatis pro ipso Claustro et fratribus in eodem vitam contemplativam ducentibus, perpetue valituras confirmamus praesentis Privilegy nostri patrocínio mediante. Salvo jure alieno.

In cujus confirmationis nostrae testimonium firmitatemque perpetuam praesentes concessimus Litteras nostras Privilegiales pendentis et Autentici Sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus Venerabilis in Christo Patris Domini Nicolai Archiepiscopi Strigoniensis, Locique ejusdem Comitís perpetui, Aulae nostrae Cancellary, Dilecti et fidelis nostri. Anno Domini 1361. Decimo Kalendas Mensis Juny. Regni autem nostri Anno Vigesimo primo. Venerabilibus in Christo Patribus et Dominis: eodem Nicolao Strigoniensi, Wgolino Spalatensi, Nicolao Tadreñsi Archiepiscopis, Demetrio Waradiensis, Dominico Transsilvano, Colomanno Jauriensis, Stephano Zagrabiensis, Ladislao Wesprimiensis, Michaelē Wachiensis, Dominico Chanadensis, Vilhelmo Quinquecclesiensis, Petro Woznensis fratribus, Stephano Nitriensis, Thoma Sirmiēsis, Johanne Tyniēsis, Wartholomaeo Traguriensis, Demetrio Noviensis, Stephano Farensis, Valentino Macarensis, Mathaeo Sibinicensis, Michaelē Scardonensis et... Seniēsis Ecclesiarum Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus, Agriēsi, Ragusiēsi et Corbaviēsi sedibus vacantibus, Magnificis viris Nicolao Koszth Palatino, Dyonisio Woyvoda Transsilvano, Comite Stephano Bebek Judice Curiae nostrae, Johanne Magistro Tavernicorum nostrorum, Leustachio Slavoniae, Nicolao de Zech Dalmatiae et Croatiae, Nicolao de Machow Banis, Petro Zwdar Pincernarum, Paulo Dapiferorum, Emerico Agazonum et Johanne Janitorum nostrorum Magistris ac Magistro

Konya Comite Poseniensi alyis que quamplurimis Comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Ad perpetuam rei memoriam. Nos Lodovicus Rex praeatus universim declaramus, quod ubi in Regno nostro Woznae (Bosnye) innumerabilis multitudo Haereticorum et Saracenorum pululasset in errore fidei orthodoxae; ad extirpandumque de ipso Regno nostro eosdem ex una parte nos personaliter instaurato valido exercitu proficiscebamur, ex alia vero parte Venerabilem in Christo Patrem Dominum Nicolaum Archiepiscopum Strigoniensem nostrum Cancellarium, penes quem utrumque par Sigilli nostri authentici habebatur, et virum Magnificum Dnum Nicolaum Palatinum, cum caeteris Praeclatis, Baromibus et Regni Proceribus in Wzuram (?) destinaramus, quidam familiares ipsius Dni Archiepisci pro custodia deputati, utrumque par dicti Sigilli nostri praeconcepta malitia subtraxerunt. Nos itaque praecaventes, ne ex huiusmodi Sigilli nostri deperditione Regnicolis nostris in eorum Juribus successive periculum possit imminere, Sigillum novum in duobus paribus fecimus pro nobis sculpi, quod ad omnia Privilegia nostra et quondam Dni Caroli Regis Patris nostri sub priori Sigillo, ejusdem tempore suae Coronationis sculpto, et demum per eundem, eo quod sub ipso plurimae infidelitates extiterint perpetratae, repertae, permutato, ac sub alio Sigillo ipsius in partibus Transalpinis casualiter deperdito confecto, juxta dicta tria Sigilla decernimus fore apponendum, ad quaecunque vero Privilegia Paterna dictis duobus prioribus suis sigillis consignata, quae per eundem Patrem nostrum per Sigilla ejusdem posteriora vel per nos cum Sigillo nostro praemisso deperdito confirmata non haberentur, et ad ipsa Privilegia ipsum novum Sigillum nostrum non appenderetur vel quaecunque Patentes Litterae nostrae et Paternae non confirmarentur, ea Privilegia et Litterae sicut per eundem Patrem nostrum fuerunt revocata et annullata, hic et nos ipsas seu ipsa commisimus viribus caritura, nullamqua roboris obtentura firmitatem. Inter quae praesem Privilegium nostrum omni suspicione destitutum et omnia in eo superius contenta et expressa pro eodem Claustro Beatae Virginis de Papuch et per consequens fratribus in eodem commorantibus dicti Sigilli nostri novi duplicis et autentici appensione innovamus et perpetuo confirmamus. Datum per manus ejusdem Dni Nicolai Archiepiscopi Cancellary nostri, Quarto Nonas February Anno Domini 1364. Regni vero nostri Anno Vigesimo tertio.

8. SZÁM.

Gelsey Margitnak a győri káptalan kiküldöttjei előtt Pápócon 1368-ban tett végrendelete, melyben a pápóci szombati vásárvámost, a sebesi malom két kerekének jövedelmét a pápóci kolostor építésének befejezésére elszámolás kötelezettsége mellett a perjel kezéhez rendeli. Péter perjelnek pedig élete végeig leköti a sebesi malom egyik kerekének jövedelmét, melyet akkor is élvezhet, ha elmegy Pápócról.

Pápóci prépostság okmt. II. Cth. 69. sz.

Nos Capitulum Ecclesie Jauriensis. Memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis. Quod Venerabilis Dominus Petrus de Zlathar prepositus seu prior Ecclesie Beate Marie Virginis de Papocz, socius et Concanonicus noster in nostri medio personaliter constitutus exhibuit nobis et presentavit quasdam literas nostras patentes privilegialiter in pergamine sub pendente sigillo nostro confectas, cuius sigillum propter vetustatem et indiligentem conservationem ruptum et cerei consuptum habetur, nihilominus tamen cognoscibilem imaginem sigilli nostri Capitularis bene representabat, petens nos debita cum instantia, ut easdem de verbo ad verbum transscribi et transsumi facere tenoremque earundem presentibus literis nostris inseri et sibi dare dignaremur. Quarum tenor talis est: Capitulum Ecclesie Jaurien. Omnibus Christifidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris Salutem in omnium Salvatore. Justis petencium desiderys dignum est nos facilem prebere assensum, et vota, que a rationis tramite non discordant effectum consequente complere. Hinc est, quod honorabilis vir dominus Abraham prepositus Ecclesie de Papocz socius et Concanonicus noster in medio nostri personaliter existens exhibuit nobis quasdam literas nostras patentes, petens nos debita cum instantia, ut easdem de verbo ad verbum transcribi et transsumi facere tenoremque earundem presen-

tibus literis nostris privilegialibus redigendo sibi dare dignaremur. Quarum tenor sequitur in hec verba: *Nos Capitulum Ecclesie Jauriensis* notum fieri volumus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod cum nos ad legitimam petitionem instanciamque diligentem Nobilis domine Margaritha vocate, relicte quondam Magistri Pauli dicti Magyar, discretos viros Magistros Nicolaum Lectorem, Joannem Cantorem, Dominicum Custodem et Demetrium Archidiaconum de Rabakeöz, Thomam, socios Concanonicos nostros ad audiendam suam fassionem per nosque rescribendam ultimam testamentariam ordinationem et dispositionem eiusdem domine duxissemus, ydem ad Nos reversi concordii voce nobis retulerunt, quod dicta Nobilis domina Sabbatho proximo post festum sancti Colomanni martyris coram ipsis et alys probis viris, nunc denotandis, scilicet fratribus Joanne quondam provinciale ordinis predicatorum Confessore suo, Thoma de Engh de Claustro Beati Dominici confessoris Jaurini fundato, item Stephano preposito Ecclesie Sancti Salvatoris Michaelis et Joanne Canonicis suis de eadem Papocz, item coram fratribus Petro priore, Ladislao, Mathia Bentse de Claustro Beate Virginis Marie per eam in dicta Papoch constructo commorantibus, ac in presencia Nobilium virorum Michaelis dicti de Boda, Joannis de Ghench, Jacobi Rufi et alterius Jacobi dicti Megyes et aliorum nonnullorum proborum virorum inibi existencium presencia in possessione sua Papoch sepe dicta, licet egra corpore, sana tamen mente per omnia de Bonis et possessionibus a deo sibi collatis inter cetera tale condidisset testamentum: ut Donatio sua scilicet ipsius domine sic ordinaretur, quod tributum fori divolvatur in perpetuum fratribus Claustri Beate Marie Virginis per ipsam in Papoch constructi, quamdiu opera ipsius Claustri beate Marie Virginis, in quo fratres heremitarum Sancti Augustini residerent, plenarie perficeretur, semper pro opere dicti Claustri tributum expenderetur eo modo, quod quousque frater Ladislaus conversus vivere posset, semper Idem perciperet simul cum duobus molendinis in Magno Molendino habitis. Item possessionem suam Sebes vocatam similiter frater Ladislaus reciperet, et utilitates eiusdem pro opere Ecclesie expenderé deberet Beate Virginis cum eadem condicione et inficiendum dare posset et ad scitum prepositi de dicta Papoch moderni vel successorum expendere deberet cum scitu prioris nec non quattuor civium de eadem Papocz, et annis singulis semel eisdem rationem efficacem dare debe-

ret et teneretur; post obitum vero fratris Ladislai sepe dicti iterato virum idoneum et conscienciosum ex predictis fratribus Claustris Beate Virginis prepositus et alij predicti eligere debeant et deberet sub eadem conditione; ubi vero sepe libatum fratrem Ladislaum vel alium constitutum procuratorem provincialis ordinis Sancti Augustini aut prior sive alij fratres impedire vellent et predictos proventus ante perfectionem operum Claustris Beate Virginis auferre et pro alijs commodis et utilitatibus expendere niterentur, ex tunc idem prepositus semper defendere eundem procuratorem teneretur. Sin autem contra hec provincialis eorum vel prior aut alij fratres de ordine ipsorum quicumque facere conaretur, ex tunc dictae donaciones, scilicet tributum fori in prenotata Papocz exigi consuetum et dicta duo molendina ad possessionem ipsorum fratrum Sebes et proprietatem Ecclesie Sancti Salvatoris nec non prepositorum eiusdem in perpetuum devolveretur. Item quia frater Petrus prior Claustris Beate Virginis de Papocz ordinis Sancti Augustini ab eo tempore, quo ipsum Communitas ordinis solum fratrum ad dictum Claustrum pro priore constituisset, semper se fideliter et laudabiliter tam in operibus ipsi Claustris Beate Virginis, quam in alijs executionibus et procuracionibus exhibuisset, et in futurum exhibere speraretur, pro eo eundem fratrem Petrum priorem quam diu vivere valet, de prioratu Claustris Beate Virginis de Papocz occasione qualibet inventa provincialis et fratres ordinis Sancti Augustini remove non presumant neque debeant; qui si secus facerent, ex tunc proventus et omnes obventiones medietatum duarum possessionum Ech et Paznan in Comitatu Jauriensi existentium ipsi Claustris Beate Virginis per ipsam donatarum et datarum preposito sancti Salvatoris de eadem a predictis fratribus Augustinensibus sine omni gravamine occupare et accipere deberent et debeant et secundum conscienciam suam ad opera Claustris Beate Marie Virginis expendere tam diu, quousque totum opus predicti Claustris Beate Marie Virginis perficeretur in toto, postmodum adepto primo (?), opere ipsius Claustris et Ecclesie, idem prepositus fratribus in eodem residentibus remittere et resignare deberet et teneretur, nullo obstaculo interveniente. In super proventus unius rote molendini in Sebes, ex duabus rotis molendinorum, quas fratribus prenotatis perpetualiter legasset, eidem fratri Petro priori usque vitam suam supra dicta conditione habere dimisisset tali modo, quod ubi idem frater Petrus prior residere nollet in Papocz, etiam

pro tempore vite sue alibi, ubi permaneret, fructus eiusdem percipere deberet habere facultatem.

Presentes dum nobis reportate fuerint, in formam privilegii redigi faciemus. Datum secundo die festi Beatorum Simonis et Jude Apostolorum, Anno Millesimo trecentesimo sexagesimo octavo.

Nos itaque iustis et legitimis petitionibus prefati domini Abraham prepositi annuentes pretaxatas literas nostras de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali transcribi et transsumi fecimus tenoremque earum in formam presencium literarum nostrarum privilegialium redigendo concessimus eidem ad cautelam iurium uberiores. Datum secundo die festi Assumptionis Virginis gloriose, Anno Millesimo trecentesimo nonagesimo nono. Honorabilibus et circumspectis viris dominis Abraham preposito, item Reverendissimo in Christo patre domino Valentino Cardinali Quinqueecl. jura Lectoratus Ecclesie nostre gubernante, Michaeli Cantore, Demetrio Custode existentibus, ceterisque dominis Canonicis in dicta Ecclesia nostra deo iugiter famulantibus et devote.

Quas nos de verbo ad verbum sine diminutione et augmento et variacione una presentibus literis nostris patentibus inseri inscribique et transsumi fecimus, easdemque eidem domino Petro de Zlathar preposito iuris sui pro futura Cautela dandas duximus et concedendas. Datum die Dominica Misericordia, Anno Domini Millesimo quingentesimo septuagesimo quarto.

NÉV- ÉS HELYMUTATÓ.

A.

Abdai ti. ed 31.
 Acsády Ignác 14.
 Alapi Gy. 27.
 Alárd, zirci apát 10., 22.
 Alföldy Péter 29.
 Alföldy Zsófia 39.
 Alsár 7.
 András I. győri püspök 48.
 Andreassych Mátyás 38.
 Ankerreith Mátyás 38.
 Ankerreith Ádám 38., 39.
 Ankerreith János 38., 60.
 Ankerreith Zsuzsa, Matheasycs
 Ferencné 38.
 Ansari püspökség 65.
 Antal prépost 26., 55.
 Antonelli biboros 94.
 Apacs 67.
 Aradi prépostság 37.
 Archner Farkas 41.
 Arezzoi Ferenc jogtudós 53.
 Asszonyfalvi Tamás pápói ka-
 nonok 13.
 Asszonyerdő 52., 54., 55., 80.,
 84.

B.

Babothi Miklós 13.
 Bagody Péter 14.
 Bakits Pál főkapitány 20., 31.
 Bakodi Györgyné 27.
 Bakócz Tamás 58.
 Bakonybél 48.
 Bakonybéli apátság 39.
 Bakos Imre, pápói perjel 65.
 Baksay István, pápói perjel
 61.

Balázsfia Gergely, pápói pré-
 post 11., 21., 26., 54., 55.
 Balogh Péter 36.
 Balony 19.
 Barcza Leánder dr. 49.
 Bálint bibornok, győri olvasó-
 kanonok 105.
 Balint mester, esztergomi ol-
 vasókanonok 97.
 Bálint, macariai püspök 100.
 Bán János 35.
 Bánthegeye 5.
 Báthory Gábor, fejedelem 40.
 Báthory István, országbíró 56.
 Batthyány-család 34.
 Batthyányi Lajos gróf 66.
 Bebek István, országbíró 6.,
 22., 78., 100.
 Bedy Vince dr. 40., 42., 43.,
 45., 62.
 Beled 16., 42.
 Beledi Mihály 13., 14.
 Beledi Tamás 13.
 Bellesich Péter, győri kanonok
 42., 43.
 Benedek, xiv. pápa 45.
 Benedek, hántai prépost 27.
 Bentse Mátyás, testvér 103.
 Berseni Markos Péterné 27.
 Bertalan, trauí püspök 100.
 Bertalan, tartományfőnök 51.
 Bethlen Gábor fejedelem 15.
 Beurpaah 7.
 Bezerédy Ferenc, vasvári ör-
 kanonok 67.
 Bécs 40., 44., 48., 49.
 Biró Antal 23.
 Bocskay István fejedelem 40.

Boda Benedek (gencsi) 56.
 Boda Mihály 103.
 Bodaházagenes (Felgenes) 56.
 Boldogasszonyapaah 7., 58.
 Bonifác IX., pápa 13., 19., 23.
 Borch apatság 46.
 Böle András, szombathelyi
 püspök 21.
 Bőjtös Pál, pápóci perjel 64.,
 65.
 Breyer István dr., győri püspök
 49.
 Buda 32., 66., 76., 81.
 Budai apácák 7.
 Bük 66.

C.

Canella Ker. János 95.
 Chayk 78., 85.
 Csalabér 4., 5.
 Csapó András 2.
 Csapó Andornok 2.
 Csapó Dénes 2.
 Csapó Domonkos 2.
 Gersei- s Csapó-család 6.
 Gersei Chapow ispán 2.
 Gelsei Csapó László 3., 5., 83.,
 86., 96.
 Csapó László 2.
 Csapó Lőrinc 2.
 Csapó Márk 2.
 Csejte 60.
 Csepreg 47.
 Csikszék 10.
 Csonkás-pusztá Szentpéter ha-
 tárában 25.
 Csorna 47.
 Csornai konvent 20., 69., 76.
 Csornai prépostság 41.
 Czinár Mór 58.
 Czobor Imre, alnádor 36.

D.

Dallos Miklós, győri püspök
 15.
 Dalmady Sebestyén 36.

Dág (Tyák) 5., 10., 25., 37.,
 38., 55., 78.
 Deák-pusztá (Dág) 16., 78.
 Deákföldre (Pityermajor) 5., 15.,
 16.
 Dénes, mosoni főesperes, győri
 kanonok 84., 86.
 Derse 7.
 Deszkaház-dülő 16.
 Dénes, erdélyi vajda 100.
 Domonkos mester, pápóci ka-
 nonok 90., 93.
 Domonkos, győri prépost 94.
 Domonkos, csanádi püspök
 100.
 Domonkos, győri örkanonok
 15., 88., 103.
 Domonkos, erdélyi püspök 100.
 Domonkos, soproni főesperes,
 győri kanonok 84., 86.
 Domonkos, pápóci kanonok
 (1430) 13.
 Domonkos fia, Pál 25., 26.
 Donát, erdélyi főesperes 32.
 Dömötör, rábaközi főesperes,
 103.
 Dömötör, novii püspök 100.
 Dömötör, váradi püspök. 100.
 Dömötör, győri örkanonok 104.
 Draskovich-család 59.
 Draskovich Ádámné grófné 65.
 Draskovich György, bibornok,
 győri püspök 37.
 Draskovich György, győri
 püspök 62.
 Draskovich Lipót gróf 66., 69.
 Dráva 7., 24.
 Dresmitzer József, pápóci pré-
 post 46.

E.

Edve 18.
 Edvy János 11., 28.
 Egered 4., 5.
 Egyed, győri prépost 89.
 Elk-pusztá 4., 5., 25., 51., 55.,
 87.

Enghi Tamás, győri dömés perjel 103.
 Erazmus, perjel 56.
 Erazmus, pápóci perjel 25.
 Erdődy Ádám László gróf, pápóci prépost, nyitrai püspök 25., 41., 45., 65.
 Erzsébet királyné 3., 6., 7.
 Esztergom 30., 39., 63.
 Esztergomi káptalan 96.
 Etke János 29.

F.

Farád 48.
 Fábry-Kovács Miklós, pápóci prépost 43.
 Fehérvári örkanonok 39.
 Fejér György 3.
 Fejérkövy István, győri örkanonok 36.
 Fekete Bálint 27.
 Fekete János, kanonok 57.
 Felgencs (Bodaházagencs) 56.
 Felpéczi Antal Dénes István 27.
 Felsőörsi prépostság 66.
 Felsőpaty 65.
 Ferdinánd I. király 20., 31., 32.
 Ferdinánd II. király 41., 61.
 Ferdinánd III. király 63.
 Ferenc I. király 21., 46.
 Fetszer Antal, győri püspök 49.
 Fochter Farkas, pápóci prépost 20., 35.
 Fogaras 20.
 Fortunátus József, soproni plébános 35.
 Földvári apátság 42.
 Frangepán Ferenc, egri püspök 32., 31.

G.

Gabrini Antal, pápóci prépost 36., 60.
 Gallovoch István, pápóci prépost 20., 43.
 Gentilis bibornok, pápai követ 58.

Gelse, Gerse, Cherse (Zala vm.) 2., 3., 4., 6., 7.
 Gelsei Csapó András 3., 83., 86., 96.
 Gelsei Márk 3.
 Gelsei Margit (Magyar Pálné) 2., 5., 6., 8., 9., 14., 22., 23., 29., 52., 53., 58., 59., 70., 71., 77., 82., 83., 86., 96., 98., 99., 102., 103.
 Gelsei Pető 3., 23., 24.
 Gencsi János 103.
 Gerencsér 28., 30.
 Gersey Dénes 2.
 Gerengel Simon, soproni hit-szónok 36.
 Gergely, milkovi püspök 25., 54., 56.
 Gergely, prépost 10., 83., 88.
 Géfin Gyula dr. 46., 58.
 Gregoriancz Pál, győri püspök 20., 35., 36.
 Gyirmót 27.
 Gyöngyösi János 10., 13.
 Győr 66., 81., 93ü, 95.
 Győri káptalan 5., 9., 10., 19., 23., 24., 26., 32., 33., 42., 54., 62., 79., 82., 83., 85., 90., 96., 98., 102., 103.
 Győri Székesegyház 41.
 György deák 10.
 György, pápóci plébános 53., 77., 79.
 Györkönyi Zsigmond, pápóci prépost 28.

II.

Hagymásy Orsolya 12.
 V. Házi Jenő 26.
 Hegyi Julianna (Hersching Jánosné) 67.
 Henrik, prépost 39., 85., 88.
 Hersching János, pécsi alispán 67.
 Hersching Zsigmond, pápóci perjel 67., 68., 69., 70.

Heresinczy Pál 38.
 Hédeváry János, győri püspök
 11., 23., 90., 93.
 Hédeváry István 23.
 Hédeváry Lőrinc, nádor 25., 55.
 Himmelreich György, pápóci
 perjel 60., 61.
 Horváth István (jákfalvi), pá-
 póci perjel 66., 67., 71., 72.
 Hosszupaah 3., 4., 7., 24., 97.,
 98., 99.
 Hummel Kristóf, soproni pol-
 gármester 35.
 Huszár Mihály, sárvári plébá-
 nos 67.
 Hidasi Mátvás 13.

I.

Iadra 31.
 Ikervár 64.
 Ikrényi tized 31.
 Imre, főlovászmester 100.
 Ince (VI.) pápa 53.
 Inkey Balázs 69.
 Inkey Boldizsár 45., 67.
 Inkey-család 59.
 István, pápóci prépost 6., 23.,
 28., 76., 103.
 István, vasvári klerikus 99.
 István, zágrábi püspök 100.
 István, nyitrai püspök 100.
 István, fárái püspök 100.
 István, győri kanonok 8.

J.

Jákfa 67.
 János király 20., 30., 31.
 János mester, esztergomi kano-
 nok 96.
 János, győri éneklőkanonok
 85., 88.
 János Ernő főherceg 37.
 János mester, pápóci kanonok
 90., 93.
 János (1368), pápóci kanonok
 13.

János (1130), pápóci kanonok
 13., 90., 103.
 János, dömés tartományfőnök
 103.
 János, knini püspök 100.
 János, főajtónálló mester 100.
 János, tárnokmester 100.
 János mester, győri kanonok
 84., 86., 103.
 Jenő (IV.) pápa 10., 54., 56.
 Joakim herceg 32.
 Jobaháza 48.
 Juranits Antal, győri püspök
 21.

K.

Kachow Miklós 9., 86.
 Kajáry István 30.
 Kanizsay Imre Miklós és
 László 26., 54.
 Kanizsay Orsolya Nádasdy Ta-
 másné 33.
 Kapornaký Ferenc 36.
 Kapuvár 33., 63.
 Karner Antal, győri püspök 19.,
 47.
 Kazó prépost 65., 71.
 Káldy Ferenc 42., 62.
 Káldy Mihály, soproni plébá-
 nos 42., 62.
 Káli Miklós fia János 99.
 Kálmán, győri püspök 5., 8., 9.,
 10., 14., 19., 22., 52., 53., 76.,
 77., 81., 91., 100.
 Kápolnai Abrahám 19., 23., 24.,
 90., 91., 93., 102., 105.
 Károly Róbert 3., 4., 5., 6., 100.
 Károhorog 28., 30.
 Kecöli plébánia 13.
 Kecskeméty Mihály, pápóci per-
 jel 64.
 Kemenesszentpéter 65.
 Kenyeri plébánia 73.
 Keresztély Ágost, püspök 11.,
 14., 21., 43., 45., 56., 65., 66.
 Kereszturi apát 54.

- Kesző (Vas m.) 63.
 Kisboldogasszony 18.
 Kismarton 46.
 Kis kálvária (Győr) 47.
 Kismézadó 6.
 Klarissza apácák kolostora 7.
 Kollányi Ferenc 39., 40., 63.
 Kollonich Lipót gróf, győri püspök 11.
 Kollonich Zsigmond gróf, pápói prépost 44.
 Kondoray Tamás, pápói perjel 64.
 Konstantinápoly 32.
 Kont Miklós nádor 5., 6.
 Kontra Gergely 22.
 Kontor Pál, pápói perjel 65.
 Kontra Pál fia János 22.
 Kónya mester, pazsonyi gróf 101.
 Korlátfalva 7.
 Koroncó 42.
 Korniss Ferenc gróf 46.
 Koszth Miklós nádor 100., 101.
 Köberl János, sárvári esperes 58.
 Köcsk 4., 5., 6., 78.
 Köcski-család 1.
 Köcski György 3., 4., 9., 86.
 Köcski Sándor fia György 5., 86.
 Köcski Sándor 2., 3., 4., 5., 6., 9., 84., 86.
 Köcski Kachow Tamás 6., 81., 86.
 Köcski Tamás fia Miklós 4., 86.
 Kőrmendy Kálmán 35., 36.
 Kőrmendy Márton 36.
 Kőrmendi Pál 15.
 Környe 17.
 Kőszeg 66.
 Köveskut 65.
 Kürtny Lajos 49.
 Lajos II. király 29.
 Lánczy Balázs 42.
 László V. király 10., 26., 55., 82.
 László testvér (1368) 23., 53., 103.
 László (1813), pápói kanonok 13., 76.
 László, veszprémi püspök 100.
 Lengyel István 27.
 Lengyel Lőrinc 27.
 Leveldi perjel 22.
 Leustach, szlaven bán 100.
 Lébényi apátság 49.
 Lébényi tized 30.
 Léka 33., 63.
 Lóny Mihály, pápói perjel 62.
 Losy György 20.
 Lövelde Kelemen 30.
 Ludányi apátság 47.
 Lukesics Pál 11., 24., 26.
 Magger Placid főapát 43.
 Magyar Domonkos 2.
 Magyar Erzsébet 2., 9., 84., 86.
 Magyar László 2., 9., 81., 86.
 Magyar Pál 2., 3., 4., 5., 6., 9., 78., 84., 86.
 Magyar Pálné Gelsey Margit 2., 5., 6., 8., 9., 14., 22., 23., 29., 52., 53., 58., 59., 70., 71., 77., 82., 83., 86., 96., 98., 99., 102., 103.
 Magyar Pál fia János 78.
 Majláth Antal (székhelyi), pápói prépost 45., 73.
 Makfai Pethő 2.
 Matkovich Mihály, pápói prépost 20., 42.
 Mákfai Pető fia János 7.
 Marcaltői Miklós 15.
 Margit asszony (Magyar Pálné) 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 22., 83., 86., 89.
 Mákfa (Vas m.) 3., 4.
 Mária Terézia királynő 2., 45., 68., 69.
 Márton (V.) pápa 11., 19., 24., 25., 54.
 Máté, szebenicei püspök 100.
 Máté, prépost 10., 26., 82., 83.

Máthéssy György 39., 40., 61., 62.
 Máthéssy László 39.
 Máthéssy István, pápóci prépost 36., 39., 40.
 Mátyás király 26., 41., 55., 69., 76.
 Mátyás, győri örkanonok (1424) 89., 94.
 Mátyás főherceg 39.
 Megváltó-templom (Pápóc) 14.
 Megyer 38.
 Megyesy Imre, alispán 37.
 Megyesy Jakab 103.
 Meszlényi Bálint 27.
 Meszlényi János, győri alispán 65.
 Meszlényi Ferenc 27.
 Mezőlaki Zámbo László 24.
 Mezőlaki Miklós mester, beszercei főispán 6.
 Mighaloc 24.
 Mihály, pápóci kanonok 13., 103.
 Miklós, győri olvasókanonok 85., 88., 103.
 Miklós, esztergomi érsek, kancellár 100., 101.
 Mihály, skardinai püspök 100.
 Mihály, váci püspök 100.
 Mihály, győri kanonok 55.
 Mihály, pápóci kanonok (1430) 13.
 Mihály, pápóci kanonok 90., 93.
 Mihály, pápóci kanonok (1843) 13., 76.
 Mihály, győri éneklőkanonok 104.
 Miklós (V.) pápa 55.
 Miklós (II.), győri püspök 48.
 Miklós, olvasókanonok (1424) 89., 94.
 Miklós, pápóci prépost 27., 28.
 Miklós, prépost 10., 13.
 Miklós, macsói bán 100.

Miklós, tadrai érsek 100.
 Miklós, capuai kardinális 25.
 Miklósfalva (Vas m.) 4., 5., 10., 16., 52., 55., 84., 87., 97.
 Miksa király 35.
 Milkovics János (méhkerti), pápóci prépost 45., 58., 69., 71., 72., 73.
 Miske 1., 5.
 Mogyoróssy Pál, pápóci prépost 47.
 Molnár Ignác dr., pápóci prépost 48.
 Molnári Kelemen, győri püspök 25., 54., 56.
 Molnár Péter fia György 23.
 Monoszlay Mihály 40.

N.

Nagyecenk 49.
 Nagyecs (Győr m.) 4., 5., 10., 13., 15., 16., 17., 18., 24., 26., 29., 38., 43., 45., 54., 55., 78., 85., 87., 104.
 Nagy Imre 6., 22., 23., 24., 25., 27., 33., 34.
 Nagy Imre (felsőbüki), sárvári plébános 68.
 Nagy Iván 2., 66.
 Nagyfalvy Gergely, pápóci prépost 40., 69.
 Nagy Lajos király 4., 5., 6., 7., 9., 22., 24., 27., 53., 84., 86., 98., 99., 101.
 Nagymákfa 24.
 Nagy Pál fia János.
 Nagypékafölde 7.
 Nagyszombat 41., 62., 67.
 Napraghi Demeter püspök 40., 41., 61., 69.
 Nádasdy-család 21., 59., 63.
 Nádasdy-nemzetség 2., 23., 24., 29.
 Nádasdy Ferenc gróf 20., 12., 43., 60., 61., 63., 64.
 Nádasdy Pál gróf 61., 69.

Nádasdy Tamás nádor 14., 32., 33., 34.
 Németn Ambrus dr. 45.
 Németpaah 24.
 Németujvári János 2.
 Nogáll Károly, pápóci prépost 47.
 Novák Ferenc, pápóci prépost 47.
 Nyul 37., 38., 42., 43.
 Nyulak szigete 5.

O.

Oberwaltersdorf 35.
 Óbudai Nagyboldogasszony templom 6.
 Olaszközi tized 33.
 Oláh Miklós, zágrábi püspök 33., 34.
 Omode lánya Katalin apáca 5.
 Orbán (V.) pápa 53.
 Orbán püspök 27.
 Orosz Pál, pápóci perjel 65.
 Országh Mihály 26.
 Ostfi Gergely 25.
 Ostffy Miklós 57.
 Ostffyasszonyfa 57.
 Ozerói püspökség 47.
 Ozora (Wzora) 101.
 Ócskai prépostság 47.

P.

Paah 3., 7., 52.
 Padova 33.
 Pacher Donát 39.
 Palócz Mátyás, országbíró 51.
 Pertlin László, pápóci perjel 66., 69.
 Pál (V.) pápa 40.
 Pál, élektfogómaster 100.
 Payr Sándor 35.
 Páli (Sopron m.) 4., 5., 6., 10., 15., 16., 17., 18., 22., 23., 24., 26., 55., 78., 85.
 Pálosok 7., 58.

Pápai Balázs kecöli plébános 13.
 Pápay György fia János 23.
 Pápóc (Vas m.) 4., 5., 6., 7., 10., 16., 17., 18., 21., 25., 44., 45., 52., 55., 58., 61., 62., 63., 70., 71., 76., 77., 78., 69., 80., 81., 81., 85., 88., 89., 86., 87., 94., 95., 96., 97., 98., 90., 101., 102.
 Pápóci káptalan 90.
 Pápóci plébánia 8.
 Pázmánd (Győr m.) 4., 5., 10., 13., 16., 17., 18., 24., 45., 55., 85., 87., 101.
 Pázmány Péter 58.
 Péter mester, győri kanonok 81., 86.
 Pelcskey Lukács 26., 55.
 Peeli Nicke fia Miklós 99.
 Pécs 67., 68.
 Pécsváradi apátság 42.
 Péter, győri püspök (1377) 10.
 Péter perjel 23., 53., 51., 102., 103.
 Péter, boszniai püspök 100.
 Péter fia Bassan Mátyás örkanonok 11.
 Péterffy K. 33., 62.
 Gersei Pethő László fiai Miklós, Pethő, György 27.
 Gersei (Chersei) Pethő Gergeiy, pápóci prépost 29., 30.
 Pius (IX.) pápa 91.
 Polgár Bálint 27.
 Póda Endre 35., 62., 63.
 Pór Antal 2., 4., 58.
 Pornói apátság 37.
 Pozsony 39., 40., 41., 89.
 Pozsonyi királyi bíróság 21.
 Prága 32.
 Püsky János, győri püspök 29., 21., 43.

R.

Raguza 40.
 Ragats János dr., pápóci prépost 18., 49.

Rába 78., 84., 85., 87., 8p., 97.
 Rábakovácsi 66.
 Rábaköz 4., 78.
 Rákóczy Ferenc 44.
 Révay 33., 34.
 Révfa 48.
 Roland 3.
 Roh mester, pápóci prépost 24.
 Róma 9., 11., 24., 33., 40., 41.,
 55., 61., 63., 95.
 Rudolf király 38., 39., 61.
 Rum 66.
 Rupp Jakab 61.

S.

Saármonostori apátság 47.
 Salm Egon gróf, főkapitány 60.
 Sári apátság 42.
 Sambor 40.
 Samel István 27.
 Saród 66.
 Sasvár 44.
 Sággy Mihály, pápóci perjel 66.,
 67., 71., 72.
 Sárásd 22.
 Sárkömezadó (Vas m.) 7.
 Sárkány Antal 33.
 Sárközy György, prépost 27.
 Sárvár 45., 59., 61., 62., 63.,
 64., 65., 67.
 Scacchi-féle egyházlátogatás 71.
 Schogg Kristóf, pápóci prépost
 28., 38., 45., 64., 69.
 Sebes (Rába, Sopron megye) 4.,
 5., 16., 17., 18., 25., 53., 54.,
 55., 62., 70., 80., 85., 97., 98.,
 99., 102., 104.
 Sebenico 34.
 Sennyey Ferenc 60.
 Sennyey Gáspár 15.
 Sennyey István, soproni plébá-
 nos 41., 42.
 Sermen plébánia (veszprémi
 egyházmegye) 11.
 Simor János, győri püspök 19.,
 47., 95.

Skardoni püspökség 17.
 Skutari 14.
 Somlyó 4., 5.
 Somogyi Lipót, pápóci prépost,
 szombathelyi püspök 21., 46.,
 72.
 Sopron 35., 36., 41., 44., 62.,
 63., 64., 66.
 Soproni társaskáptalan 70.
 Sörös Pongrácz 39., 42.
 Spalató 31.
 Szabady Béla dr. 40.
 Szathmáry (Bakách) Ferenc,
 győri püspök 19., 28., 29.
 Szathmári Ferenc, pápóci pré-
 post 28., 30., 31.
 Szely Lajos dr., pápóci prépost
 47.
 Szendrő 40.
 Szentadalberti prépost 13
 Szentadalberti prépostság 49.
 Szentandrásapa 7., 24.
 Szentandrásy (csikamadéfalvi
 v. Csiki) István, pápóci pré-
 post 40., 41.
 Szentandrásy Márton 40.
 Szent Ágoston rendje 21., 26.,
 56., 58.
 Szent Ágoston remetéi 7., 9.,
 14., 37., 51., 52., 63., 70., 76.,
 77., 78., 80., 82., 83., 87.,
 88., 96., 97., 98., 99., 103.
 Szent Benedek Rend 61.
 Szentkirályi István 67., 68., 69.
 Szentlélek-egyház (Pápóc) 62.
 Szent Imre herceg-uti lelkesz-
 ség 49.
 Szent István-hajó a győri szé-
 kesegyházban 49.
 Szent Katalin-kápolna 27.
 Szent Lőrinc-egyház (Pápóc)
 53., 76., 77., 78., 80.
 Szent Lőrinc-templom (Pápóc)
 14., 70., 73.
 Szentmártoni konvent 22., 27.,
 28.

Szentmártoni apát 54.
 Szentmihály-templom (Pápóc) 70., 71.
 Szentmihály-templom (Sopron) 35.
 Szentmiklós (Vas m.) 10., 85.
 Szent Miklós-templom (Pápóc) 14., 53., 70., 73.
 Szentmiklósi tized 23.
 Szentmiklósfalva 38.
 Szentpeterur (Kisszentpéter és Cleos) 56., 62.
 Szentpéteri Elley fia Miklós 99.
 Szenttamáshegyi prépost (esztergomi) 55.
 Szerdahelyi György 15.
 Széchenyi György, győri püspök 20., 21., 43., 44., 59., 63., 64.
 Székely Miklós országbíró 22.
 Szilágyi Sándor 32.
 Szily-család 59.
 Szily Adám 67., 68., 69.
 Szily János, szombathelyi püspök 71., 72.
 Szindafölde 7.
 Szlavónia 7.
 Szombathely 16.
 Szűzmária egyház (Pápóc) 11., 76., 77., 78., 89., 82., 97., 103.
 Sytkai Zsuzsanna 38.

T.

Tajnay Márton László, pápóc perjel 65.
 Takóts Sándor 34.
 Takácsi L. 5.
 Tallián-család (vizeki) 63.
 Tamás, győri éneklőkanonok 89., 91.
 Tamás, szerémi püspök 109.
 Tamás, pápóc kanonok 27., 28., 76., 77., 81.
 Tamás, győri kanonok 103.
 Tarjános 6.
 Tarisznyavár 38.
 Tata 48.

Tejffl Kristóf 36.
 Telekesi István, vasvári kanonok 61.
 Telekessy István, pápóc perjel 63., 64.
 Temesváry János 11.
 Tholkotó Simon 36.
 Thun, kultuszminiszter 95.
 Thuigon, budai basa 14.
 Tihanyi apátság 39., 10.
 Tolnay Máté, pannonhalmi főapát 31.
 Tolnay Mátyás, pápóc prépost (világi) 20., 31.
 Trau 34.
 Tranquillus Adronicus, pápóc prépost (világi) 15., 31., 32., 33., 34.
 Trienti zsinat 91.
 Tulpaah 97.
 Twz János 99.

U.

Ugolin, spatatói érsek 100.
 Ujlaky Dénes testvér 34.
 Ujlaky Ferenc, győri püspök 20., 32., 33.
 Uk L. 5.
 Ulászló király 29.
 Uthali tized 31.
 Urrél 55., 87.
 Uleős 56., 62.

V.

Varró István, pápóc perjel 63.
 Vasvár—szombathelyi káptalan 70.
 Vasvári János, győri kanonok 55.
 Vasvári káptalan 11., 34., 52., 98., 99., 100.
 Vasváry György, pápóc prépost 42., 62.
 Vasvári prépost 8., 81.
 Vác 44.

Vámoscsalád 65.

Várady Miklós, tartományi főnők 52.

Velence 32.

Veress Endre 43.

Veszprémi Mihály, győri kánonok 23.

Veszprémi püspök 7.

Védényi tized 31.

Vicafölde 5., 10., 16., 42., 55., 78., 85.

Viczay Tamás 38., 60.

Vidos Miklós 57.

Vilmos, pécsi püspök 100.

Visegrád 52., 96., 99.

Visconti Alfonz, bibornok 40.

Vörös Jakab (Rufus) 103.

Nyéki Vörös Mátyás, pápóci prépost 20., 42., 59., 62.

Was János, kánonok 10., 13.

Wolkersdorf 35.

Werancsics Antal, esztergomi érsek 34.

Vittnyédi Ferenc, pápóci perjel 63.

Wrachevich Farkas, győri kánonok 41.

Z.

Zalatelek 3.

Zalai Benedek, pachi perjel 52.

Zalka János 21., 94.

Zalka László dr., pápóci prépost 48.

Mezőlaki Zámbo László fia János 27.

Zechi Miklós, dalmát és horvát bán 100.

Zerpák János dr., pápóci prépost 47.

Zichy Ferenc gróf, győri püspök 21., 45., 67., 68., 72.

Zowáthi János 10., 13.

Zlatáry Péter, pápóci perjel 37., 38., 59., 60., 102., 105.

Zódi (Zeudi István), pápóci prépost 22.

Zrinyi György gróf 39.

Zudar Péter, főpincemester 100.

Zsebeháza 5., 18.

Zsedény 4., 5., 6.

Zselizi apátság 64.

Zsigmond király 10., 19., 23., 24., 25., 83.

Zsigmond, pápóci prépost 13.

TARTALOMJEGYZÉK.

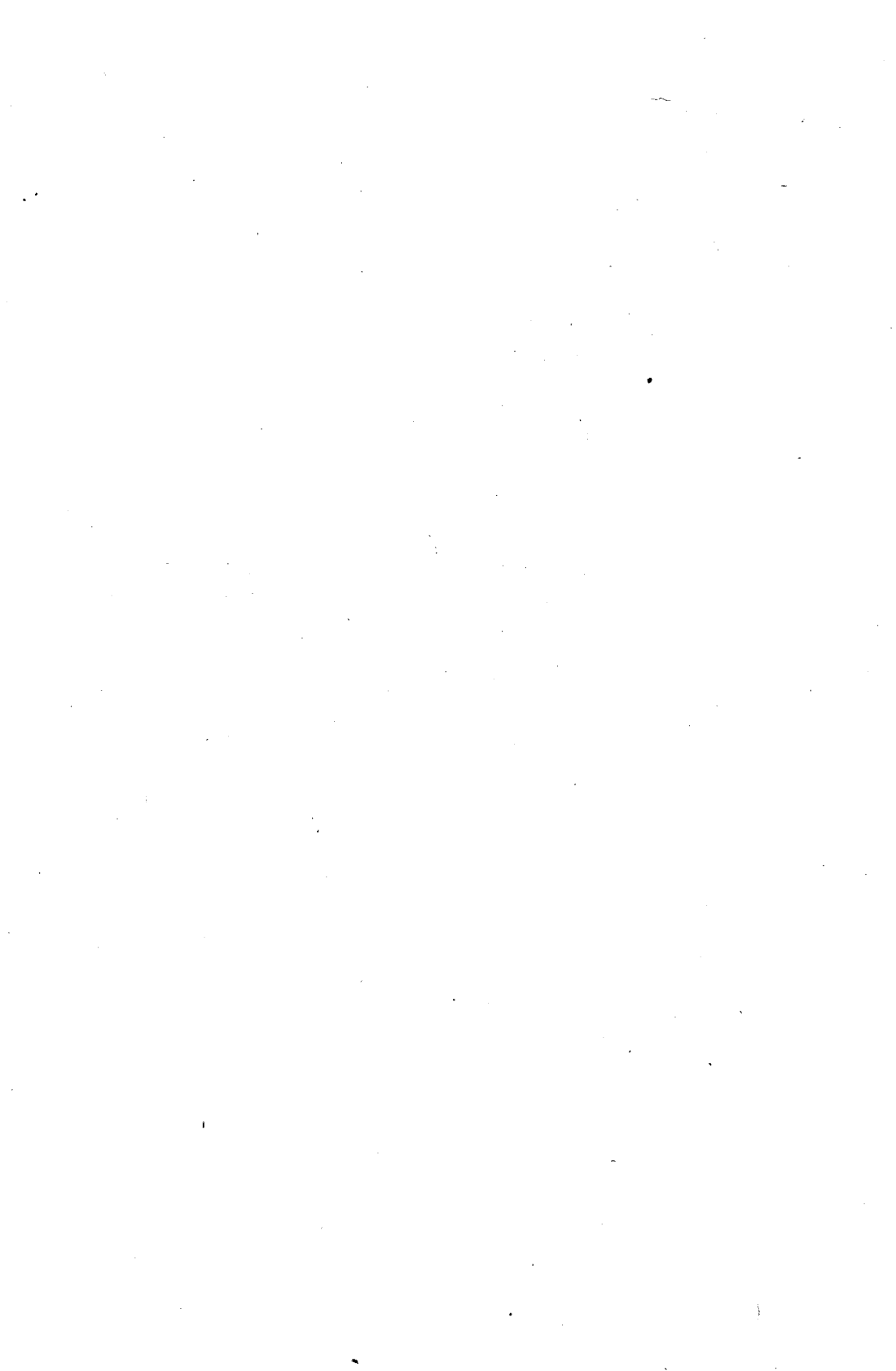
<i>Előszó</i>	III. l.
<i>Bevezető szavak</i>	V. l.
I. A <i>pápóci prépostság</i>	1— 8. l.
A pápóci prépostság alapítólevele, jogi helyzete, birtokviszonyai, káptalanának szervezete . .	8— 11. l.
A pápóci társaskáptalan szervezeti szabályzata (Constitutiója), kanonokjai	11— 14. l.
A társaskáptalan megszűnése. A prépostság birtokviszonyai a 16. század végén és a 17. században	14— 15. l.
A prépostság mai birtokviszonyai és terhei . .	16— 19. l.
A prépost kinevezésének joga. Az alapítólevéllel ellenkező kinevezések	19— 21. l.
Pápóci prépostok	22— 50. l.
II. A <i>Szent Agoston-rendű remeték pápóci kolostora és perjelsége</i>	51. l.
A kolostor és perjelség megalapítása, vagyoni helyzete, birtokpere, A kolostor megszűnése .	52— 57. l.
A kolostor hivatása, munkája	57— 58. l.
A kolostor szerzetesei	58. l.
A perjelség mint külön egyházi javadalom. A perjelség kegyurasága	59. l.
Pápóci perjelek	60— 70. l.
A prépostsági és perjelségi templomok viszonytagságos élete	70— 74. l.

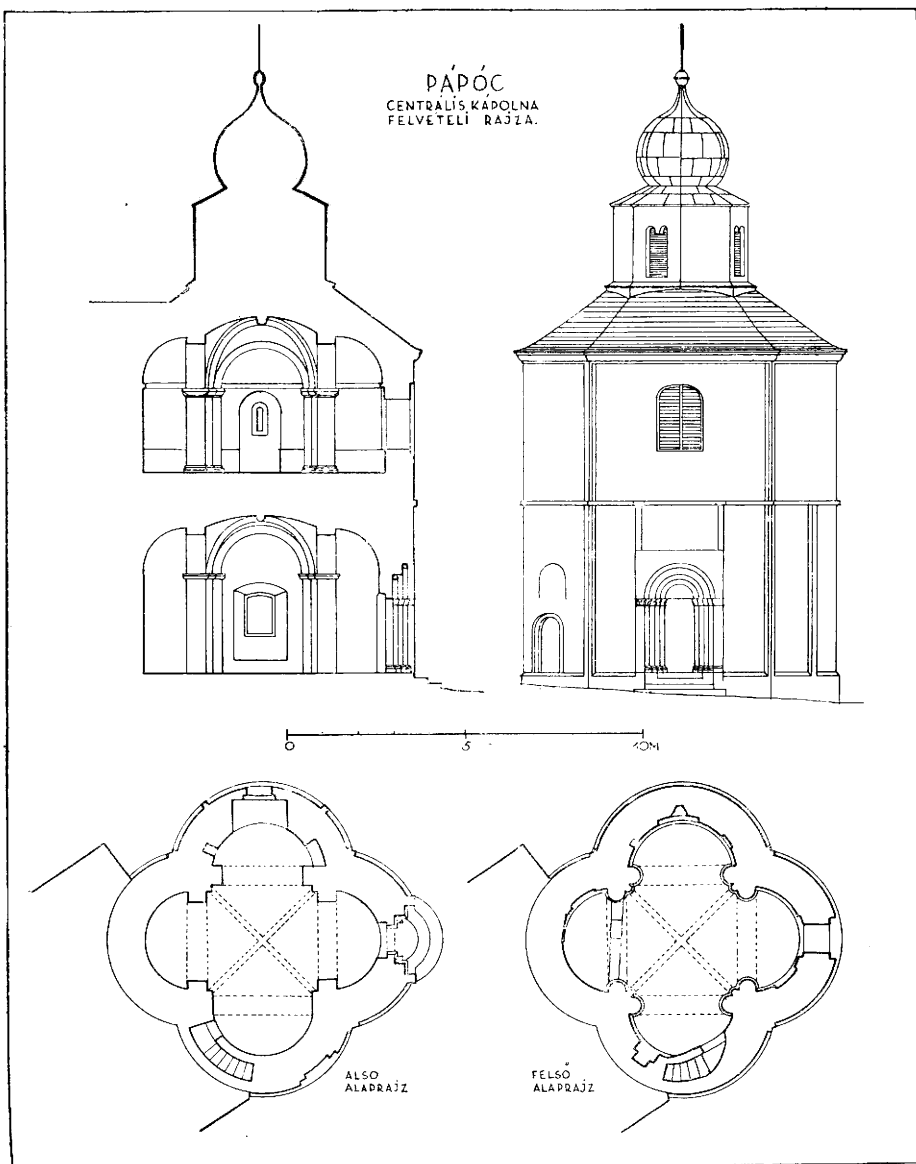
FÜGGELEK.

Okiratok.

1. szám. Kálmán győri püspök alapítólevele 1365-ből a pápóci prépostságról és perjelségről. Átírta Mátyás király 1483-ban	76— 81. l.
2. szám. Gelsey Margit végrendelete a pápóci prépostság és perjelség javára 1371-ben a győri káptalan kiküldöttéi előtt. Átírta V. László király	82— 89. l.

3. szám. A pápóci káptalaunak Héderváry János győri püspök által 1412-ben jóváhagyott Constituciója	90— 94. l.
4. szám. 1857. évi VII. számú egyházmegyei körlevél. 1872. évi Zalka püspök-féle Canonica Visitatio. 321. l. I. Rescriptum S. Sedis de adplicatione reddituum Praepositurae SS. Salvatoris de Pápócz	94— 95. l.
5. szám. II. Rescriptum Ministri C. R. de eodem objecto. (Thun miniszter átíratva Simor püspökhöz)	95. l.
6. szám. Gelsey Margit végrendelete 1360-ban az esztergomi káptalan előtt a pápóci Szent Ágoston-rendű remeték számára	96— 97. l.
7. szám. I. Lajos király megerősíti Gelsey Margitnak a Szent Ágoston-rendű szerzetesek számára tett adományát és a birtokbavezetést jóváhagyja 1361. és 1364. évekből	98—101. l.
8. szám. Gelsey Margitnak a győri káptalan kiküldöttjei előtt Pápócon, 1368-ban tett végrendelete, melyben a pápóci szombati vásárvámot, a sebesi malom két kerekének jövődelmét a pápóci kolostor építésének befejezésére elszámolás kötelezettsége mellett a perjel kezéhez rendeli. Péter perjelnek pedig élete végéig leköti a sebesi malom egyik kerekének jövődelmét, melyet akkor is élvezhet, ha elmegy Pápócról	102—105. l.
Név- és helymutató	106—115. l.

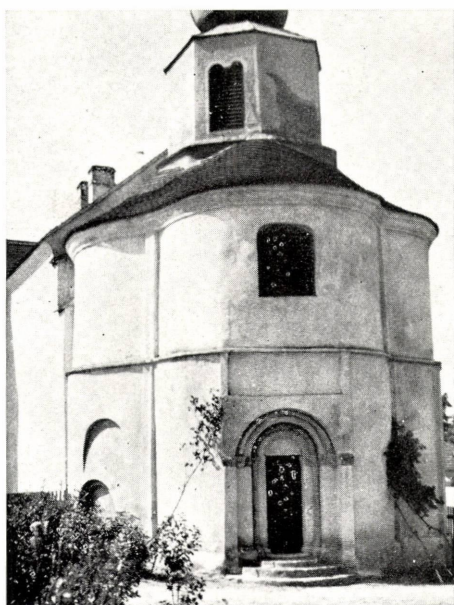

Lux Géza műegytemi adjunktus rajza.

II. FÜGGELÉK.

E munka kinyomása után *Pintér József* szombathelyi kanonok, pápóci perjeltől arról értesültünk, hogy a szombathelyi székeskáptalan, ahová a pápóci perjelség javadalma jelenleg tartozik, a perjelség pápóci kápolnáját néhány évvel ezelőtt restauráltatta, s hogy *Csányi Károly* műegyetemi tanár úr a pápóci perjelség kápolnájáról fényképfelvételeket készített. Tőle kaptuk a pápóci négykarélyos kápolna alaprajzát, amelyet a tanár úr felmérése alapján *Lux Géza* műegyetemi adjunktus készített, ugyancsak ez utóbbtól való a kápolna kapujának rajza és fényképe.

A tudósnak az ügy iránt való lelkesedése arra indította a tanár urat, hogy a kápolnáról tüzetes műszaki leírást is adott, amelyet alább közlünk. Példaadó előzenységéért és szives fáradozásáért hálás köszönetet mondunk.

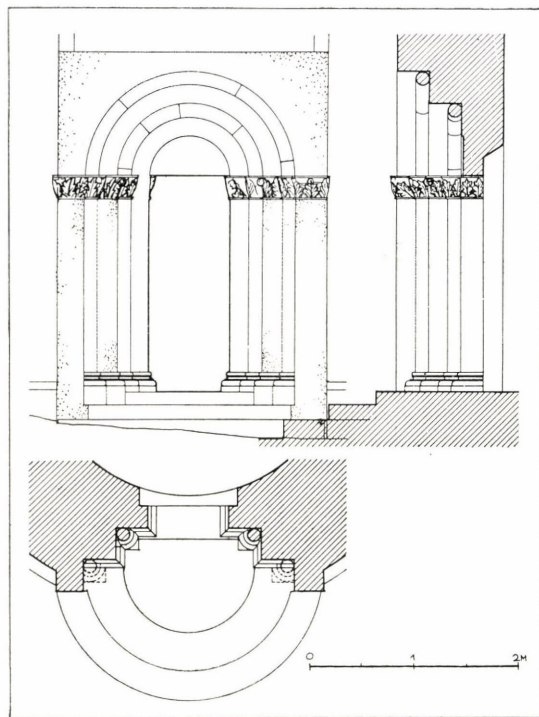

A Szent Mihály-kápolna.
Műszaki leírása a II. Függelékben, 119—124. o.

A pápói kolostor helyén épített elemi iskola
a régi emeletes Szent Mihály-kápolnával.

Műszaki leírása a II. Függelékben, 119—124. o.

A Szent Mihály-kápolna kapujának műszaki rajza
Lux Géza műegyetemi adjunktustól.

A pápói perjelségi Szent Mihály-kápolna alsó kapuja.

A pápóci négykarélyos, emeletes kápolna műszaki leírása.

A központos templomok és kápolnák típusa Magyarországon a román stílus korában igen elterjedt volt. Az ilyen elrendezésű építményeket gyakran önállóan használták istentiszteleti célra, de sokszor építettek ilyeneket egy-egy nagyobb templom közelébe és akkor vagy keresztlő, vagy temetői kápolnának használták.

A középkor folyamán a hivek a templom körül temetkeztek, ez a tér volt a *cinterem*, amelyet fallal vettek körül. A temetőfalon belül, de a templomtól teljesen különállóan, központos kápolnát emeltek és azt temetési szertartások céljaira használták. Ilyen temetőkápolnával gyakran találkozunk Alsóausztria területén (Tulln, Mödling, Deutschaltenburg, Pulkau stb.). A temetőkápolnákat gyakran arra is alkalmassá tették, hogy a temetők kiürítésekor összegyűlt halotti maradványokat (csontokat) bennük összegyűjtsék. Erre a célra szolgált az u. n. *ossarium* (csontház), amely helyiség a kápolna földszinti padlója alatt volt elhelyezve. Ilyen ossariumos temetőkápolnára jó példa Alsóausztriában a tullni, vagy Magyarországon a selmecbányai, amelyet később, az Óvár külső várfalában, bástyaként felhasználtak.

A temetőkápolnák nem mindig ossariumosak. Nincs ossariuma például a jákinak. Ez esetben a temetői központos kápolnák csak a halotti szertartás céljaira szolgáltak.

A központos kápolnák alaprajzai igen változatosak: gyakran köralakúak, amelyhez néha a keleti oldalon kis apszist csatoltak; lehetnek továbbá nyolcszögletesek vagy négyzetesek is, de elég gyakran négykarélyosak. A négykarélyos forma célszerű alak volt, mert a köralaknál nagyobb a befogadó képessége, másrészt könnyebben lehetett beboltozni a karélyokkal felosztott teret, mert a boltozást így kisebb szakaszokra lehetett osztani.

A négykarélyos, központos egyházi építmények típusát a *pápóci kápolna* őrizte meg, amely szoros rokon-

ságban van a jáki temetőkápolnával, amely a jáki apátsági templom nyugati oldalán, de a templomot övező falazott kerítésen belül áll. De nemcsak az alaprajzban hasonlít egymáshoz a jáki és a pápóci központos kápolna, hanem a felépítésben is, mert mindkettő emeletes.

Formái után ítélve, a két kápolna közül, a pápóci épült előbb és pedig a XII. század végén, úgy hogy a jákinak már mintaképül szolgálhatott. Ma pedig a pápóci kápolna a jákival szemben azért jelentékenyebb, mert majdnem teljes épségben megőrizte a négykarélyos, emeletes kápolnák típusát. A jákinál ugyanis az emeleti helyiség boltozata hiányzik és tetőzetét barokkori szerkezet alkotja, amelynek csucsán barokk hagymasisakkal lefedett, nyílásokkal áttört, fa-lanterná emelkedik. A pápóci kápolna emeletén ma is megvan a régi boltozat, tetőteréből pedig az eredeti (románkori nyolcszögletes), falazott lanterná áll ki. A lanterná nyolcszögoldalait négy irányban románkori, jellegzetes ikerablak töri át.

Amint említettük, a jáki és pápóci kápolnák rokonok. Mindkettőnek a déli karélyában díszes kapuzata van. Úgy a jáki, valamint a pápóci kapuzat kissé kiáll a karélyos fal külső felületéből, hogy a mély méretű kapuzat az így nyert faltömegben elférjen. A jáki és pápóci kapuk a szokásos lépcsőzetes oszlopos román kapuformát mutatják. Mindkét kapuzatnál úgy Jákon, valamint Pápócon a kapukeret lépcsőzetében 2—2 oszlop állott. Sajnos, a pápóci kaput legutóbbi javítása alkalmával 2 külső oszlopától megfosztották, de megmaradt a lábazatuk és a kapuvállban levő fejezetsorban az oszlopok feje.

Hogy a jáki kápolna fiatalabb a pápócinál, azt éppen a két kapunak formai összehasonlításából állapíthatjuk meg. A jáki kápolna kapuzatát oromzat fedi, amely lezárja a kiugró kapuépítményt. A jáki kapu félköríves ívmezőjében faragvány látható, egy sárkányokkal közrefogott lóhereíves keretben álló, Agnus Dei ábrázolás, amely motívum a Dunántúlon igen kedvelt volt. (Pl. a jáki apátsági templom déli kapuján is látható hasonló dombormű és a csemeszkópácsi templom kapuján is.) A pápóci kapuzat fölül vízszintesen van lezárva. Valószínű, hogy itt az ívmezőben nem volt faragvány, hanem festés és ezért a felülete sima. A pápóci kapuzat tehát nem illeszthető bele abba a kapusorozatba, amelyet a jáki kápolna képvisel, hanem formái és különös vörösmárvány kőanyaga révén más kapucsoporthoz kell sorolnunk. Ennek a kapucsoportnak a legmonumentálisabb előképe kétségtelenül az elpusztult »Porta Speciosa« volt

az esztergomi egykori székesegyházon. Ennek anyaga szintén jórészt vörösmárvány volt. Természetesen a pápói kapu az esztergomihoz viszonyítva jóval egyszerűbb.

A pápói kápolna kapuján belépve azt látjuk, hogy a külső alaknak megfelelően, a belső tér is négykarélys. A négyes karély magva négyzetidomú, amelyet a karélyívek találkozásánál egymásra derékszögben állított, négyszögű falpillérek és e pilléreken nyugvó félköríves hevederek határolnak. Ezt a négyzetes teret bordás keresztboltozat fedi és e bordák metszete félkörös. A hevederívekhez csatlakoznak a középnégyzet négyoldalán a karélyos fülkék negyedgömb boltozatai.

A keleti karélyos fülke falában barokkori széles ablak nyílik, ennek helyén egykor félköríves román ablak volt. A földszinti tér északi fülkéjében áll az oltár, míg a nyugati karély vastag falában keskeny lépcső vezet az emeletre. A lépcsőbe szűk ajtón át jutunk. Ilyen lépcsőzet van a jáki kápolna nyugati falában is.

A pápói kápolna emeletén az alsó helyiséggel csaknem azonos alaprajzú teret találunk. De a felső helyiség építészeti formái az alsóhoz képest könnyedebbek és gazdagabbak. A négyzetes középteret határoló hevederíveket itt egymáshoz derékszögben álló féloszlopok támasztják alá. A féloszlopok találkozó sarkaiban elhelyezett vékony oszlop a négyzetes bojtmező átlós bordáját támasztja alá. Ezáltal a karélyívek csatlakozásánál oszlopköteg alakul. Az oszloptagozatokat alul közös, attikai jellegű lábazat, fent, a boltozat vállánál, egységes fejezetsor foglalja össze. Az oszlopfejek a román stílusban kedvelt kockafej formára emlékeztetnek, de itt erősen összenyomott alakban. Ilyen nyomott fejezeteket leginkább a korai román emlékeken láthatunk.

Az emeleti tér négyzetes középrészét szintén bordás keresztboltozat fedi, de ennek bordái gazdagabb tagozásúak. A középrész határoló félkörös hevederívekhez csatlakoznak itt is a karélyos fülkék negyedgömbboltozatai. A fülkék belső falfelülete nem volt sima, hanem 10–12 cm-re bemélyedő, félköríves falfülkéekkel volt díszítve; alakjuk azonban az átalakítások és a vastag vakolatréteg alatt jórészt elmosódott. Az emeleti karélyos keleti fülke falában befalazott félköríves román ablakot veszünk észre; ilyen lehetett a déli fülkében is, de ezt a XVIII. században elliptikus ívű széles nyílássá bővítették. Ezt a nyílást zsalus ablakszárnyakkal látták el.

Nagyon érdekes a pápói kápolna tetőzetéből kinyló nyolcszögletes lanterna, melyet az építmény fő-

tengelyeihez viszonyítva elfordított nyolcszög-alaprajzon építettek fel úgy, hogy a lanterna falazata a középnégy-szög sarokpillérein, illetőleg a hevederiveken nyugszik. A nyolcszögű lanternában négy irányban ikerablakok nyílnak. Ezek egykor jellegzetes, románkori, osztóoszlopokkal ellátott, kapcsolt ablakok voltak, de sajnos, legfőbb diszük, az oszlopocskák, ma hiányzanak. Ezekben a nyílásokban is zsaluleveles ablakszárnyakat helyeztek el. A nyolcszögű lanterna födele szépvonalú, XVII. századi barokk hagymasisak, amely eredetileg rézzel, most pedig bádoggal van fedve.

A pápói kápolna külsején jól érvényesül az építmény négykarélys tömege. A falfelületek simák, szinte disztelenek. A földszinti részt az emelettől egyszerű övpárkány választja el. Az övpárkány alatt a keleti karély földszinti falait függélyes sávok tagolják. Ezek és a karélyok sarkaiban megmaradt falsávok arra vallanak, hogy a kápolna falait mindenütt falsávok tagozták. Ezekhez a falsávokhoz a tetőeresz alatt valószínűleg ivsoros párkány csatlakozott, de sajnos, ennek a jellegzetes románkori párkányalakításnak ma már semmi nyoma sincsen, helyette, az eresz alatt, vakolatból húzott, tagozatos párkány vonul végig.

A pápói központos kápolnának legközelebbi hazai rokonaként a jáki temetőkápolnát említettük meg, de a külföldön, főleg Olaszországban is nyomára akadunk az ilyen építészeti elgondolásnak. Anélkül, hogy az olasz példák és a pápói kápolna közötti stiluskapcsolatot hosszasan fejtegetnénk, egyszerűen csak felemlítjük az *almennoi* San Salvatore templomot; ezen is, a pápóihoz hasonlóan, a tetőzetből kinövő, ikerablakos lanternát találunk, de még hasonlóbb a *galliano-i* (Cantu mellett) baptisterium, amely karélyos alaprajzú és tetőzetéből nyolcszögletes, ikerablakos lanterna nő ki.

A pápói négykarélys emeletes kápolna, az egyemeletes iskolaépület déli végéhez csatlakozik, úgy hogy az iskola emeleti helyiségéből régebben a kápolna emeleti helyiségébe lehetett jutni. Feltételezve, hogy az iskolaépület egykor prépostsági lakul szolgált, ez esetben a kápolna emeleti része volt a prépost kápolnája, a földszinti rész pedig a hiveknek szolgált kápolnául. Kíváncsún volna, hogy az emeleti rész, szakszerűen helyreállítva eredeti rendeltetésének megfelelően ismét kápolnának használtassék.

Csányi Károly

műegyetemi tanár.